

OBSAH: • *Dôležité informácie* • *Aktuality* • *Diskusia* • *Spoločensko-vedecké podujatia* • *Archeológia a verejnosť* • *Zo života univerzít* • *Jubileá* • *Opustili naše rady* • *Ocenenia a vyznamenania* • *Nové publikácie* • *Zmeny v členskej základni* • *Oznamy výboru* •

DÔLEŽITÉ INFORMÁCIE

V Informátore 2016/1 sme podrobne informovali o Zjazde archeológov a vedeckom seminári v Smoleniciach 13.–14. apríla 2016. Medzi hosťami bola aj zastupujúca generálna riaditeľka Sekcie kultúrneho dedičstva Ministerstva kultúry SR pani Ing. Iveta Kodoňová, riaditeľka odboru ochrany pamiatkového fondu MK SR Ing. arch. Zuzana Ondrejková a pracovník Odboru kontroly a inšpekcie MK SR Mgr. Alexander Tahy. Na základe výstupov z diskusného stretnutia *Quo Vadis slovenská archeológia?* organizovaného Slovenskou archeologickou spoločnosťou pri SAV (iniciátor prof. PhDr. E. Krekovič, CSc.) dňa 29. januára 2016, sa zástupcovia MK SR zapojili do diskusie a sľúbili, že predložia ministrovi kultúry Marekovi Maďaričovi naše požiadavky, či už vytvoriť špeciálny zákon o archeologickom kultúrnom dedičstve, alebo riešiť otázky ochrany kultúrneho dedičstva, negatívne nálezové správy a iné nahromadené problémy v slovenskej archeológii. Pani riaditeľka Kodoňová svoj sľub splnila. Na jeseň t. r. bola vytvorená Dočasná pracovná skupina (DPS) pre archeologické kultúrne dedičstvo, ktorého vecnými garantmi sa stali MK SR-Sekcia kultúrneho dedičstva a Rada vlády SR pre kultúru: Výbor pre kultúrne dedičstvo.

Účelom zriadenia DPS pre archeologické kultúrne dedičstvo:

- Príprava novej stratégie ochrany pamiatkového fondu a akčného plánu na jej plnenie – časť archeológie,
- príprava nových legislatívnych zámerov smerujúcich k zlepšeniu súčasného postavenia archeológie i stavu ochrany archeologického kultúrneho dedičstva.

Pracovná skupina bola vytvorená a prvé zasadnutie bolo zvolané dňa 20. októbra 2016 na MK SR v zložení: predseda – generálny riaditeľ sekcie kultúrneho dedičstva MK SR PhDr. Radoslav Ragač, PhD., podpredsedníčka PhDr. Margaréta Musilová, ktorá bola zvolená na zasadnutí (Slovenská archeologická spoločnosť pri SAV, Mestský ústav ochrany pamiatok v Bratislave), riaditeľ Archeologického ústav SAV – doc. PhDr. Matej Ruttkay, CSc., námestník GR Pamiatkového úradu SR – Mgr. Slavomír Katkin, členovia Archeologickej rady – PhDr. Karol Pieta, DrSc. (AÚ SAV Nitra), PhDr. Karol Prášek (KPÚ Bratislava), PhDr. Peter Bednár, CSc. (AÚ SAV Nitra), PhDr. Ján Beljak, PhD. (AÚ SAV Zvolen), PhDr. Marián Soják, PhD. (AÚ SAV Spišská Nová Ves), PhDr. Vladimír Turčan (SNM-Archeologické múzeum), PhDr. Jozef Labuda, CSc. (Slovenské banské múzeum Banská Štiavnica – riaditeľ), Mgr. Peter Tajkov, PhD. (Technická univerzita Košice), Mgr. Milan Horňák, PhD. (VIA MAGNA Vrútky), Mgr. Pavol Jelínek, PhD. (SNM-Archeologické múzeum), Mgr. Zuzana Borzová, PhD. (FiF UKF Katedra archeológie Nitra), JUDr. Mgr. Martin Kvietok, PhD. (Stredoslovenské múzeum v Banskej Bystrici), doc. Dr. Phil. Erik Hrnčiarik (TU FiF Katedra klasickej archeológie Trnava), Ing. arch. Zuzana Ondrejková, PhD. (riaditeľka odboru ochrany pamiatkového fondu MK SR), Ing. Iveta Kodoňová (riaditeľka Odboru kontroly a ochrany pamiatkového fondu MK SR) a PaedR. Hana Blažíčková – tajomníčka Rady vlády SR pre kultúru.

Na záver predsedu DPS PhDr. Radoslav Ragač vyzval všetkých prítomných, aby do mesiaca pripravili návrh námetov na riešenie aktuálnych problémov v archeologickej praxi. Výbor SAS pri SAV pripravil 14 bodov, ktoré vyplynuli z diskusného stretnutia *Quo Vadis*, z návrhov Memoranda, ktoré bolo predložené na Zjazde slovenských archeológov v Smoleniciach a zo sledovania problémov so súkromnými archeologickými spoločnosťami, ktoré sú pertraktované v médiách a poškodzujú dobré meno slovenskej archeológie a členov Slovenskej archeologickej

spoločnosti pri SAV. Nedávna nepríjemná udalosť, vlámanie sa do vitrín Balneologického múzea v Piešťanoch a následné odcudzenie vzácnych rímskych nálezov, je ďalším príkladom toho, že treba posilniť už existujúce oddelenie polície pri Ministerstve vnútra na ochranu archeologického kultúrneho dedičstva a robiť účinné opatrenia proti jeho rozkrádaniu. Verím, že dočasná pracovná skupina bude riešiť tieto problémy, keďže vláda SR sa zaviazala vo svojom programovom vyhlásení vlády na roky 2016–2020 zvýšiť ochranu archeologického kultúrneho dedičstva, ktoré považuje za jedinečný zdroj poznania histórie a uvedomuje si význam a hodnotu kultúrneho dedičstva. Zároveň v záujme prípravy nových legislatívnych zámerov a uskutočnenia systémových a prospešných opatrení v oblasti kultúry sa vláda zaviazala pokračovať v aktívnom a efektívnom dialógu s odbornou verejnosťou. Ďalšie diskusné stretnutie *Quo Vadis* organizované Výborom SAS pri SAV dňa 16. februára 2017 dáva priestor všetkým členom aj nečlenom archeologickej spoločnosti zapojiť sa do diskusie.

Na záver by som chcela venovať pietnu spomienku nášmu mladému kolegovi Mgr. Mikulášovi Feníkovi z Pamiatkového úradu SR, ktorý na jeseň t. r. nešťastne a príliš skoro zahynul. Nezabudneme na jeho dobré rady a námety, ktoré predostrel v januári 2016 na *Quo Vadis*, v Informátore a na iných fórach.

Čeť jeho pamiatke!

Margaréta Musilová

OZNAM

Vážení členovia,

od decembra 2015 má spoločnosť nový bankový účet vo Fio banke.

Prosíme Vás, aby ste platby členského už neposielali na predchádzajúci účet.

Fio banka

EUR účet v SR: 2800905317/8330

medzinárodné platby IBAN: SK1383300000002800905317

SWIFT/BIC: FIOZSKBAXXX

Pri platbe prevodom uveďte do správy pre prijímateľa Vaše celé meno ako aj poznámku

"členské za rok 2016" alebo "nedoplatok za rok...".

Ďakujeme.

Výbor SAS pri SAV

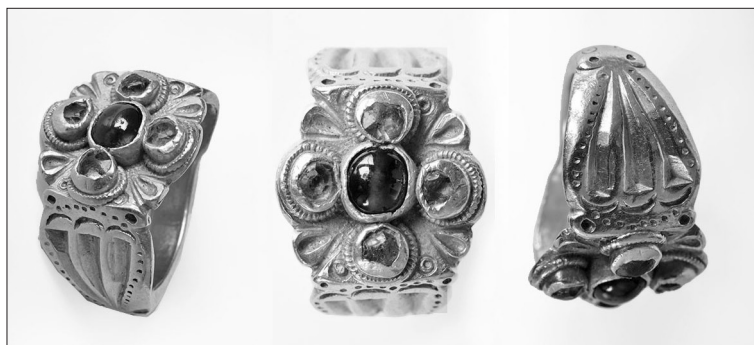
AKTUALITY

Lúpežná krádež v Balneologickom múzeu v Piešťanoch!

Dňa 26. novembra 2016, v sobotu sa udiala v hlavnej expozícii Balneologického múzea lúpež počas bežných návštevných hodín expozície múzea. Poobede o 16.30 hodine prišli dvaja muži ako bežní návštevníci do hlavnej expozície Balneologického múzea. Zakúpili si vstupenky. V múzeu si pozreli národopisnú časť a potom prešli do časti venovanej archeológii. Spomínaní dvaja muži sa vlámali do vitríny, odcudzili tri originály zbierkových predmetov a jednu kópiu. Vitrína mala bezpečnostný systém a signalizačné zariadenie pripojené na Pult centrálnej ochrany objektov Policajného zboru SR.

1. Prsteň, ev. č. A-2816, Hrob I, 1933 (obr. 1).

Pomerne masívny liaty zlatý prsteň s rytou výzdobou. Obrúčka je zboku kde sa pripája k centrálnej ploche (teda po jej pravej i ľavej strane kde sa k nej pripája) je zdobená troma trojuholníkovými žliabkami nad nimi sú ryté oblúčiky (spolu tri) a jamky. Žliabky sa zbiehajú smerom od centrálnej plochy k zadnej strane obrúčky. Hornú stranu horného žliabku a spodnú stranu spodného žliabku lemuje vždy rad rytých, resp. vyrazených jamiek. Ústredný kameň je pravdepodobne karneol (polodrahokam), ktorý je zasadený vo vyššej zlatej obrube. Má tvar oválu, pričom dlhšou stranou je otočený nálezom. Zrejme bol pôvodne súčasťou iného šperku (azda náhrdelníka) pretože je pravdepodobne prevŕtaný. Okraj polodrahokamu má tenkú plastickú lištičku. Jeho centrálna plocha je o niečo nižšie ako horná strana tejto plastickej lištičky. Okolo neho sú do kríža vo vyšších obrubách osadené priehľadné „kamene“. Sú priehľadné jemnej sivomodrej priehľadnej farby a majú poškodený povrch. Môže ísť aj o sklo. Okolo ich

Obr. 1. Odcudzený zlatý prsteň.

obrúb sú obrúčky napodobňujúce filigránový drôтик. V priestore je vždy jedno slzičkovité vybrané orientované hrotom k centrálnemu kameňu a vždy aj jeden výzdobný motív, ktorý tvorí jamôčka obkolesená kruhovou ryhou. Obrúčka je na vnútornej strane hranená – zadná strana centrálnej plochy a časť obrúčky vpravo a vľavo od nej sú na vnútornej strane rovné a pripájajú sa vždy v tupom uhle. Zadná strana obrúčky tvorí poloblúk – užší a relatívne hrubší, ktorý je na vonkajšej strane zdobený motívami radenými vedľa seba – jamkou okolo ktorej je rytý krúžok. Týchto motívov radených horizontálne vedľa seba bolo viac (mohlo ich

byť aj desať) – presný počet však nepoznáme nakoľko väčšina z nich je ošúchaným vonkajšej strany obrúčky úplne nezreteľná. Zlato, priemer obrúčky 1,7 a 1,9 cm, hmotnosť 17,49 g.

2. Spona A-796, Hrob II, 1939, Balneologické múzeum Piešťany (obr. 2).

Spona motýľovitá (typ Stráže), viacdielna, so symetrickou polkruhovitou hlavicou a nôžkou, s priečnym rebierkom na krátkom lúčiku, vysokým šikmým zachycovačom a dvojpružinovým vinutím. Výzdoba hlavice a nôžky je jednoduchšia. Okrajové lemovanie je pevne pripojené iba na koncoch, inak je spojené iba väčšími granulami, ktoré vytvárajú prelamaný vzor. Tetiva pseudošpirály je na rozdiel od predošlých motýľovitých spôn zachytená zhora. Ihla a západka zachycovača odlomená.

Striebro, zlaté aplikácie; d. 47 mm, max. rozpätie 38 mm, váha 30 g.

Slobodná Germánia, 2. pol. 3. stor. n. l.

Obr. 2. Odcudzené strieborné spony.

3. Spona, Hrob II, 1939, A-797, Balneologické múzeum Piešťany (obr. 2).

Spona motýľovitá (typ Stráže), viacdielna, so symetrickou polkruhovitou hlavicou a nôžkou (pätkou), s priečnym rebierkom na krátkom lúčiku, vysokým šikmým zachycovačom a dvojpružinovým vinutím a tetivou pseudošpirály zachytenou vo výreze pridržnej platničky zospodu. Horná plocha hlavice lúčika i nôžky obložená pozlátenou fóliou (alebo z nekvalitného zlata?), na ktorej sú aplikované bohaté vzory vytvorené granuláciou a perlovanými drôtikmi. V očku uprostred nôžky vložka z tmavozelenej sklovitej hmoty, možno predpokladať, že podobné vložky vyplňali aj stred oboch postranných listkov a analogické vzory na hlavicu. Priečne vysoké rebierko na lúčiku i okrajové lemovanie hlavice a nôžky je vytvorené striebornými perlovanými drôtikmi. Granuláciou a filigránom je zdobený i pozlátený polguľovitý gombík na konci nosnej platničky účelového zariadenia v strede hlavice.

Striebro, pozlátené aplikácie; d. 45 mm, max. rozpätie 38 mm, váha 30 g.

Slobodná Germánia, 2. pol. 3. stor. n. l.

Vladimír Krupa

!!! Výbor SAS pri SAV vyzýva všetkých, ktorí akýmkoľvek spôsobom vedia napomôcť pri pátraní, nech kontaktujú príslušný útvar policajného zboru !!!

Niekoľko slov o knižnici SAS pri SAV

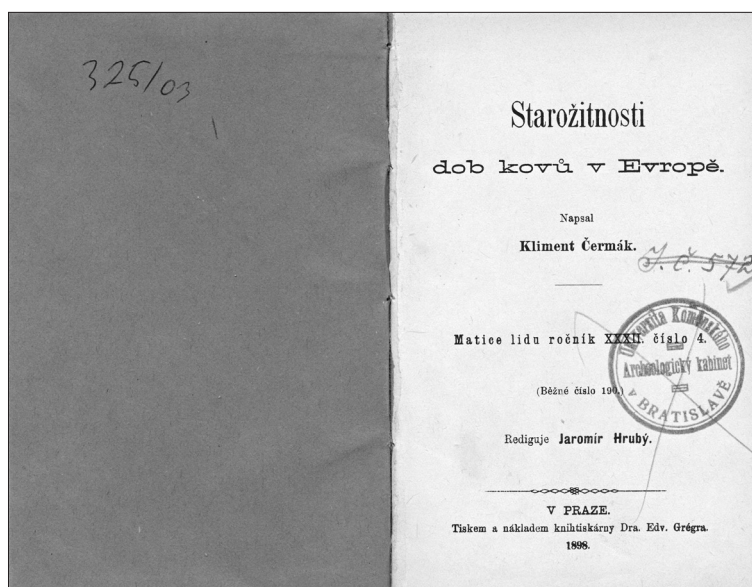
K SAS pri SAV (Slovenskej archeologickej spoločnosti pri Slovenskej akadémii vied) patrí vcelku obsiahla knižnica, ktorú v Informátore SAS XXV/2014/1 bližšie predstavil vtedajší knihovník z výboru SAS pri SAV Ján Hunka. Táto knižnica sa buduje od druhej polovice 50. rokov 20. storočia, teda od založenia Slovenskej sekcie (Slovenského výboru) Československej spoločnosti archeologickej pri ČSAV. Dokladajú to odtlačky pečiatok v publikáciách, ktoré sa stali základom knižničného fondu. Presne takto je na viacerých miestach signovaná kniha Jana Filipa: Keltové ve střední Evropě (Praha 1956), do ktorej bolo atramentom ladne vpísané „inv. č. 1“. Okrem domáciach, československých archeologických publikácií, sa od začiatku do knižnice dostávali zahraničné monografie.

V súčasnosti knižnica obsahuje vyše 1150 kníh. Dopĺňa sa viac-menej nesystematicky z darov členov či pozostalostí, no najmä z produkcie partnerskej inštitúcie – Archeologického ústavu (AÚ) SAV. Priebežne aktualizovaný súpis publikácií si každý člen spoločnosti už môže vyhľadať vo voľne prístupnom elektronickom zozname na [www](http://www.sas.sav.sk).

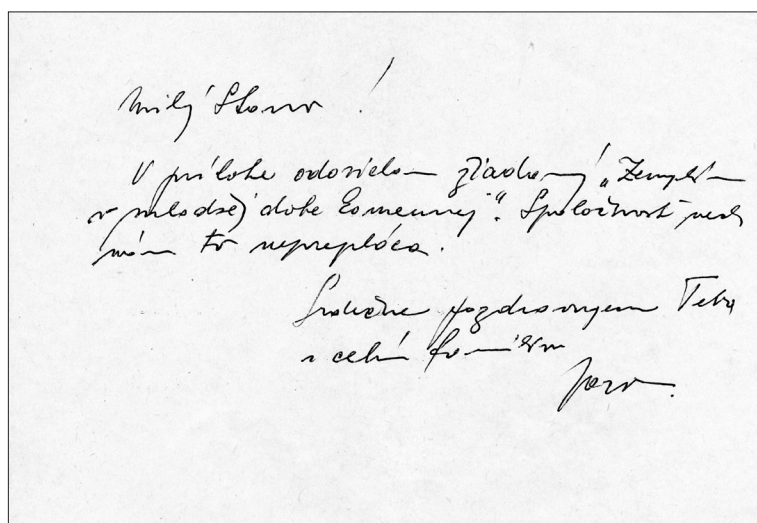

Obr. 1. Ex libris bývalého člena ČSSA pri ČSAV v knihe Rudolfa Turka, doklady o zaplacení členského a zakúpení tejto publikácie. Sken originálu: autor.

dominantne zastúpenej archeológii to sú publikácie z histórie, umenovedy, numizmatiky, muzeológie, vlastivedy, ale i atlasy, mapy, encyklopédie, lexikóny, biografie, bibliografie, populárno-náučná literatúra a pod. Vzácnnejšie knihy sa plánujú zdigitalizovať a sprístupniť na webe (www.sas.sav.sk: rubrika Publikácie, položka Digitalizovaná knižnica). Na početné manuskripty už upozornil Ján Hunka (2014), podobne ako aj na viacnásobné sťahovanie knižnice SAS pri SAV. Presuny kníh úzko súviseli a súvisia s objektívnymi potrebami partnerského AÚ SAV. Možno uviesť, že v ostatnom čase bola knižnica spoločnosti presťahovaná hneď dva krát. Nateraz má dôstojné miesto na prízemí AÚ SAV, Akademickiej ulici č. 2 v Nitre, kde sa delí o priestor s veľkým historickým fondom knižnice Archeologického ústavu.

Obr. 2. Osudy kníh sprevádzajú aj odtlačky pečiatok. Sken originálu: autor.

Obr. 3. Pozdrav od Jaroslava Vizdala (1926–1994). Sken originálu: autor.

sas.sav.sk: v rubrike Publikácie, pod položkou Knižnica SAS. Kliknutím na uvedenú položku sa členovi zoznam kníh automaticky stiahne a uloží do počítača. Následne sa s požiadavkou na výpožičku možno obrátiť na autora článku, ktorý ako zástupca výboru knižnicu aktuálne spravuje.

Vo fonde je prevažne archeologická literatúra, vrátane vybraných domácich a zahraničných archeologických periodík a časopisov. Niektoré z nich, napríklad Archeologické rozhledy, Památky archeologické ako aj viaceré slovenské časopisy sa v priebehu 90. rokov 20. storočia z rôznych dôvodov v knižnici spoločnosti prestali objavovať. Na doplnenie chýbajúcich čísel či kúpu nových kníh spoločnosť teraz nemá financie. Tematický záber knižnice je pestrý: okrem

Šesťdesiatročnú históriu knižnice SAS pri SAV okrem vyššie uvedených skutočností charakterizuje a ilustruje veľa jednotlivostí a zaujímavých detailov, ktorým sa doposiaľ asi nikto bližšie nevenoval. Na myslím mám napríklad do tiráží rukou vpísané autorské venovania, poznámky čitateľov, ex libris pôvodných majiteľov (obr. 1) alebo odtlačky pečiatok knižníc (obr. 2), kde mali knihy kedysi svoje miesto. Nie menej interesantné je sledovať móres Slovenskej sekcie – dôsledné opečiatkovanie všetkých dolných pravých okrajov strán obrazových príloh v prírastkoch z 50. rokov 20. storočia. A možný dôvod? Úvahu nechávam na čitateľovi. V niektorých knihách, napríklad od Jaroslava Vizdala: Zemlín v mladšej dobe kamennej (Košice 1973), sa zachovali voľne vložené pozdravy ich

autorov (obr. 3) atď. Mnohé z týchto vecí som si všimol práve pri „upratovaní“ kníh a „sfunkčňovaní“ knižničného fondu po jeho opakovaných presunoch v roku 2015. V závere mi napadá latinská sentencia *Habent sua fata libelli* – Knihy majú svoje osudy (Terentianus Maurus) a k osudu knižnice spoločnosti sa zrejme ešte vrátim.

P. S. Ak náhodou máte nejakú publikáciu z knižnice vypožičanú, poprosím o jej vrátenie.

Literatúra:

Hunka 2014 – Ján Hunka: Knižnica Slovenskej archeologickej spoločnosti. Informátor SAS 25, 2014, 5–6.

Vladimír Mitáš

Zasadenie Výboru SAS v Modre

Členovia výboru SAS pri SAV sa dňa 20. 9. 2016 stretli na zasadaní v Modre (okr. Pezinok) v priestoroch SNM-Múzea Ľudovíta Štúra. Cieľom stretnutia nebola len štandardná agenda, ale aj prehliadka novootvorenej expozície Ľ. Štúra a stretnutie s významnou slovenskou archeologičkou, pedagogičkou a dlhoročnou členkou SAS pri SAV prof. PhDr. T. Štefanovičovou, ktorá sa v seniorskom veku z rušnej Bratislavy presťahovala do pokojnejšej Modry, malebného vinárskeho mestečka na úpätí Malých Karpát.

Múzeum sídli v centre Modry v tzv. Emre-zovskom dome, ktorý patril rodine manželky Karola Štúra, Ľudovítovho brata. Tu je umiestnená expozícia „Ľudovít Štúr – od štúdia k činom“. V dopoludňajších hodinách prebehlo v zasadacej sieni hostiteľského múzea zasadanie Výboru SAS, po jeho skončení sme pozvali pani Profesorku Štefanovičovú na obed do Pavúk wine restaurant, ktorú nám odporučili znalci. Počas obeda sme jej vyslovili vďaku nielen za dlhoročnú organizátorskú činnosť v SAS, ale aj za výchovu viacerých generácií archeológov-slovanistov, veď mnohí z nás sme práve jej žiakmi. Dúfajme, že v priateľskej atmosfére sa cítila pani Profesorka príjemne.

Po obede sme sa vrátili s prof. Štefanovičovou do múzea. Pani riaditeľka Viera Jančovičová nás previedla po expozícii a pre knižnicu SAS venovala publikáciu, vydanú ako sprievodcu po múzeu (záujemcovia si ju môže vypožičať v Nitre).

Stretnutia s archeológmi-seniormi, členmi SAS pri SAV, by sme takouto formou chceli zorganizovať pravidelnejšie, či už v rámci Valného zhromaždenia alebo hoci aj v užšom kruhu.

Vladimír Turčan

Obr. 1. Účastníci stretnutia (zľava členovia výboru V. Turčan, J. Mellnerová Šuteková, M. Musilová, I. Bazovský, hostka architektka A. Gondová, E. Krekovič) s prof. T. Štefanovičovou v pamätnej izbe SNM-Múzea Ľudovíta Štúra v Modre.

Akcia SAS pri SAV: Komentovaná prehliadka na Bratislavskom hrade 13. 10. 2016

Dňa 13.10. sa realizovala komentovaná prehliadka a exkurzia na Bratislavskom hrade so sprievodným slovom tajomníka V. Turčana (SNM-AM) a predsedníčky SAS pri SAV M. Musilovej (MÚOP). Zúčastnilo sa jej niekoľko členiek a členov SAS pri SAV, záujemcovia z radov študentov z katedry archeológie v Bratislave, hostia z katedry architektúry Stavebnej fakulty STU a pozvaní hostia. Detailne sme si prešli novú stálu archeologickú expozíciu na štvrtom poschodí zachytávajúcu vývoj na území Slovenska od paleolitu až po formovanie stredovekého Uhorska, ktorá nahrádza doterajšiu expozíciu v Archeologickom múzeu SNM na Žitkovej ulici. Po nej sme navštívili doteraz verejnosti neprístupné priestory pod nádvorím s keltsko-rímskou dlažbou, kde sa rozvinula diskusia viacerých

Obr. 1. V. Turčan a účastníci exkurzie v úvodnej časti archeologickej expozície.

odborníkov, i za prítomnosti pracovníkov SNM-Historického múzea (Mgr. P. Barta). Na záver sme si prehliadli výstavu Dedičstvo Karola Veľkého, ktorá ako putovná výstava vznikla v rámci projektu Kolíska európskej kultúry a v októbri 2016 skončila svoju púť práve v Bratislave. Exkurzia bola ukončená milým posedením pri šálke čaju a kávy v kaviarni Bratislavského hradu.

Výbor SAS pri SAV plánuje realizovať pravidelné akcie pre členov ako sú exkurzie, návštevy výstav a prednášky. Budeme Vás o nich informovať prostredníctvom mailov, nášho webu alebo Informátora v časti Oznamy.

Jana Mellnerová Šuteková

Informácia o ničení vzácných kultúrnych pamiatok na Blízkom východe

Predný východ možno spokojne považovať za kolísku ľudskej civilizácie. Práve na tomto území sa zachovalo množstvo vzácných kultúrnych pamiatok po veľkých starovekých kultúrach a civilizáciách.

Starovekí Gréci sa domnievali, že človek nemôže niečo vedieť, ak to nevidel; to naznačuje aj starogrécke slovo „histó“, čo znamená „viem“, alebo tiež „videl som“. Názov história je odvodený od tohto slova.

Jedná sa zvlášť o pamiatky v Iraku a v Sýrii. Organizácia Islamský štát ničí tieto pamiatky systematickým spôsobom a to jednak fyzicky a jednak aj tak, že vzácne artefakty predáva pomocou rôznych prostredníkov. Túto skutočnosť potvrdila riaditeľka organizácie Spojených národov pre výchovu, vedu a kultúru (UNESCO) Irina Bokovová. Taktiež aj riaditeľ sýrskeho úradu pre pamiatky a múzeá Maamún Abdal Karím oznámil, že ľudia z IS zničili v Palmýre sochu bohyne Al-Lát. Bola to unikátna pamiatka vysoká tri metre a vážiaca 15 ton. Abdal Karím sa o tom vyjadril v tom zmysle, že sa jedná o najkrutejší čin, ako kto v Palmýre spáchal. Túto sochu, ktorá pochádza z 1. stor. pred Kr. objavili poľskí archeológovia v roku 1977.

Bokovová potvrdila, že IS má pod kontrolou v Iraku územia, na ktorom sa nachádza celá pätina z desať tisíc svetovo známych archeologických nálezísk a kultúrnych pamiatok. Niektoré z nich úplne vyplienili. Iné náleziska v Sýrii boli vydrancované natoľko, že pre historikov a archeológov už nemajú žiadnu hodnotu.

Bojovníci IS obsadili Palmýru v máji 2015 a následne tamjšie pamiatky zaminovali. Abdal Karím oznámil, že jeho ľudia z miesta odviezli menšie artefakty, ale neostal im čas dostať do bezpečia mnohotonové sochy. V snahe zachrániť sochu bohyne Al-Lát pred bombardovaním, zakryli ju kovovým plátom a obložili vrecami piesku. Nikoho však nenapadlo, že po obsadení územia IS, sochu zámerne zničia. Mesto sa nachádza v púšti a kedysi bolo dôležitým uzlom na starovekej Hodvábnej ceste vedúcej do Číny. Nachádzajú sa tu 2000 rokov staré antické pamiatky a veľmi zachovalé zvyšky honosných palácov. Dominantou Palmýry je vyše kilometra dlhá kolonáda lemovaná antickými stĺpmi¹.

Vyššie spomenutá Boková sa vyjadrila o tomto ničení v tom zmysle, že ide o kultúrnu čistku, ktorá ničí spoločné korene ľudstva. Povedala ďalej, IS núti miestnych poľnohospodárov vykopávať pamiatky, ktoré potom jeho členovia vyvážajú a predávajú. Mnoho artefaktov je v súkromných zbierkach po celom svete. „Vedia, že sú v tom peniaze a snažia sa ich z toho získať. Vieme tiež, že účastníci konfliktu predávajú tovar priekupníkom a súkromným zberateľom“.

Správy, ktoré prichádzajú z týchto miest o ničení vzácných kultúrnych pokladov ľudstva, sú otrasné. Radikáli spáchali v Mosule, na severe Iraku strašné barbarstvo. Vypálili knižnicu, kde bolo medzi exponátmi 8-tisíc vzácných zväzkov. Server Fiscal Times napísal, že „kým Američania sledovali v nedeľu na obrazovkách udeľovanie filmových Oskarov, obyvatelia Mosulu museli sledovať požiar, ktorý ničil ich vzácne dedičstvo“. Islamský štát dokonca zverejnil aj video, ktoré zachytáva ničenie artefaktov v mosulskom múzeu. Boli medzi nimi aj sochy staré 5-tisíc rokov. Riaditeľ tamjšej knižnice Ganim Taan povedal, že bojovníci IS sa dostali do budovy pomocou bômb, pričom ich zástupcovia mesta prosili, aby knižnicu ušetrili. Nestalo sa².

Podľa svedkov radikáli vypálili aj mosulské divadlo a zakázali používanie kostola Panny Márie. V decembri spálili aj obsah univerzitnej knižnice v Mosule. Organizácia, ktorá vyhlásila na severe Sýrie a Iraku kalifát a vládne podľa islamského práva, spálila knihy v provincii Anbár. Podľa hodnoverných správ, zničila tam až 100-tisíc zväzkov.

Na jednom videu je zachytená akcia ničenia artefaktov v mosulskom múzeu. Bojovníci ich vyhadzujú z vitrín a na zemi ich potom rozbíjajú veľkými kladivami. Pred kamerou jeden člen z IS povedal: „Tieto trosky za mnou sú modly a sochy, ku ktorým sa v minulosti modlili, namiesto toho, aby sa modlili ku Alahovi. Keď prorok prišiel do Mekky, ničil bôžikov holými rukami. Náš prorok nám prikázal zvrhnúť modly a ničiť ich. Jeho spoločníci to robili, keď dobyli nejakú zem. Ak Alah prikazuje modly ničiť, je to pre nás ľahké a urobíme to, aj keď to má hodnotu miliónov dolárov.“

Pýtame sa o čo ide týmto radikálom? Podľa odborníkov ide o snahu vymazať všetky neislamské kultúry, ktoré v minulosti na tomto území žili. Podobného barbarstva sa naposledy dopúšťal Taliban, keď v roku 2001 zničil sochy stojacich Budhov v afgánskej provincii Bámján. Pre New York Times sa vyjadril člen z úradu Svetového dedičstva UNESCO George C. Papagiannis takto: „Títo extrémisti sa snažia zničiť celé kultúrne dedičstvo regiónu, aby ho úplne vymazali a prepísali históriu podľa svojho brutálneho obrazu.“ Militanti z Islamského štátu opäť ničili kultúrne a historické pamiatky. Buldozermi zničili antické mesto Nimrud na severe Iraku. Potvrdil to minister turizmu a histórie. „Islamský štát aj naďalej neprejavuje žiadnu ľudskosť. Napadli staroveké mesto Nimrud a buldozermi ho

zrovnali so zemou," napísal minister v oficiálnom vyhlásení. Nimrud bolo mesto v Asýrskom kráľovstve. Vzniklo približne 900 rokov pred Kristom a nachádzalo sa južne od mesta Mosul na území dnešného Iraku. Video sa na internete objavilo asi týždeň potom, ako islamisti ničili historické sochy v múzeu v Mosule³.

Nimrud nedávno nominovali do zoznamu ako mesto s univerzálnou hodnotou. Mesto utrpelo rabovanie a ničenie pamiatok už počas americkej invázie v roku 2003, keď skolaboval režim Saddáma Husajna. Nimrudský poklad síce prežil bombardovanie, ale nie islamistov. Poklad má 2800 rokov a váži približne 50 kg. Jeho hodnota je však nevyčísliteľná. Poklad bol objavený v roku 1988. Tvoria 613 menších artefaktov vyrobených zo zlata a z drahokamov. Mnohí archeológovia označili tento objav za najdôležitejší od objavenia hrobky faraóna Tutanchamona v roku 1923. Tento poklad sa v poslednej dobe ocitol v rukách radikálov IS a jeho osud je neznámy. Podobne sú na tom aj ostatné pamiatky z iných miest, ako napr. Ninive a Hadbar, ktoré majú obrovský význam v dejinách Iraku⁴.

Od ničivého pustošenia nebola uchránená ani staroveká Palmýra v Sýrii. Tam bojovníci IS zničili okrem iného aj dve mauzóleá. Bokovová sa vyjadrila, že zničenie Palmýry nie je len vojnovým zločinom, ale aj nesmiernou stratou pre celé ľudstvo. O tom informovala agentúra AP s odvolaním sa na sýrskeho predstaviteľa. Podľa odborníkov však ničenie pamiatok nie je len obyčajné barbarstvo, ale jeden z účinných prostriedkov propagandy. Je jasné, že videá z vyčíňania radikálov vyvolávajú v civilizovanom svete strach. Okrem najvzácnejších stavieb pustošia aj stredoveké kresťanské kostoly, židovské pamiatky a tiež aj mešity šíitov. Bojovníci Islamského štátu sa profilujú ako salafisticko-sunnitskí moslimovia a ostatní sú pre nich nepriatelia⁵.

Redakciou skrátené.

Štefan Mordel

Zdroje:

¹ <http://www.cas.sk/clanok/318117/islamsky-stat-bezhlavo-nici-historiu-v-ohrozeni-je-jedna-z-najvzacnejších-pamiatok-sveta> (navštívené dňa 24.05.2015)

² <https://dennikn.sk/64967/islamsky-stat-pokracuje-v-niceni-vzacnych-pamiatok-buldozermi/> (navštívené dňa 06.03.2015)

³ http://www.tvnoviny.sk/zahranicne/1787340_islamsky-stat-opat-nicil-historicke-artefakty (navštívené dňa 06.03.2015)

⁴ http://www.tvnoviny.sk/zahranicne/1787340_islamsky-stat-opat-nicil-historicke-artefakty (navštívené dňa 06.03.2015)

⁵ <http://www.cas.sk/clanok/318117/islamsky-stat-bezhlavo-nici-historiu-v-ohrozeni-je-jedna-z-najvzacnejších-pamiatok-sveta/> (navštívené dňa 24.05.2015)

Poklad mincí zo 17. storočia z Nižného Hrušova pri Michalovciach

V 70. rokoch 20. storočia našiel pán Jabčanka z Nižného Hrušova pri sadení jablone v svojej záhrade drevenú truhlicu a strieborné mince. Mali tu byť veľké razby (asi toliare), aj malé tenké denáre. V minulosti to bola grófska záhrada. Miesto nálezu bolo prekopané minimálne trikrát. Časť nálezu by mali byť v múzeách v Michalovciach a Košiciach, aj u súkromného nálezcu. V michaloveckej časti nálezu, ktorú tvorí viac ako 900 mincí sa zachovali poľské, pruské, pomoranské, švédske a nemecké platidlá. Hlavne v hodnote poltoráka, 1,5-groša. Popri nich poľské 3-groše a šilingy. Nález bol ukrytý asi okolo roku 1633, ale základ tvoria mince z 20. rokov 17. storočia. Dané obdobie bolo súčasťou veľkého európskeho politického a náboženského konfliktu zvaného Tridsaťročná vojna (1618–1648). Odohrával sa na území celej Európy rozdelenej medzi katolícku a evanjelickú časť. V rámci Slovenska sa v jeho východnej časti prejavili vpády pomocných jednotiek Osmanov, Krymských Tatárov a Poliakov. Súčasťou povstania sedmohradského kniežaťa Juraja I. Rákociho (1630–1648) proti rímsko-nemeckému cisárovi Ferdinandovi III. (1637–1657) boli aj akcie na pripojenie skoro celého východného Slovenska k Sedmohradsku (karpatská časť Rumunska). Rákoci násilím potláčal aj nespokojnosť poddanského obyvateľstva s robotnými povinnosťami. V regióne sa okolo roku 1630 prejavili aj miestne konflikty medzi šľachtickými rodmi. Vyššie uvedené udalosti donútili majiteľa mincí ukryť ich do bezpečnej skrýše, z ktorej sa vybrali až okolo roku 1970. Poklad poukazuje na používanie poľských, pruských a iných mincí v regióne. Tie sa na

Obr. 1. Časť nálezu z Nižného Hrušova. Foto: J. Hunka.

Slovensko dostávali prostredníctvom obchodovania so zahraničnými partnermi. Dokladá aj priamy dosah udalostí z nepriaznivých časov okolo roku 1630 na miestnych obyvateľov obce Nižný Hrušov. Mince v hodnote 1,5-groša a 3-groša sa na Slovensku nachádzajú bežne. Ich poklady obsahujúce niekoľko sto kusov mincí sú málopočetné. Našli sa napr. na náleziskách Sečovská Polianka, Plavnica, Nitra.¹

Ján Hunka

¹ Príspevok vznikol v Archeologickom ústave SAV v rámci projektu VEGA č. 02/0170/15.

Výskum kostola sv. Martina v Banke – „kostola stavaného asi v roku 634“

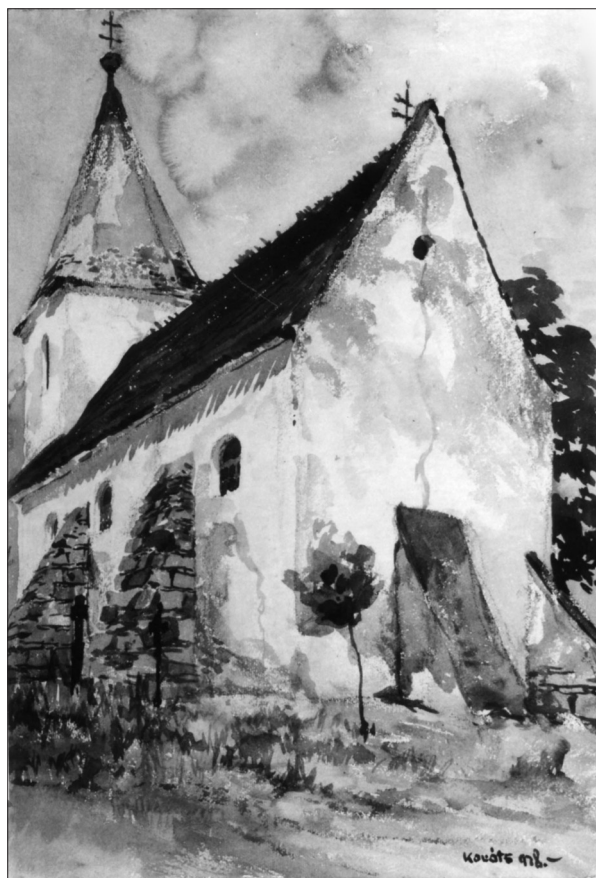
27. júla 1940 denník Slováč uverejnil na svojej piatej strane príspevok pod názvom „Ktorý kostol je na Slovensku najstarší“. V krátkosti informuje o vykopávkach pri výstavbe novej časti kostola v Banke pri Piešťanoch v rokoch 1930–1931, počas ktorých našli „rozličné predmety“ stanovujúce vek kostola na asi 1300 rokov. Denník súčasne s poľutovaním konštatuje, že „k prevedeniu ďalších vykopávok z ktorých sa mal ustáliť presný vznik tohto kostolíka, dosiaľ nedošlo z neznámych príčin“. Články s podobnými názvami a informáciami sa šírili dobovou tlačou už onedlho po ukončení stavebných prác (kolaudácia sa uskutočnila 1. 2. 1932). Napríklad České slovo (22. 12. 1933), aj Národní listy (15. 11. 1934) síce s istou pochybnosťou, ale súčasne s nadšením písali o objave najstaršieho kostola v ČSR, staršieho než je Pribinov kostol v Nitre. Žiaľ, nevieme a už sa asi nedozvieme, aké nálezy sa počas výstavby kostola podarilo nájsť. Nezachovala sa žiadna fotografická, či iná dokumentácia „vykopávok“ a spomínané, rozličné predmety sa časom zrejme postrácali. Povedomie o výnimočnosti „bananského kostola“ sa však nevytratilo z myslí miestnych obyvateľov, takže pred zahájením výskumu objektu bolo cítiť z ich strany nemalé očakávania.

Pritom ale Václav Mencl – priekopník bádania o stredovekej sakrálnej architektúre Slovenska, predpokladal, že sa jedná „len“ o renesančný objekt. Postupné spoznávanie stredovekých písomných prameňov, hlavne desiatkov odvádzaných pápežskej stolici v rokoch 1332–1337, posunulo datovanie vzniku kostola v Banke najneskôr do tretiny 14. storočia. Z príjmu farára Benedikta – pol marky, z ktorej odvieďol daň 3 groše vyplýva, že išlo len o malú resp. chudobnú farnosť. V prácach súpisového a vlastivedného charakteru sa väčšinou objekt najčastejšie opisoval ako pôvodne stredoveký, po zničení v roku 1599 obnovený a rozšírený o novú časť lode a vežu (mladšie úpravy nezasiahli podstatným spôsobom do vzhľadu kostola).

Nové poznatky o stavebnom vývoji kostola priniesli až výskumy uskutočnené v posledných dvoch rokoch. Už počas reštaurátorského výskumu v roku 2015 (P. Koreň) sa identifikoval rozsah pôvodnej stredovekej lode kostola s niekoľkými vrstvami interiérových aj exteriérových omietok, pričom najspodnejšia – románska, pochádza podľa autora výskumu z 13. storočia. Na mladších gotických omietkach sa v lodi aj svätyni našli malé zvyšky maliarskej výzdoby. V presbytériu sa bezprostredne nad podlahou odkryla vrchná časť jednoduchého kamenného pastofória vyhotoveného z jedného bloku horniny. Keďže zvyšok pastofória sa nachádzal pod súčasnou podlahou bolo zrejme, že stredoveké podlahy možno očakávať v hĺbke najmenej 1,5 m. To isté naznačovala aj poloha malého okienka s „mníškou“ objaveného v osi východnej steny kvadratickej svätyně.

V jesenných mesiacoch roku 2016 sa takmer súbežne uskutočnil archeologický (M. Samuel), stavebno-historický (T. Haviar, M. Haviarová) a archívny výskum (P. Buday) objektu. Okrem nich sa realizovala aj dendrochronologická analýza drev v krovch i veži kostola (T. Kyncl) a petrografická analýza stavebného materiálu (J. Jahn). Všetky tieto aktivity priniesli informácie, z ktorých sa „poskladala“ nový, takmer ucelený pohľad na históriu kostolíka v Banke.

Archeologickým výskumom sa zistilo, že pôvodný kostol, postavený najneskôr v 13. storočí pozostával z lode s mierne nepravidelným štvoruholníkovým pôdorysom (vnútorné rozmery 6 x 4,6 m) a polkruhovej, resp. veľmi mierne podkovovitej apsidy hlbokjej približne 2 m. Z apsidy sa zachovalo aj nadzákladové murivo pozostávajúce

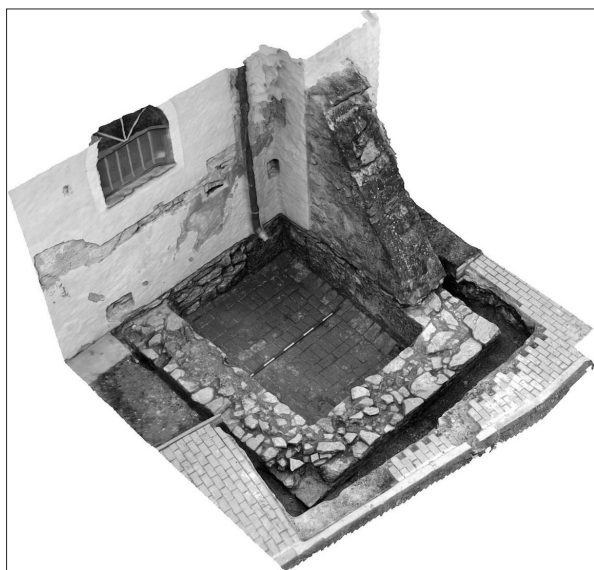

Obr. 1. Akvarel z 20-tych rokov 20. storočia zobrazujúci pohľad na kostol od juhovýchodu. Archív Balneologického múzea v Piešťanoch.

Obr. 2. Pohľad na kostol sv. Martina od severozápadu. Foto: autor.

než je dnes. Prvý nárast o približne 30 cm súvisel so zbúraním polkruhovej apsidy a vybudovaním včasnogotického kvadratického presbytéria. Ďalšie výrazné navýšenie (60–75 cm) sa uskutočnilo až po poškodení kostola v roku 1599 a následnej renesančnej prestavbe. Túto maltovú podlahu nahradili tehlovou počas barokovej prestavby v 80-tych rokoch 18. storočia. Tehly podlahy pochádzali z tehelne grófa Jozefa Erdödyho, ako to dokladajú značky s písmenami CIE. Dlhodobé používanie podlahy (až do výstavby novej časti kostola v rokoch 1930–1931) spôsobilo, že hrúbka niektorých tehál dosahovala iba 1,5 cm. Novostavba, primkávajúca sa k pôvodnému kostolu z južnej strany, bola postavená na mierne stúpajúcom svahu, preto jej podlahy boli o takmer 1,5 m vyššie ako mal „starý“ kostol. Tento značný rozdiel staviteľa, aspoň sčasti, zmenšili nasypáním meter hrubej vrstvy sutiny na ktorú položili keramitovú dlažbu. Spomínaná sutina pochádzala zo zbúraných častí južnej steny lode a svätyne kostola. Vďaka tomu sa nám počas výskumu podarilo nájsť v tomto násype takmer nepoškodenú pätku románskeho portálu a niekoľko fragmentov stredovekých architektonických článkov, pochádzajúcich zrejme z okien lode kostola. Počas výskumu sa odkryli dva hroby. Prvý objavený – hrob novorodenca, sa našiel bezprostredne pri líci západnej steny pôvodnej lode kostola a druhý – hrob menšieho dieťaťa, ležal pod základmi gotického presbytéria pri severnej stene románskej apsidy. Hroby, žiaľ, neobsahovali žiaden datovateľný materiál.

Obr. 4. Fotogrametria odkrytej sakristie. Foto: autor, fotogrametria: A. Arpáš.

v odkrytej časti z plochých vápencov ukladaných do riadkov. Murivo lode malo mierne odlišný charakter. Nárožia a spodné riadky muriva boli vyhotovené z väčších, na hrubo opracovaných kvádkov, vyššie nepravidelné riadky vytvárali lomové kamene spájané hrubozrnnou maltou. Do kostola sa vstupovalo portálom v južnom múre lode, úvahy o západnom vstupe vylúčil výskum odkrytím nadzemného muriva v osi západnej steny lode. Až do realizácie výskumu sa nevedelo, či kostol disponoval sakristiou. Jej zvyšky sa v pomerne značnom objeme – vďaka navýšeniu terénu v roku 1930–1931, objavili na severnej strane kostola. Sakristia, postavená súčasne s presbytériom, mala takmer obdĺžnikový pôdorys (vnútorné rozmery 2,3 x 3,1 m), dobre zachované pôvodné murivá s omietkami a barokovú tehlovú podlahu. Do sakristie sa vstupovalo portálom, ktorého prah sa postupne dvíhal podľa stúpajúcich nivelet podláh vo svätyni. Niveleta najstaršej podlahy svätyne ležala pritom až o 220 cm hlbšie

Obr. 3. Päťka románskeho portálu. 13. storočie. Foto: autor.

Stavebno-historický výskum výrazne doplnil poznatky o stojacich hmotách kostola. Zistilo sa napríklad, že polygonálne včasnogotické presbytérium malo pravdepodobne valenú klenbu, oporný pilier pri jeho SV nároží, považovaný za novoveký, má stredoveký pôvod a vznikol zrejme ako dôsledok porúch statiky svätyne. Mnohé ďalšie zistenia, hlavne o novovekom stavebnom vývoji objektu, rozsah tohto príspevku neumožňuje uviesť.

Hoci archívny výskum nerozšíril doterajšiu bázu stredovekých prameňov, obohatil, ale aj poopravil, doterajšie poznatky o histórii vzhľade kostola v 16.–20. storočí. Štúdium kanonických vizitácií ukázalo, že loď kostola mala ešte v 1713 plochý strop, hoci sa doteraz predpokladalo, že jej klenby sú z čias renesančnej prestavby. Z vizitácií sa dozvedáme aj o prítomnosti drevenej empory, drevenej kazateľnice a zaklenutej, malej, tmavej a vlhkej sakristii. Vďaka záznamu z roku 1788 sa spresnilo polozenie tehlovej podlahy na osemdesiate roky 18. storočia. Osobne by som rád pripomenul aj

získanie prameňov dokumentujúcich zápas o zachovanie kostola v medzivojnovom období. Ten mal byť podľa pôvodného zámeru zbúraný, keďže sa od roku 1921 pre zlý technický stav nepoužíval a ako obecná rada 10. 9. 1929 konštatovala: „je v najhoršom poriadku, takže ohrozuje životnú bezpečnosť“. V zápase o záchranu kostola sa angažovali nielen už spomínaný Václav Mencl, či riaditeľ piešťanských kúpeľov Ľudovít Winter, ale, podľa zachovanej korešpondencie Štátneho referátu ochrany pamiatok, hodlal stavbu kostola podporiť aj prezident T. G. Masaryk (o výsledku odhodlania korešpondencia mlčí). Úsilie o zachovanie kostolíka však bolo napokon úspešne zavŕšené. Presadil sa koncept navrhovaný Štátnym referátom ochrany pamiatok, takže pôvodný kostol zostal takmer v celom rozsahu zachovaný a bol primerane obnovený. Výstavba novej časti kostola si však vyžiadala asanovanie časti kamenného ohradového múru s renesančným portálom. Portál premiestnili pred západnú fasádu kostola a do novej časti ohrady zamurovali aj náhrobníky (väčšina zo 17. storočia), ktoré však mali byť podľa projektu umiestnené v podveží. Napriek opakovanej žiadosti pracovníkov referátunáhrobníky zostali v múre podnes, čo sa veľmi nepriaznivo odrazilo na ich stave.

Na záver by som rád vyzdvihol skutočnosť, že dosiahnuté poznatky sú výsledkom príkladnej snahy o interdisciplinárny a komplexný výskum objektu, ktorý sa uskutočnil aj vďaka pozitívnemu prístupu majiteľov pamiatky a zástupcov obecnej samosprávy, vrátane obyvateľov samotných.

Marián Samuel

DISKUSIA

Katedráram archeológie na Slovensku k diskusii

Štúdium archeológie na Slovensku nemá dlhú tradíciu. Alma mater tejto pomerne mladej vedy je Univerzita Komenského v Bratislave. Počiatky štúdia archeológie sa spájajú s J. Eisnerom, ktorý sa v roku 1934 stal prvým profesorom v odbore archeológia na Slovensku. V roku 1950 vznikla Katedra všeobecných dejín a archeológie, kedy mala archeológia štatút oddelenia. K úplnému osamostatneniu katedry došlo až roku 1992¹. V tom istom roku vzniká odbor archeológia na katedre histórie Vysokej školy pedagogickej v Nitre. V roku 1996 sa archeológia stáva samostatnou katedrou v rámci Filozofickej fakulty Univerzity Konštantína Filozofa². O rok neskôr – v roku 1997 vzniká na Trnavskej univerzite nový študijný odbor – klasická archeológia³. Slovensko tak v priebehu posledných desaťročí výrazne zvyšuje počty absolventov archeológie. Zámerom tohto príspevku nie je polemizovať, či je to dobré, alebo zlé. Pozornosť chcem upírať na časť študijného programu, ktoré majú všetky tri školy viac menej rovnaké – na terénnu, resp. odbornú prax študentov počas bakalárskeho i magisterského štúdia. Katedra archeológie na UK v Bratislave v informáciách o štúdiu v súvislosti s odbornou praxou uvádza nasledovné: *Osobitné miesto patrí povinnému predmetu Odborná prax, v rámci ktorého študent dostáva priestor na overenie svojich teoretických vedomostí priamo v teréne pri odkrývaní, analýze a dokumentácii nálezových situácií.*

Po získaní odbornej spôsobilosti pre terénny výskum metodicky usmerňuje a riadi tím pracovníkov základného terénneho výskumu, ako aj pri spravovaní nálezového fondu. Absolvent bude pripravený publikovať výsledky terénneho výskumu a nálezových fondov v odborných periodikách, prípadne monograficky. Rovnako získa základy v prezentovaní výsledkov archeologického bádania formou výstav, stálych expozícií, budovaním archeologických parkov a náučných chodníkov a prednášok na odborných podujatiach, kolokviách, konferenciách.

Po skončení štúdia majú absolventi možnosť uplatniť sa na úrovni odborného pracovníka v múzeách, vedeckých ústavoch SAV, pamiatkových úradoch, štátnej a verejnej správy, v kultúrnych zariadeniach so zameraním na históriu a ochranu kultúrneho dedičstva a v štátnej a miestnej správe, ak postačuje VŠ vzdelanie 2. stupňa⁴.

Katedra archeológie na FF UKF v Nitre v študijnom programe archeológia vyžaduje v bakalárskom štúdiu 8 týždňovú prax a magisterskom 4 týždňovú prax, pričom k potvrdeniu terénnej praxe pridáva dokument na hlavičkovom papieri Katedry archeológie FF UKF Nitra s názvom: Potvrdenie o terénnej praxi študenta. Študent má od realizátora výskumu získať potvrdenie na akom archeologickom výskume sa podieľal, kto bol vedúci výskumu, dĺžku trvania praxe, popis vykonávaných činností a nakoniec hodnotenie vedúceho výskumu⁵. Katedra klasickej archeológie v Trnave na svojej web stránke v súvislosti s terénnou praxou uvádza nasledovné:

Študenti sú povinní každoročne absolvovať trojtýždňovú prax na terénnom archeologickom výskume. Katedra v súčasnosti iba príležitostne uskutočňuje vlastný systematický výskum, preto zabezpečuje pre študentov prax na výskumoch iných inštitúcií doma i v zahraničí.

Od roku 2006 majú študenti možnosť získavať zručnosti v terénnych a dokumentačných prácach v rámci záchranných archeologických výskumov v Trnave a Trnavskom kraji. Katedra ich uskutočňuje na základe osvedčenia vydaného Ministerstvom kultúry SR a Zákona o ochrane pamiatkového fondu SR⁶.

Všetky tri katedry vyučujúce archeológiu majú čo sa odbornej/terénnej praxe týka rovnakú filozofiu – terénna prax = archeologický výskum. Podľa môjho názoru je minimálne na diskusiu, aby zástupcovia týchto katedier začali uvažovať o modifikácii tohto trendu. Uvediem prečo.

Slovensko, hoc malá krajina, má päť typov inštitúcií, kde sa môžu absolventi archeológie zamestnať⁷. Veľmi malej skupine z celkového počtu sa podarí zostať na univerzite a pokračovať v doktorandskom štúdiu. Popri výučbe, práci na dizertácii a iných povinnostiach často realizujú aj záchranné archeologické výskumy. Najväčšou archeologickou inštitúciou je Archeologický ústav SAV v Nitre, kde v prípade úspechu má možnosť absolvent popri náročnej terénnej práci byť interným, alebo externým doktorandom. Tretím typom inštitúcie, kde môže „novopečený“ archeológ rozvíjať svoje znalosti, sú čoraz početnejšie súkromné archeologické spoločnosti. Keďže v tomto prípade ide o podnikateľskú sféru zväčša na princípe fungujúceho akéhokoľvek typu biznisu, vedúci archeologickej firmy má cieľ realizovať výskumy rýchlo, efektívne a hlavne so ziskom. Tu sa archeológovia dostávajú pod tlak nielen svojho nadriadeného, ale aj investora, ktorý ich považuje neraz za nutné zlo. Často sa tak po krátkom čase z nadšených archeológov pod vplyvom okolností stávajú fyzicky i psychicky vyčerpané osoby a ich pôvodné predstavy o vedeckej disciplíne sa rozplývajú v hmle neustáleho kolotoča terénnych výskumov a produkcie výskumných dokumentácií. Nečudo, že niektorí po takýchto skúsenostiach z archeologického poľa odchádzajú do úplne inej oblasti a na túto krásnu vedu zanevrú. Posledné dve inštitúcie – múzea a Pamiatkový úrad s krajskými pamiatkovými úradmi ponechávam cieľene na koniec. V obidvoch prípadoch ide o špecifické ustanovizne s osobitým vzťahom k archeológii. Archeológia v múzeách závisí od zamerania toho ktorého múzea. Vyžaduje si správu zbierok, prípravy výstav, organizovanie rôznych podujatí a v neposlednom rade, v prípade možnosti a prístupnosti vedenia aj realizácie vlastných archeologických výskumov. Pamiatkový úrad Slovenskej republiky (ďalej len PÚ SR) a regionálne krajské pamiatkové úrady (ďalej len KPÚ) vykonávajú štátnu správu na úseku ochrany pamiatkového fondu, so zreteľom predovšetkým na ochranu archeologických nálezov a archeologických nálezísk - v prvom stupni (KPÚ) a druhom stupni (PÚ SR). KPÚ rozhodujú o právach a povinnostiach právnických a fyzických osôb, o čom hovorí podrobne § 11 pamiatkového zákona. Archeológovia zastupujúci túto zložku štátnej správy majú neľahkú a nezávideniahodnú úlohu a zároveň veľkú zodpovednosť pri rozhodovaní v prospech ochrany archeologického dedičstva. Z vyše desaťročnej praxe nadobúdám presvedčenie, že mnohí z archeológov pracujúcich mimo tejto inštitúcie majú skreslenú predstavu a často ani netušia s čím všetkým musia archeológovia na KPÚ zápasiť a s akými problémami sa dennodenne stretávajú.

V súčasnosti vnímam, že slovenské univerzity s odborom archeológia nepripravujú budúcich archeológov dostatočne na prácu archeológa na Slovensku. Myslím tým rozhladenosť a všestrannú skúsenosť. Všetky tri univerzity zameriavajú svoje študijné programy popri teórii na terénnu prax priamo na výskume, no vôbec sa nezaoberajú (aspoň som to nezaregistroval na žiadnej z troch katedrií archeológie na Slovensku) nadobúdaním odbornej praxe v múzeu či v štátnej správe. Navrhujem zamerať odbornú prax popri terénnom výskume aj v týchto inštitúciách. Iba tak si budúci archeológovia budú môcť urobiť celistvú predstavu, alebo aspoň sa k nej priblížiť o fungovaní archeológie v našej krajine. Takto sa tiež môže v budúcnosti zamedziť často nepravdivým fámam a posudzovaniu tej ktorej inštitúcie. V neposlednom rade prirodzene môže prispieť k tomu, že niektorí študenti po skúsenostiach v iných inštitúciách, či už pozitívnych alebo negatívnych, nasmerujú svoju ďalšiu profesionálnu cestu.

Celé štúdium na vysokej škole som sa pohyboval v prostredí Archeologického ústavu SAV a vysokej školy. Pamiatkový úrad a krajské pamiatkové úrady som vnímal ich optikou. A nebol to vždy pozitívny pohľad. Všeobecne sa tvrdilo, že na krajských pamiatkových úradoch pracujú neskúsení archeológovia s veľkými rozhodovacími právami a ich konanie je nie raz nesprávne ba dokonca ohrozujúce archeologické dedičstvo. Až po osobných skúsenostiach v štátnej správe som mal možnosť postupne spoznávať, že mnohé z tvrdení sa nezakladajú na pravde, resp. sú skreslené. Mnohí archeológovia mimo štátnej správy nemali osobnú skúsenosť s fungovaním krajských pamiatkových úradov a nechceli prijať zmenu systému ochrany archeologického dedičstva, ktorá nastala po roku 2002 vznikom nového pamiatkového zákona. Nechcem však na tomto mieste obraňovať štátnu správu. Mojou snahou je podnietiť naše katedry archeológie k diskusii aby sa začali zaoberať myšlienkou, že nielen terénna prax na archeologickom výskume je postačujúcou pre štúdium archeológie. Podľa mňa každý študent archeológie by mal počas štúdia v rámci odbornej praxe okúsiť popri archeologickom výskume prácu archeológa v múzeu a v štátnej správe. Teória o pamiatkovom zákone či zákone o múzeách a galériách pre prípravu archeológa do praxe nestačí. Pamiatkový úrad a krajské pamiatkové úrady sa stretávajú s množstvom problémov a často ťažko riešiteľných situácií, o ktorých archeológ pracujúci v inej inštitúcii nemá predstavu. Rovnako ako archeológ v štátnej správe, ktorý nikdy nepracoval v múzeu nemá dokonalú predstavu o jeho činnosti.

V rámci seminárov na katedrách archeológie by bolo žiaduce venovať sa aj riešeniu konkrétnych príkladov z praxe. Pre ilustráciu uvádzam niekoľko: napr. ako postupovať

- pri snahe niekoľkých jednotlivcov o obnovu hradnej ruiny zapísanej v Ústrednom zozname pamiatkového fondu ako národná kultúrna pamiatka;
- keď v rámci obhliadky v teréne počas stavebnej činnosti je porušený archeologický objekt/vrstva;
- pri zistení, že národná kultúrna pamiatka – praveké hradisko je sústavne poškodzovaná neorganizovanou skupinou mladých cyklokrošárov;
- pri ohlásení archeologického nálezu;
- pri nedodržaní podmienok záväzného stanoviska prípadne rozhodnutia, atď.

Tém a konkrétnych príkladov je množstvo. O problémoch vyvstávajúcich z práce v múzeu sa zaoberať nebudem, pretože ich nepoznám. Z práce kolegov však viem, že ich práca má podobne viaceré ťažko riešiteľné otázky a osobité starosti.

Študenti konfrontovaní s modelovými príkladmi vychádzajúcimi zo skutočných situácií z praxe by mohli mať komplexnejšiu predstavu pre prácu po skončení vysokej školy. Nikto z archeológov pamiatkárov nemal na svoju prácu osobitnú prípravu. Od začiatku sa učil, často na vlastných chybách, v lepšom prípade vďaka skúsenejším kolegom. Azda aj preto boli viacerými staršími archeológmi ťažko prijateľní. V súčasnosti však na väčšine KPÚ pracujú archeológovia s bohatými skúsenosťami, ktoré by podľa môjho názoru mali/mohli posúvať ďalej. Povinná časť terénnej praxe študentov archeológie aj na KPÚ by tento problém do budúcnosti mohla aspoň z časti vyriešiť.

Martin Furman

Pramene:

<https://fphil.uniba.sk>

<http://www.karch.ff.ukf.sk>

<http://klasarch.truni.sk>

¹ Zdroj: <https://fphil.uniba.sk/katedry-a-oldborne-pracoviska/katedra-archeologie/>

² Zdroj: http://www.karch.ff.ukf.sk/profil_katedry.html

³ Zdroj: <http://klasarch.truni.sk/o-nas>

⁴ Zdroj: <https://fphil.uniba.sk/studium/uchadzac-prijimacie-konanie/magisterske-studium/informacie-o-studiu-a-poziadavkach-na-prijimacie-skusky-na-akademicky-rok-20162017/archeologia/>

⁵ <http://www.karch.ff.ukf.sk/studium.html>

⁶ <http://klasarch.truni.sk/o-nas>

⁷ O percentuálnej úspešnosti zamestnať sa v študovanom odbore sa na tomto mieste nechcem zaoberať. Je to totiž na osobitný príspevok.

SPOLOČENSKO – VEDECKÉ PODUJATIA

35. pracovné stretnutie Otázky neolitu a eneolitu našich krajín 2016

Tohtoročná medzinárodná konferencia venovaná otázkam výskumu neolitu a eneolitu v strednej Európe sa odohrála v pokojnom prostredí Banskej Štiavnice, v jej samotnom srdci, v Rytierskej sále na Starom zámku v dňoch 26. až 28. septembra 2016. Organizátormi boli AÚ SAV v Nitre a Slovenské banské múzeum. V komornej atmosfére nižšieho počtu účastníkov bolo prednesených 19 referátov. Hneď na úvod nás privítal riaditeľ múzea Dr. Jozef Labuda a oboznámil nás stručne s výsledkami archeologických výskumov v Banskej Štiavnici a okolí a aktuálnymi poznatkami o histórii banskej činnosti v samotnom centre mesta Glanzenbergu. Prvý blok referátov bol venovaný až na výnimku neolitickému obdobiu s nasledujúcimi témami: *I. Cheben/M. Furholt*: Výsledky výskumu sídliska kultúry s LnK vo Vrábľoch; *P. Gábor*: Osídlenie Trnavskej tabule v období LnK a železovskej skupiny; *T. Chlup*: Záchranný výskum sídliska LnK v obci Velim; *M. Kalábek/P. Kalábková*: Neolitická studňa z Uničova; *P. Burgert*: Štípaná industrie ze sídliska s StK v Jaroměři; *V. Janák/A. Přichystal*: Suroviny broušené industrie LnK v Horním Slezku; *R. Malček/V. Tittonová*: Výsledky výskumu na filakovskom Dolnom hrade – badenský horizont osídlenia polohy; *A. Zastawny*: Kultura Malicka w Małopolsce i jej zakarpacie relacje kulturowe.

Druhý deň pracovného stretnutia sme zažili veľmi príjemnú pešiu exkurziu, navštívili sme cisársku štôľňu Glanzenberg a po rovnomennom náučnom chodníku vystúpili na Hrad a užili si krásny výhľad po banskoštiavnickom okolí. Väčšia časť účastníkov navštívila aj svetoznámu Kalváriu. Exkurziu sme ukončili spoločným hodením v Kammerhofe, v pôvodnom sídle Hlavného komorskogrófskeho úradu.

Posledný deň bol venovaný eneolitickému obdobiu s nasledovnými referátmi: *E. Horváthová/A. Zastawny*: Pohrebný rítus badenskej kultúry v SV časti jej rozšírenia v kontexte kultúrnych premien; *A. Přichystal*: Rohovcová zvířecí plastika ze Stránské skály v Brně; *L. Šebela/A. Přichystal a kol.*: Archeologický výskum objektu kultury zvoncovitých pohárů na zdroj rohovců na Stránské skále v Brně; *P. Tóth/S. Bodoriková*: Nový hrobový nález badenskej kultúry; *R. Hreha*: Nové neolitické nálezy z evidovanej lokality v Župčanoch; *A. Nemergut/M. Cheben/I. Cheben*: Nové poznatky nielen o štiepanej industrii z lokality Sedmerovec na strednom Považí; *P. Chebenová/M. Cheben*: Prieskum eneolitických lokalít v katastri obce Lontov (letecká a geofyzikálna prospekcia); *P. Kalábková/J. Peška/M. Šmíd*: Návrh nového třídění moravského eneolitu / Závěr časného eneolitu na Moravě; *P. Menšík/M. Procházka*: Současný stav poznání neolitu a eneolitu v jižních Čechách; *M. Melo*: Kultura Kosičky-Čaka a jej postavenie vo vývoji eneolitu na juhozápadnom Slovensku. Na záver stretnutia pozvali účastníkov budúcoroční organizátori M. Šmíd a P. Kalábková na Moravu do okolia Olomouce. Dovidenia v roku 2017.

Jana Mellnerová Šuteková

Po dvadsiatich rokoch opäť v Kutnej Hore (Doba popolnicových polí a doba halštatská 2016)

Stredočeské mesto Kutná Hora, známe ako *české Atény*, mesto *striebra* alebo mesto *tabaku*, ale aj mesto, ktoré má ulicu pomenovanú po českom národnom buditeľovi a zakladateľovi českej archeológie J. E. Vocelovi a veľa ďalších pozoruhodností, sa už po druhý raz stalo miestom konania konferencie Doba popolnicových polí a doba halštatská. Prvé z týchto tradičných podujatí sa tu uskutočnilo v roku 1996 a hneď od začiatku sa mohlo pochváliť medzinárodnou účasťou. V krátkej retrospektíve trinástich úspešne zrealizovaných stretnutí, ktorými nás previedol doc. PhDr. Luboš Jiráň, CSc., sa zaspomínalo najmä na prvé z nich. Následne sa uviedol tak stúpajúci počet účastníkov tohto podujatia, ako aj jeho vedecký prínos pre poznanie mladšieho praveku strednej Európy.

Hlavní organizátori XIV. konferencie o dobe popolnicových polí a dobe halštatskej (4.–7. 10. 2016) – už menovaný riaditeľ pražského Archeologického ústavu AV ČR, v. v. i., Luboš Jiráň a PhDr. Radka Šumberová (Archeologický ústav AV ČR, pracovisko Kutná Hora), pred otvorením rokovania všetkých srdečne pozdravili a privítali. Účastníkom konferencie sa v úvode prihovoril i starosta Kutnej Hory Bc. Martin Starý, ktorý prevzal záštitu nad podujatím a poprial nám príjemný pobyt nielen na ňom, ale v tomto krásnom historickom meste vôbec.

Na štvordňovej konferencii sa stretli bádatelia z Čiech, Moravy a Sliezska, Slovenska, Poľska, Rakúska a Slovinska. V 10 blokoch odznelo 43 referátov, ku ktorým možno prirátat 16 vývesiek. Z celkovo 49 príspevkov patrilo 20 bádateľom zo Slovenska, čo je určite dobré skóre.

Pre vyššie uvedené množstvo referátov som sa na stránkach Informátora rozhodol pre selekciu a informatívnu rekapituláciu príspevkov slovenských archeológov, ktoré odzneli v tomto poradí (pri viac než jednom autorovi so zvýraznením prednášajúceho alebo prednášajúcich): **Václav Furmánek** – **Vladimír Mitáš**: Prínos výskumov v Radzovciach pre históriu popolnicových polí v strednej Európe; **Adam Gašpar**: Lužická kultúra na moravsko-slovenskom pomedzí; **Rudolf Kujovský**: Kontakty lužických a stredodunajských popolnicových polí v mladšej a na počiatku neskorej doby bronzovej na Slovensku; **Ivan Cheben** – **Petra Chebenová** – **Michal Cheben**: Osídlenie z doby popolnicových polí v Čiernych Kľačanoch; **Roman Vávra**:

Obr. 1. Účastníci konferencie pred Lechovým kameňom (Stará Kouřim). Foto: autor.

Zvieratá na sídlisku lužickej kultúry v Senici; **Dominika Andreánska**: Staronové nálezy z lužického pohrebiska v Diviakoch nad Nitricou (okr. Prievidza); **Elena Mirošayová**: Profilácia kultúrneho vývoja Košickej kotliny v dobe halštatskej; **Peter Barta** – **Michal Felcan** – **Stanislav Hronček** – **Petra Kmeťová** – **Roman Pašteka** – **Susanne Stegmann-Rajtár**: Smolenice-Molpír – najnovšie výsledky výskumu; **Ladislav Chmelo**: Bánovce nad Bebravou – Biskupice, poloha Keblov II (osídlenie v dobe halštatskej); **Ondřej Oždáni**: Depot bronzových predmetov z hradiska lužickej kultúry na Sitne v katastri obce Ilija, okr. Banská Štiavnica; **Mária Novotná** – **Martin Kvietok**: Nový hromadný nález z Priechodu, okr. Banská Bystrica; **Michal Felcan** – **Ján Tirpák**: Hroty šípov zo staršej doby železnej a možnosti ich výskumu; **Ján Rajtár** – **Ján Tirpák** – **Roman Vávra**: Výsledky XRF analýzy bronzových predmetov z pohrebiska Chotín II; **Barbara Zajacová**: Kostrové hroby z pohrebiska lužickej kultúry v Mikušovciach; **Jana Mihályiová** – **Vladimír Mitáš** – **Václav Furmánek**: Pohrebisko z doby popolnicových polí v Cinobani (Pohľad archeobotaniky a archeológie); **Erika Makarová**: K niektorým aspektom pohrebného ritu platénickej kultúry na príklade pohrebiska v Moravičanoch. Ďalšie príspevky mali charakter posterov (abecedne podľa autorov): **Martin Bača**: Komnatná, Bobrovček, Bobrovec, Komjatná – história jedného depotu; **Jozef Bátora** – **Martin Bača**: Sídlisko z neskorej doby bronzovej a staršej doby železnej v Nevidzanoch, poloha Hradisko; **Zuzana Litviaková**: Osídlenie toku Dolného Dudváhu v staršej dobe železnej; **Martin Neumann**: Dynamika sídliskovej štruktúry v oblasti Malých Karpát v dobe bronzovej.

Jeden deň podujatia patrilo exkurzii. Tento raz nás hlavní organizátori najprv zaviedli do areálu rozsiahleho slovanského hradiska Stará Kouřim (Obr. 1), potom na jedinečné mohylové pohrebisko lužickej kultúry v stredných Čechách pri obci Libodřice ako aj do ojedinelej kubistickej Bauerovej vily v rovnomennej obci. Naše ďalšie kroky sa uberali najprv klasicky horizontálne po okraji mesta Kolín, a potom vertikálne po 216 schodoch na vyhlídku vežového vodojemu – 45 m vysokej kolínskej vodárne z obdobia prvej ČSR, ktorá je jedinečnou technikou i architektonickou pamiatkou. Každý, kto neváhal na túto rozhľadňu vystúpiť, dostal už v pohodlí autobusu od Radky Šumberovej certifikát s podpisom starostu Kolína, že túto „tortúru“ absolvoval. Okrem iných zaujímavostí Kolínska sme z nej mali ako na dlani eponymnú lokalitu archeologickej kultúry, resp. stupňa knovízskej kultúry – Štítary. Piatou zastávkou bol autenticky zachovalý románsky kostol sv. Jakuba v obci Jakub, zrejme nie náhodou spájaný s dávnymi púťami

Obr. 2. Pracovná prezentácia archeologických nálezov v múzeu mesta Čáslav.
Foto: autor.

do Santiaga de Compostely, ktoré sú populárne i dnes. Posledným navštíveným miestom bolo Městské muzeum v Čáslave, ktoré patrí k najstarším múzeám tohto typu v Čechách. Pre účastníkov konferencie tu bola pripravená pracovná prezentácia nálezov z rozsiahleho pohrebiska lužickej kultúry z mladšej doby bronzovej, ktoré sa preskúmalo popri stavbe tamojšieho Kaufland-u. Pri príjemnom občerstvení pripravenom múzejníkmi sme mohli debatovať o vystavených hrobových nálezoč (Obr. 2). Po príchode do Kutnej Hory sme sa presunuli do tamojších vínnych pivníc, kde sa po vydarenom spoločenskom večere z predošlého dňa v tzv. Ruthardke ďalej pohodovo odvíjala spoločenská rovina XIV. Doby popolnicových polí a doby halštatskej.

Hlavným organizátorom treba vysloviť poďakovanie za perfektne zorganizované podujatie. Škoda, že nebolo v ich silách vybaviť pre tento októbrový termín aj o niečo lepšie počasie. Zrejme sa nemýlim, že už väčšina z nás sa teší na XV. konferenciu o dobe popolnicových polí a dobe halštatskej, ktorá sa v roku 2018 uskutoční na Slovensku¹.

Vladimír Mitáš

¹ Príspevok vznikol v Archeologickom ústave SAV v rámci projektu VEGA č. 02/0091/16.

Archaeology of Failaka and Kuwaiti coast – current research

V roku 2016 nadviazal Archeologický ústav SAV na projekt Kuvajtsko-slovenskej misie z rokov 2004–2009. Počas prvej archeologickej sezóny sa uskutočnil výskum lokality Al-Qusur (včasný stredovek, predislamské obdobie) a zároveň prebiehalo spracovanie materiálu z predchádzajúcich aktivít na lokalite Al-Khidr (staršia doba bronzová, dilmunská kultúra).

Mimoriadne úspešnú sezónu zavŕšila konferencia „Súčasný archeologický výskum Failaky a pobrežia Kuvajtu“, ktorá sa uskutočnila na pôde Archeologického ústavu SAV v Nitre 3. až 6. októbra 2016. Organizátormi konferencie boli kuvajtskí partneri z National Council for Culture, Arts and Letters (ďalej NCCAL) a Archeologický ústav SAV. Pozvanie prijali zástupcovia archeologických tímov zainteresovaných do výskumu v Kuvajte. Konferenciu otvoril Shehab A. H. Shehab z NCCAL. V úvodnom slove vyjadril poďakovanie spoluorganizátorovi konferencie Archeologickému ústavu SAV a aj prednášajúcim za prijaté pozvanie.

Ako prví vystúpili K. Pieta a M. Ruttkey (Archeologický ústav SAV) s prednáškou o výskume lokality Al-Qusur v roku 2016. Išlo o výskum väčšieho dvorca datovaného do 7.–8. storočia po Kr. Tímu archeológov zo Slovenska sa podarilo odkryť základy veže s unikátnym chladiacim systémom, množstvo keramiky, vzácnych sklenených nádob ako aj ďalších dôležitých artefaktov. Lokalitu Al-Qusur skúma aj tím francúzskych archeológov pod vedením J. Bonnéric (Francúzsky ústav pre Blízky východ v Bejrúte). Činnosť francúzskej misie sa sústreďuje na sakrálny okrsok, ktorého súčasťou je aj katedrála a menší kostol. Výskum ukázal, že v centrálnej časti lokality Al-Qusur sa nachádzal kláštor, ktorý bol obývaný aj po islamizácii regiónu.

Posledná prednáška v prvom konferenčnom bloku patrila talianskej misii. A. Di Miceli (Univerzita v Perugi) sa žiaľ z pracovných dôvodov ospravedlnil, zároveň však poslal prezentáciu, ktorú reprodukovala K. Daňová. Výskum talianskeho tímu sa sústreďuje na lokalitu Al-Qurainiyah. Počas výskumu sa tu našla keramika dokladajúca osídlenie v 7.–9. storočí, ktoré bolo prevrstvené rozsiahlym osídlením z 19.–20. storočia.

Druhý blok prednášok otvorila A. Pieńkowska (Poľské centrum pre mediteránnu archeológiu, Univerzita vo Varšave), ktorá vedie poľskú misiu na ostrove Failaka. Poľskí archeológovia skúmajú v Kuvajte viaceré lokality (Kharab El-Desht, Al-Sabbahiya, Mathita a Umm Ed-Dakhan). Predmetom prednášky bol výskum na lokalite Kharab El-Desht. V sezóne 2016 sa podarilo uskutočniť podrobné letecké snímkovanie polohy. Archeológovia predbežne datovali lokalitu do záveru islamského obdobia (17.–19. storočie po Kr.). M. Mierzejewska predstavila vo svojej prednáške keramickú produkciu a typologickú škálu keramiky zo spomínanej lokality. Bodku za vystúpením poľskej misie uskutočnila M. Nowakowska (Archeologický ústav, Fakulta histórie, Univerzita vo Varšave), ktorá prezentovala výsledky výskumu archeológie pod vodou. Výskum sa sústredil na mapovanie pobrežia, vyhľadávanie prístavov a rôznych typov kamenných konštrukcií (časti prístavov, rybárske konštrukcie).

Ďalší blok prednášok patrila gruzínskej misii, ktorá podobne ako Poliaci skúma v Kuvajte viacero lokalít. Prednášku D. Lordkipanidze (Gruzínske národné múzeum) o začiatkoch gruzínskej misie predniesol G. Kvirkvelia

(Gruzínske Národné múzeum). G. Kvirkvelia zároveň v ďalšej prednáške informoval o novoobjavenom kultovom komplexe v Bahre, As Sabbya. Ten pozostáva z oltára a dlhej „chodby“. V komplexe sa našlo množstvo predmetov, ktoré interpretujeme ako kultové. Táto pozoruhodná lokalita bola datovaná do obdobia rokov 1770–1620 pred Kr. G. Kvirkvelia a Z. Makharadze predstavili aj ďalšie významné nálezy z obdobia dilmunskej kultúry (doba bronzová), ktoré sa nachádzali na severozápadnom pobreží ostrova Failaka. Posledným prednášajúcim z gruzínskej misie bol J. Chkhvimiani (Gruzínske národné múzeum). Pod jeho vedením sa skúmala lokalita Al-Awazim na ostrove Failaka. Dôkladným výskumom sa zistilo, že sídlisko bolo obývané len sezónne. Lokalita sa datuje do záveru islamského obdobia (17.–18. storočie).

Konferenciu uzatvorili Slováci L. Benediková, K. Daňová, B. Kovár (Archeologický ústav SAV), ktorí spracovávali keramický materiál z lokality Al-Khidr. Skúmaná osada je datovaná do obdobia dilmunskej kultúry (na ostrove Failaka je to staršia a stredná doba bronzová 2000–1500 pred Kr.).

Súčastou prednáškového cyklu bola aj odborná diskusia. Potvrdilo sa, aká dôležitá je spolupráca pri medzi archeologickými misiami. Informácie, ktoré si jednotlivé tímy vymenili počas trvania konferencie, ale aj v kuloárnych diskusiách sú základom budúcej spolupráce pri riešení komplexných problémov kultúrneho dedičstva Kuvajtu.

Klaudia Daňová – Branislav Kovár

Informátor SAS XXVII/2016/2

Informátor SAS XXVII/2016/2

Informátor SAS XXVII/2016/2

Informátor SAS XXVII/2016/2

Informátor SAS XXVII/2016/2

Informátor SAS XXVII/2016/2

Príspevok bratislavských historických a múzejných pracovníkov k rozvoju numizmatiky

Dňa 8. októbra 2016 sa v Hudobnej sále Bratislavského hradu konalo sympóziu *Príspevok bratislavských historických a múzejných pracovníkov k rozvoju numizmatiky*, ktoré bolo usporiadané na počesť 80. narodenín význačnej slovenskej numizmatičky PhDr. Eleny Minarovičovej.

Organizátormi boli Slovenská numizmatická spoločnosť pri SAV, Ústredný výbor v Bratislave, Slovenské národné múzeum – Historické múzeum, Bratislava, Archeologický ústav SAV, Nitra a Slovenská archeologická spoločnosť pri SAV. V úvodných rečiach predstavitelia jednotlivých inštitúcií vyzdvihli zásluhy a rozsiahle dielo E. Minarovičovej a gratulovali jej ku krásnemu životnému jubileu. Za SAS pri SAV blahoželala a odovzdala vecný dar predsedníčka PhDr. M. Musilová. Na sympóziu odznelo 17 príspevkov a o zásluhách jubilančky pre rozvoj slovenskej numizmatiky informovala v úvodnom referáte E. Kolníková.

Na záver podujatia boli všetci prítomní pozvaní na občerstvenie, kde E. Minarovičová strávila pekné spoločenské chvíle medzi svojimi priateľmi a kolegami.

Výbor SAS pri SAV

PhDr. Elena Minarovičová prijíma gratuláciu od riaditeľa SNM Mgr. B. Panisa. Foto: T. Minarovičová.

Konferencia Archäologische Studien zum frühen Mittelalter

V dňoch 18.–20. októbra 2016 sa na pôde Archeologického ústavu SAV v Nitre konala medzinárodná konferencia *Archäologische Studien zum frühen Mittelalter* na počesť významného jubilea troch dlhoročných pracovníkov Oddelenia archeológie stredoveku AÚ SAV M. Hanuliaka, P. Šalkovského a J. Zábojníka. Počas troch prednáškových dní sme mali možnosť si vypočuť príspevky a prehliadnuť postery bádateľov z piatich krajín.

Po úvodnom slove M. Ruttkaya a C. Bálinta, otvorila konferenciu D. Bialeková svojou prednáškou o opaskovom kovani nájdenom na hradisku v Pobedime: „*Ein Gürtelbeschlag vom Burgwall in Pobedim*“. Po nej nasledoval K. Mesterházy s príspevkom „*Ein awarisches Winterlager (tugurium) in Veresegyház*“.

Druhý blok prvého dňa začal prednáškou M. Ruttkaya o LIDAR-ovej dokumentácii včasnostredovekých hradísk, „*LIDAR und die frühmittelalterlichen Burgwälle*“. Tento prednáškový blok pokračoval príspevkom „*Metallartefakte aus dem frühmittelalterlichen Burgwall Váno bei Slezké Rudotice (Schlesien) und ihre Bedeutung*“ P. Kouřila, ktorý hovoril o kovových artefaktoch z včasnostredovekého hradiska Váno. Sekciu zavŕšila K. Tomková s príspevkom „*Aktuelle Aspekte des Studium mehrfarbiger Perlen aus dem frühmittelalterlichen Böhmen*“, ktorá ukončila prvý deň konferencie.

Druhý deň otvoril I. Fodor svojím príspevkom o hunských zlatých lukoch: „*Eine Bemerkung über die hunnischen goldenen Bögen*“, po ňom N. Profantová priblížila najnovšie poznatky o najskorších hradiskách v stredných Čechách

v prednáške „*New knowledges/data about earliest Early Medieval hill settlements in Central Bohemia (8 - first half of 9th century)*“. Po prestávke pokračovali tematicky rôznorodé príspevky. L. Poláček hovoril o potrebe revízie datovania nálezov z Mikulčíc „*Zeit für eine Revision? Zu aktuellen Fragen der Mikulčicer Datierungen*“. A. Pleterski prezentoval materiálne stopy starých slovanských žúp, „*Material traces of ancient Slavic župa*“. Posledný príspevok s názvom „*Zur Entstehung von Eliten im frühmittelalterlichen Ostalpenraum. Eine Spurensuche anhand schriftlicher und archäologischer Quellen*“ predniesol pred obedom S. Eichert. Zaoberal sa počiatkami elit vo včasnostredovekej východoalpskej oblasti na základe písomných a archeologických prameňov.

Poobedňajšiu sekciu prednášok začal B. M. Szöke príspevkom „*Priwina und Mosaburg*“. Po ňom predstavil nálezy včasnostredovekých strmeňov z územia Slovenska V. Turčan v prednáške „*Drei frühmittelalterliche Steigbügel aus den Sammlungen des SNM-Archäologischen Museums*“. Po tomto krátkom bloku prebehla počas pauzy posterová diskusia. Účastníci konferencie mali možnosť vyjadriť sa k prezentovaným plagátom. Tie zahŕňali široké spektrum tém od pohrebného ritu až po materiálnu kultúru včasného stredoveku (M. Jakubčínová: „*Die Bestandteile der Pferde- und Reiterausrüstung aus dem frühmittelalterlichen Burgwall Valy bei Bojná*“, T. Vangľová: „*Bodenmarken aus den*

Obr. 1. Prednáška L. Poláčka. Foto: E. Čaprdová.

Gefäßen aus dem frühmittelalterlichen Burgwall Bojná I-Valy“, L. Nezvalová: „*Isolated burials – remarkable phenomenon in medieval archaeology*“, N. Brudke: „*Ein Gräberfeld des 10. und 11. Jahrhunderts auf dem Oberleiserberg (NÖ)*“, S. Eichert, J. Macháček, N. Brudke, K. Kührtreiber, P. Milo, P. Dresler, J. Benedix, A. Balcarová: „*Grenze, Kontaktzone, Niemandsland – Die March-Thaya Region von Früh- zum Hochmittelalter*“).

V záverečnom stredajšom bloku zazneli prednášky „*The Carolignian strap end from Želiezovce*“ o karolínskom opaskovom nákonči od Z. Robaka a „*Die Burg Přerov und die Frage der Anfänge der Sachkultur der sogenannten jüngeren Burgwallzeit*“ o hrade Přerov a otázke počiatkov hmotnej kultúry tzv. mladšej doby hradištnej od R. Procházku. Blok ukončila I. Vlkolínská príspevkom „*Some observations about pottery from the Nitra-Lupka site from the semetry and from the pottery kilns*“, ktorý prezentoval pece a keramiku nájdenú na lokalite Nitra-Lupka.

Druhý deň konferencie zavŕšilo večerné spoločenské posedenie, počas ktorého účastníci konferencie zablahoželať jubilantom k ich výročiu a popriali im ešte veľa prežitých rokov a publikácií.

Konferenciu uzatvoril posledný, tretí deň prednášok s príspevkami G. Fuseka „*Kleiner Hortfund vom Burgwall in Divinka*“, o depote z Divinky a P. Prohászku „*Das landnahmzeitliche Grab von Batta (1868) im Spiegel der Archivalien – die Möglichkeiten einer Rekonstruktion*“, o hrobe z Batty v odraze archiválií. Záverečnú prednášku „*Late nomad arrowheads in area of Slovakia*“ mal M. Holeščák, ktorý predstavil hroty šípov z územia Slovenska patriace nomádkym etnikám.

Konferencia predstavovala unikátnu možnosť stretnutia bádateľov zaoberajúcich sa včasným stredovekom a je škoda, že takéto stretnutia sa nekonajú častejšie.

Lucia Nezvalová

25. stretnutie východoslovenských archeológov

Aj tohto roku sa pod patronátom Slovenskej archeologickej spoločnosti pri SAV v Nitre uskutočnilo stretnutie archeológov pôsobiacich na východe Slovenska. Na usporiadaní výročného 25-teho stretnutia východoslovenských archeológov sa tentokrát okrem Archeologického ústavu SAV v Nitre a SAS pri SAV podieľal Pamiatkový úrad SR, konkrétne Krajský pamiatkový úrad v Prešove. V jeho priestoroch sa 25. októbra 2016 zišiel okruh odborníkov, aby každý z nich informoval o najaktuálnejších výsledkoch nielen terénneho výskumu, ale aj o dosiahnutých výsledkoch z rôznych oblastí teoretického bádania. Aj tento rok bol záujem zúčastniť sa už tradične značný. Posledných stretnutí sú takmer pravidelne aktívne účastní aj kolegovia zo zahraničia, čím tak tieto akcie nadobúdajú medzinárodný charakter. Okrem slovenských bádateľov, sme si tak vypočuli prednášky kolegov z Poľska a Ukrajiny. Po privítaní a úvodnom slove riaditeľky KPÚ v Prešove, Ing. Evy Semanovej a Mgr. P. Harčára, bola ku krátkemu bilancovaniu a histórie stretnutí východoslovenských archeológov vyzvaná aj PhDr. M. Lamiová-Schmiedlová, CSc. Po týchto úvodných slovách sa začalo so samotnými prednáškami podľa stanoveného programu. Postupne odznali tieto referáty:

I. Blok Pravek a včasná doba dejinná

1. *Hreha Rastislav*: Ďalšia záchranná akcia na neolitickom sídlisku v Župčanoch
2. *Horváthová Eva – Zastawny Albert*: Východiskový stav poznania pohrebného rítu badenskej kultúry v severovýchodnej časti jej rozšírenia
3. *Miroššayová Elena*: Vyhodnotenie pohrebiska v Ždani

II. Blok Pravek a včasná doba dejinná

4. *Rákoš Ján*: Germánske žiarové pohrebisko v Rankovciach
5. *Námerová Andrea – Kučerová Marta*: Nález nádoby púchovskej kultúry z Jeruzalemského vrchu v Kežmarku

III. Blok Výskum hradov

6. *Pristáš Martin*: Archeologický výskum v polohe Hradisko v obci Zemplín
7. *Prokhnenko Igor*: Výskum Korolevského hradu
8. *Babura Tomáš – Antalová Alžbeta*: Archeologický výskum NKP Hradu Šariš v roku 2016

IV. Blok Výskum hradov

9. *Strakošová Ivana*: Archeologický výskum na hradoch Brekov a Jasenov v rokoch 2012–2016
10. *Kučerová Marta*: Záchranný výskum na Kežmarskom hrade v roku 2016
11. *Švaňa Kamil – Šimčík Peter*: Zrúcanina hradu Kapušany, výskum v priestore dolnej brány v roku 2016

V. Blok Archeológia v prostredí miest

12. *Rusnák Rastislav*: Madona s dieťaťom z Košíc. Odras talianskej renesancie v náleze formy na reliéfnej doske
13. *Kasencáková Zuzana*: Archeologický výskum v PZ Ľubica – Ulica Gen. Svobodu 248/127
14. *Čurný Marián – Müllerová Mária*: Výsledky archeologického výskumu v suteréne meštianskeho domu na Kováčskej ulici 45 v Košiciach
15. *Comisso Mário*: Bardejov – Horná brána. Príspevok k metodike výskumu v urbánnom prostredí

VI. Blok Experimentálna archeológia, ukončenie

16. *Kotorová Mária*: Experimentálna archeológia v archeoparku

Na jubilejnom štvrtstoročnom stretnutí odznelo spolu 16 referátov, ku ktorým bola po jednotlivých blokoch vedená či už rozsiahlejšia, alebo kratšia diskusia. Na záver nám zostáva len poďakovať KPÚ v Prešove za organizáciu tohtoročného stretnutia, ktoré zabezpečilo nielen príjemný priestor, ale aj výdatné občerstvenie. Zúčastnení okruh záujemcov a odborníkov z oblasti archeologického bádania získal opäť nielen množstvo nových poznatkov, ale v príjemnej priateľskej atmosfére sa mal možnosť porozprávať o rôznych témach a problémoch, keďže počas roka na to obvykle nie je veľa času. Ako už býva zvykom padol aj návrh na budúročné usporiadateľ a 26. stretnutia, ktoré predniesla Mgr. Z. Kasencáková z Ľubovnianskeho múzea v Starej Ľubovni.

Rastislav Hreha

Konferencia o aktuálnych výsledkoch archeologických výskumov na strednom Slovensku

27. októbra 2016 sa v sídle Liptovského múzea v Ružomberku stretli archeológovia rôznych inštitúcií a spoločností aktívni v stredoslovenskom regióne na konferencii *Výsledky nových archeologických výskumov na strednom Slovensku*. Podujatie zorganizovali: Liptovské múzeum v Ružomberku, Stredoslovenské múzeum v Banskej Bystrici, Kysucké múzeum v Čadci a Gemersko-malohontské múzeum v Rimavskej Sobote.

Po úvodných slovách riaditeľov prvých troch uvedených organizátorských inštitúcií nasledovali dva bloky (predpoludňajší a popoludňajší) referátov: *A. Botoš*: Mesto Rimavská Sobota vo svetle najnovších archeologických výskumov; *R. Malček/V. Tittonová*: Výsledky archeologického výskumu stredného hradu vo Fiľakove – čistenie delových pozícií a sanácia hradných múrov; *M. Kvietok*: Krátke správy o novších výsledkoch Stredoslovenského múzea; *S. Sliacka*: Archeologický výskum na hradisku Rohačka v roku 2016; *J. Beljak*: Archeologický výskum na Pustom hrade vo Zvolene v roku 2016; *G. Brežňanová/M. Fratričová/M. Miňo/Z. Rusko*: Výsledky predstihového archeologického výskumu v kaštieli Radvanských v Banskej Bystrici-Radvani; *M. Both/M. Horňák*: Archeologické výskumy

Obr. 1. Účastníci konferencie počas prestávky v LM v Ružomberku.

v Turčianskej kotline v roku 2016; M. Furman: Nové archeologické náleziská na Liptove zistené počas obhliadok KPÚ Žilina; S. Slaná/Z. Staneková: Archeologický výskum hradiska Veľký vrch v Divinke; D. Majerčíková: Archeologický výskum v Radoli-Koscelisku; M. Čajka: Najnovšie výskumy na Oravskom hrade; L. Záhorec: Archeologické výskumy v roku 2016; J. Moravčík: Archeologické výskumy Považského múzea v rokoch 1958–1984; Z. Šimková: Ján Volko-Starohorský a jeho aktivity na poli archeológie.

Súčasťou konferencie bola aj organizátorom pripravená výstava – „Bohatstvo Liptova“, kde mohli účastníci konferencie vidieť bronzové depoty i ojedinelé nálezy z regiónu, doplnené archívnymi zábermi na archeologické lokality nachádzajúce sa v blízkosti travertínových kôp a minerálnych prameňov, či pohľady slovenských maliarov na archeologické náleziská.

Konferencia bola ukončená záverečnou diskusiou, v ktorej odznela myšlienka nadviazať na toto veľmi úspešné a v priateľskej atmosfére vedené podujatie formou viacdenných pravidelných stretnutí stredoslovenských archeológov. Nasledujúce stretnutie v budúcom roku by v takom prípade zastrešilo Stredoslovenské múzeum v Banskej Bystrici, prípadne Gemersko-malohontské múzeum v Rimavskej Sobote, ktoré bude oslavovať výročie založenia. Liptovské múzeum v Ružomberku vydáva ešte v tomto roku z podujatia zborník príspevkov.

Lucia Benediková – Simona Sliacka

Konferencia Grundprobleme des frühgeschichtlichen Entwicklung im mittleren Donauraum

V dňoch 9.–12. novembra 2016 sa v Archeologickom ústave SAV v Nitre konala už v poradí 28. medzinárodná konferencia „Grundprobleme des frühgeschichtlichen Entwicklung im mittleren Donauraum“. Tematicky bola zameraná na porovnanie zmien, ku ktorým došlo vo vývoji v týchto oblastiach v období po markomanských vojnách až po bitku pri Hadrianopoli (Umbruchzeiten an der Donau / Turning points along the Danube (post bellum Marcomannicum / post pugnam ad Hadrianopolem factam) Ein Vergleich / A Comparison). Na jej usporiadaní sa popri Archeologickom ústave SAV, ako hlavnom organizátorovi, podieľali: Prähistorische Kommission der Österreichischen Akademie der Wissenschaften Wien, Archäologisches Institut der Universität zu Köln, Abt. Archäologie der Provinzen a Archeologický ústav AV ČR v Brne. Na konferencii sa zúčastnilo dovedna 25 bádateľov zo siedmich krajín.

Obr. 1. Prednáška E. Soós.

V prvý deň sa účastníci konferencie stretli po príchode na slávnostnej večeri, kde ich v mene organizátorov privítal PhDr. Karol Pieta, DrSc. Prvý rokovací deň otvoril svojim príhovorom riaditeľ AÚ SAV doc. PhDr. Matej Ruttkay, CSc., a následne K. Pieta. V prvom bloku odznel príspevok J. Schustera, ktorý bol venovaný úvahám o dosiaľ nedefinovanom „horizonte kniežacích hrobov“ z konca 2. storočia v oblasti Baltického mora, ako možného odzrkadlenia politických zmien v germánskom barbariku v dôsledku markomanských vojen. Po ňom nasledoval príspevok A. Burscheho a D. Wigg-Wolfa o pokladoch tezaurovaných

denárov, ktoré už dlhšie neboli súčasťou peňažného obeživa. Prvý blok ukončila M. Mączyńska príspevkom o vyčlenení a náplni chronologického stupňa C3 vo wielbarskej kultúre.

Nasledujúci blok bol venovaný problematike przeworskej kultúry. R. Madyda-Legutko predniesla príspevok o štýlistických zmenách na bojovníckych opaskových garnitúrach v okruhu przeworskej kultúry od konca 2. a v 3.–4. stor. n. l. J. Zagórska-Telega sa zaoberala žľabovými objektmi typu Żabiniec na pohrebiskách przeworskej kultúry v kotline Liswarty. J. Rodzińska-Novak referovala o keramike vyrábanej na hrnciarskom kruhu v przeworskej kultúre v mladšej dobe rímskej.

Popoludňajšie rokovanie uviedol E. Krekovič, ktorý sa venoval rozvrstveniu germánskej spoločnosti na juhozápadnom Slovensku v období pred a po markomanských vojnách. Nasledoval príspevok L. Luščíkovej o vývoji osídlenia východného Slovenska v dobe rímskej a E. Soósovej o zmenách na sídliskách przeworskej kultúry v severovýchodnom Maďarsku počas doby rímskej.

Posledný blok otvorila K. Kuzmová príspevkom o prísune terry sigillaty počas markomanských vojen do barbarika v severnom predpolí Brigetia. Po nej nasledoval M. Kazanski s prednáškou o invázii Vandalov a Svébov v r. 406

a jeho odzrkadlení v archeologických nálezoch v západnej časti Rímskej ríše. Prvý prednáškový deň ukončil P. Kehne obsiahlym historickým prehľadom o vzťahoch medzi Rímskou ríšou a susednými kmeňmi v stredodunajskej oblasti po ukončení markomanských vojen.

Druhý rokováci deň uviedol K. Elschek príspevkom o germánskom osídlení a rímsko-germánskej vidieckej usadlosti v Bratislave-Devínskej Novej Vsi v období od Severovcov po dobu vojenských cisárov. Nasledovala prednáška K. Pietu a M. Švihurovej o vývoji osídlenia a zánikovom horizonte púchovskej kultúry. V druhom bloku ako prvý vystúpil J. Rajtár s príspevkom o nových výsledkoch bádania o dočasných rímskych táboroch z obdobia markomanských vojen v stredodunajskej oblasti východne od Karpát. Na jeho príspevok priamo nadviazal B. Komoróczy rovnakou témou v oblasti západne od Karpát. Po obsiahlej diskusii skončila prednášková časť konferencie.

Popoludní nasledovala exkurzia, počas ktorej účastníci navštívili archeologickú expozíciu AÚ SAV na Nitrianskom hrade, prezreli si katedrálu sv. Emeráma a Diecézne múzeum. Následne sa presunuli do areálu pod Zoborom, kde mali možnosť sa oboznámiť s novým dokumentačným systémom, archívom a skladovými priestormi vo vynovených pracoviskách Archeologického ústavu SAV. Konferenciu ukončilo spoločné priateľské posedenie vo vinohradníckych pivniciach v Topoľčiankach.

Linda Kováčsová

Seminár Archeológia pod vodou

Archeologický ústav v spolupráci s Trnavskou univerzitou, slovinským Zavodom za Podvodno Arheologijo a Slovenskou archeologickou spoločnosťou pri SAV usporiadal seminár na tému Archeológia pod vodou. Podujatie sa uskutočnilo dňa 5. 12. 2016 v Archeologickom ústave SAV v Nitre a 6. 12. 2016 na katedre Klasickej archeológie Trnavskej univerzity v Trnave. Seminár vznikol s podporou grantového projektu APVV-15-0491 „Proces a zákonitosti osídlenia horských a podhorských oblastí západného Slovenska“.

Hlavnými protagonistami boli archeológovia zo slovinských inštitúcií. Úvodné slovo o podvodnej archeológii v Slovinsku predniesol René Masaryk (Zavod za Podvodno Arheologijo, Slovinsko) v mene Andreja Gaspariho

(Katedra Archeológie, Univerzita v Ljubljani), ktorý sa seminára nemohol zúčastniť. Vo svojom vystúpení predstavil začiatky tejto disciplíny v riekach, jazerách ale aj v mori. Prezentoval množstvo náleзов, ktoré vodná hladina skrývala po celé stáročia ako aj ich nálezové okolnosti. Poukázal na dôležitosť skúmania vodných tokov s čím je spätý aj postupný nárast náleзов pri dôkladnej prospekcii slovinských riek. Mimoriadny záujem vzbudila aj ďalšia prednáška Mateja Drakslera (Zavod za Podvodno Arheologijo, Slovinsko) o výskume monoxylonu v rieke Ljubljana. Nález bol datovaný do záveru laténu a začiatku doby rímskej. Vďaka množstvu krátkych videí zhotovených

Obr. 1. Prezentácia K. Daňovej. Foto: P. Smetanová.

počas výskumu sme mali možnosť nahliadnuť do metodiky odkryvu a spôsobov dokumentácie pod vodnou hladinou. Akýmsi bonusovým zakončením za vystúpením slovinských kolegov bol krátky dokumentárny film o nálezoch v rieke Ljubljana, ako aj posterová výstava z archeologického výskumu na uvedenej rieke, inštalovaná do vstupných priestorov budovy Slovenskej akadémie vied v Nitre. Ako poslední vystúpili zo svojím príspevkom členovia novovznikajúcej skupiny pre archeológiu pod vodou na Slovensku Klaudia Daňová (Archeologický ústav SAV), Miroslava Daňová (Trnavská univerzita) a Janka Stehlíková (Zavod za Podvodno Arheologijo, Slovinsko). Ich príspevok o potenciáli a perspektívach archeológie pod vodou na Slovensku bol ich prvým spoločným vystúpením. Dôvodom tejto informatívnej prednášky bolo upriamiť pozornosť na nie celkom konvenčnú metódu archeologického výskumu, ktorá nemá na Slovensku žiadnu tradíciu, hoci náleзов z riek a jazier každý rok pribúda.

V mene organizátorov tohto semináru musím vyjadriť poďakovanie zúčastneným inštitúciám za ich podporu. Rovnako ma teší skutočnosť, že novopodpísaná dohoda o spolupráci medzi Archeologickým ústavom SAV, Trnavskou univerzitou v Trnave a Zavodom za Podvodno Arheologijo začala práve úspešným podujatím, ktoré malo priaznivý ohlas.

Klaudia Daňová

Archeologické výstavy v Trebišove 2011–2016

Na juhovýchode Slovenska, v Trebišove, sa v minulosti uskutočnilo množstvo archeologických výstav, kolokvií, stretnutí archeológov, ale aj prednášok a seminárov, zameraných najmä na praveké a stredoveké dejiny južnej časti slovenského Zemplína. Práve pred trinástimi rokmi v Informátore Slovenskej archeologickej spoločnosti pri SAV sme o nich uviedli prvý príspevok za obdobie rokov 1973 až 2003 a pred šiestimi rokmi to bol článok za obdobie rokov 2003 až 2010. Z predchádzajúceho príspevku o výstavách v rokoch 2003–2010 sa akosi vytratila zmienka o dvoch odborných podujatiach.

Pri archeologických výskumoch stredovekých objektov (hrady, kláštory, kostoly, kaštiele, mestské paláce, dedinské a mestské sídliská) je keramika najpočetnejším nálezovým materiálom. Zvláštnou zložkou týchto nálezov sú nádoby, kachlice a umelecké artefakty, vyhotovené zväčša z bielej hlíny. Biela keramika je v stredovekom a v novovekom období fenoménom, na ktorý pred polstoročím ako prvý na Slovensku upozornil PhDr. B. Polla, DrSc., počas výskumu v Nemešanoch-Zalužanoch na Spiši. Slovenská archeologická spoločnosť pri SAV v spolupráci s Vlastivedným múzeom a so spoločnosťou Arx Paris v Trebišove usporiadali medzinárodné vedecké kolokvium **Biela keramika 1000–1700**, zamerané na problematiku bielej keramiky v 11. až 17. storočí. Kolokvium sa uskutočnilo 14.–16. októbra 2008 v Trebišove a zúčastnilo sa ho 16 bádateľov z múzeí, pamiatkových úradov, vysokých škôl a vedeckých ústavov zo Slovenska, Poľska a Ukrajiny. Tretí deň kolokvia bol venovaný exkurzii po pamiatkových objektoch v slovensko-maďarskom pohraničí (Hrad Füzér, národopisný dvor vo Füzéri a Hrad Sárospatak Maďarsku, pivnice zo 16.–17. storočia v Tokajskej vinohradníckej oblasti na Slovensku).

Východoslovenskí archeológovia prvý raz mali svoje stretnutie v Trebišove v jubilejnom roku 2000. V celkovom poradí to bolo deviate stretnutie. Po ôsmich rokoch ich znova privítal Trebišov na **17. stretnutí východoslovenských archeológov**. Uskutočnilo sa 17. októbra 2008, hneď na druhý deň po kolokviu o bielej keramike. Zorganizovala ho Slovenská archeologická spoločnosť pri SAV v Nitre v spolupráci so spoločnosťou Arx Paris a s Vlastivedným múzeom v Trebišove. Stretnutia sa zúčastnilo 21 archeológov z Archeologického ústavu SAV, z Krajských pamiatkových úradov, z múzeí a archeologických spoločností pôsobiacich v Košickom a Prešovskom kraji, a prvý raz aj zahraničný hosť z Užhorodskej štátnej univerzity. Program pozostával z exkurzie a pätnástich prednášok a prezentácií.

Teraz si už pripomenieme tie archeologické výstavy a podujatia, ktoré sa v Trebišove konali v druhom decéniu tretieho tisícročia, presnejšie od roku 2011 až doteraz.

No, nové výstavy sa nekonalí. Keď sa 29. apríla 2011 skončila posledná archeologická výstava **Trebišow Antiqua**, v múzeu zostali už len staršie expozície. Aj to nie nadhlo.

Pred takmer tridsiatimi rokmi, 17. marca 1987, bola v trebišovskom múzeu slávnostne otvorená vôbec prvá expozícia vo dvoch miestnostiach na poschodí čeladníka neďaleko kaštieľa. Expozícia **Južný Zemplín v praveku a stredoveku** (autor J. Chovanec) prezentovala najvýznamnejšie nálezy a náleziská na území južnej časti slovenského Zemplína od staršej doby kamennej až po neskorý stredovek. Ale 17. marca 2012, teda presne po 25 rokoch, bola expozícia zrušená.

Hlavná expozícia bola slávnostne otvorená 1. decembra 1987 súčasne so sprístupnením kaštieľa po jeho adaptácii z nemocnice na múzeum. Expozícia dejín poľnohospodárstva na východnom Slovensku mala názov **Cestami práce a bojov za chlieb**. Expozícia bola umiestnená na prízemí a prvom poschodí kaštieľa. Archeologická časť, teda obdobie od praveku po neskorý stredovek, tvorila celú štvrtinu celej expozície a bola na prízemí južného traktu kaštieľa. Autormi archeologickej časti scenára boli PhDr. M. Lamiová, CSc. a PhDr. D. Čaplovič, CSc. K najzaujímavejším originálnym exponátom patrila neolitická zásobnica z Košíc-Barce, ženský hrob otomanskej kultúry z Nižnej Myšle, depot bronzových nástrojov zo Zemplína, zásobnice gávskej kultúry zo Somotora, halštatská zásobnica zo Stretavky, hrobové nálezy zo staršej doby rímskej zo Zemplína, slovanské nádoby z Oborína a železné poľnohospodárske náradie z viacerých slovanských a stredovekých lokalít východného Slovenska. 1. septembra 2014, teda po takmer 27

Obr. 1. Neskorogotický architektonický článok na výstave Trebišow Antiqua.

Obr. 2. Stredoveká keramika na výstave Trebissow Antiqua.

rokoch, bola expozícia zrušená v súvislosti s plánovanou obnovou kaštieľa.

23. stretnutie východoslovenských archeológov sa konalo 16. októbra 2014 už v inštitúcii s názvom Múzeum a Kultúrne centrum južného Zemplína v Trebišove. Trebišovské stretnutie bolo znova s medzinárodnou účasťou. Hlavnou zložkou stretnutia bolo vedecké kolokvium, na ktorom sa prezentovali príspevky o nových archeologických výskumoch v teréne a výsledky teoretického bádania v roku 2014 na území východného Slovenska a v priľahlých oblastiach Poľska, Ukrajiny a Maďarska. Súčasťou vedeckého kolokvia bola aj rozprava o nedeterminovaných archeologických nálezoch, predložených účastníkmi stretnutia. Podujatia sa zúčastnilo 26 archeológov z Archeologického ústavu SAV, z Krajských pamiatkových úradov, vysokých škôl, múzeí a archeolo-

gických spoločností pôsobiach v Košickom a Prešovskom kraji, ale aj zahraniční hostia z priľahlých regiónov Maďarska (Sárospatak) a Ukrajiny (Užgorod). Na kolokviu odznelo 16 referátov. Prezentácie sa prvý raz premietali na dvoch veľkých monitoroch. Stretnutie východoslovenských archeológov a vedecké kolokvium bolo poslednou akciou v Zrkadlovej sieni kaštieľa pred jeho celkovou obnovou a adaptáciou.

Po štvrtý raz sa výnimočné **25. stretnutie východoslovenských archeológov** malo konať znova v Trebišove v októbri 2016 už v obnovených priestoroch kaštieľa. Žiaľ, tak ako tomu bolo po celé desaťročia, tak aj teraz všetku snahu znemožňovali. Tentoraz to už dokázali.

Začiatkom roka autor tohto príspevku spracoval scenár novej archeologicko-historickej expozície s názvom **Zemplin Antiqua**. Expozícia má byť v priestoroch kaštieľa, kde donedávna bola archeologická časť hlavnej expozície Cestami práce a bojov za chlieb. Autor scenára však pri realizácii expozície nebude.

Literatúra:

Chovanec, Ján: Archeologické výstavy v Trebišove 1973–2003. In: Informátor Slovenskej archeologickej spoločnosti pri SAV XIV/2003/1, s. 15–18.

Chovanec, Ján: Archeologické výstavy v Trebišove 2004–2010. In: Informátor Slovenskej archeologickej spoločnosti pri SAV XXI/2010/2, s. 8–9.

Ján Chovanec

Obnovená expozícia v Slovenskom múzeu ochrany prírody a jaskyniarstva

Začiatkom roku 2016 boli pre verejnosť znovu sprístupnené priestory Slovenského múzea ochrany prírody a jaskyniarstva v Liptovskom Mikuláši. V uplynulých ôsmich rokoch (2008–2015) sa tu realizoval projekt rekonštrukcie historickej budovy múzea ako kultúrnej pamiatky pre environmentálne vzdelávanie. Projekt bol spolufinancovaný z Európskeho fondu pre regionálny rozvoj. V rámci projektu bola kompletne zrekonštruovaná historická budova múzea, ktorá vznikla v polovici 18. storočia ako jezuitský kláštor a v roku 1963 bola vyhlásená za národnú kultúrnu pamiatku.

V jej priestoroch sa inštalovala obnovená expozícia Chránená príroda Slovenska. Jednotlivé časti expozície sú prezentované na štyroch podlažiach. Suterén je venovaný problematike krasu a jaskýň Slovenska, vstupné priestory na prízemí informujú o histórii budovy a inštitúcie, prvé poschodie predstavuje návštevníkovi tému Zem – miesto pre život a v podkrovných priestoroch Hory, človek, Natura 2000 sú prezentované ľudské aktivity v horách v minulosti i súčasnosti.

Expozícia Kras a jaskyne Slovenska pozostáva z viacerých výstavných celkov. Ich úlohou je poskytnúť súhrnné informácie o procese krasovatenia, type a rozšírení krasu, vzniku a typoch jaskýň, o úlohe vody pri tvorbe a formovaní jaskýň a priepastí, o jaskynnej výzdobe.

Vzťah človeka k podzemným priestorom a spôsoby využívania jaskýň od paleolitu až po 20. storočie sú prezentované v časti Speleoarcheológia.

Vitríny s exponátmi sú umiestnené popri stene miestnosti a zoradené chronologicky od paleolitu až po včasný stredovek (obr. 1). Ďalšie vitríny sprevádzajú návštevníka až po vstup do nasledujúcej časti expozície a sú v nich prezentované nálezy zo stredoveku a novoveku, sústredené do tematických celkov (jaskyne ako úkryty v časoch

nebezpečenstva, peňazokazecké dielne, ciele hľadačov pokladov, zbojnícke skrýše, partizánske bunkre a pod.). Zadnú stenu každej vitríny tvorí polep v podobe posterov s fotografiami vybraných lokalít a informáciami o nich. Doplňujúce informácie sú dostupné aj na stenách mimo vitrín a oboznamujú návštevníka s dejinami speleoarcheológie a jej významnými osobnosťami. Na stene pri vstupe do miestnosti sa nachádza mapa Slovenska s vyznačenými jaskyňami, zaujímavými z hľadiska realizovaných výskumov alebo nálezov. Pozornosť pútajúcim detailom je tzv. chodník času zabudovaný v podlahe (obr. 2), s vygravírovanými obrysami predmetov, ktoré sú datované do jednotlivých období a návštevník ich môže nájsť aj vo vitrínach.

Centrálna časť miestnosti prezentuje jaskyne ako podzemné svätyne – priestory, ktorých rozloha, charakter a umiestnenie v krajine ich predurčovali k špecifickému spôsobu využívania. Stávali sa miestom posledného odpočinku zosnulých, dejiskom iniciačných obradov alebo kultových rituálov spojených s prinášaním krvavých obetí. Tu sú sústreďené informácie o jedinečných jaskynných maľbách z troch slovenských lokalít (Domica, Ardovská jaskyňa, Praslen), o kostrových nálezoch a hrobch v jaskyniach a o využití jaskýň ako posvätných miest v kresťanských časoch. V strede miestnosti dominuje dioráma, ktorá predstavuje prípravu obradu obetovania pred Majda–Hraškovou jaskyňou. V 50. rokoch 20. storočia tu bola nájdená tzv. kultová maska vytvorená z tvárovej časti muža a polotovár ďalšej masky spolu s kostrovými pozostatkami viacerých ľudí, ktoré boli na základe sprievodných nálezov priradené kyjatickej kultúre neskorej doby bronzovej.

Obr. 1. Pohľad do expozície.

Obr. 2. Chodník času.

Zaujímavým prvkom obľúbeným najmä u mladších vekových kategórií je model plazivky – úzkeho jaskynného priestoru, kde sa dá často pohybovať len plazením. Model je situovaný popri stene miestnosti a deti si tak môžu skrátiť prehliadku a zároveň dopriať rodičom viac času na prehliadku expozície.

Posledná časť je venovaná špecifickým stopám, ktoré dokumentujú záujem človeka o podzemný svet, a to sú nápisy alebo rytiny na stenách jaskýň. Najstarší známy historický nápis pochádza z Jasovskej jaskyne a datuje sa do roku 1452. Opisuje historickú udalosť spojenú s pobytom bratrických vojsk na území Slovenska. Konkrétne spomína víťazstvo bratříkov pod vedením Jána Jiskru z Brandýsa nad Jánom Hunyadom v bitke pri Lučenci. Tento nápis, ale i podpisy významných osobností kultúrneho života v 19. storočí, môžu návštevníci vidieť na podsvietených fotografiách pri prechode do ďalších častí expozície venovaných jaskyniarstvu.

Najstaršie známe písomné zmienky o jaskyniach na území Slovenska pochádzajú z 13. storočia. V 17. storočí púťali pozornosť ľudí v niektorých jaskyniach najmä zvieracie kosti veľkých rozmerov. V tom čase sa predpokladalo, že sú to pozostatky drakov a dokonca boli využívané v ľudovom liečiteľstve. Viera v existenciu drakov pretrvala až do 18. storočia. Prelom 19. a 20. storočia je nazývaný zlatým vekom speleológie. Pre toto obdobie sú typické objavy najvýznamnejších jaskýň, prebiehalo ich sprístupňovanie, budova-

nie osvetlenia. Zaujímavcovia získajú informácie o meracích prístrojoch, vývoji osvetlenia, zameriavaní a pohybe v jaskyni, speleologickom prieskume a prvých verejnosti sprístupnených jaskyniach.

Všetky výstavné celky sú ozvučené; exponáty, fotografie a texty sú doplnené 3D modelmi, diorámami rôznych veľkostí, mapami a schémami. Návštevníci si môžu zapožičať tzv. audiosprievodcu so slúchadlami a pri vybraných označených exponátoch si vypočúť rozšírené informácie, ktoré sú rovnako ako všetky údaje v expozícii dostupné aj v anglickej mutácii.

Súčasťou projektu „Rekonštrukcia historickej budovy múzea, kultúrnej pamiatky pre environmentálne vzdelávanie“ je aj súbor vzdelávacích programov, kde sú pre rôzne cieľové skupiny návštevníkov pripravené prednášky a workshopy k jednotlivým častiam expozície. Speleoarcheológia je verejnosti priblížená v troch variantoch (Putovanie v čase, Jaskynní umelci a Jaskyne v živote našich predkov) vhodných pre materské, základné, stredné školy, ako aj pre slabozrakých a nevidiacich.

Zuzana Šimková

Pipe lost, pipe found – Colloquium on historical pipes in Central Europe. Fajka stratená, fajka nájdená – Kolokvium o historických fajkách zo strednej Európy

Nitriansky Park kultúry a oddychu (PKO) bol 15. a 16. októbra 2016 miestom konania akcie, aká sa v meste pod Zoborom uskutočnila po prvý raz. Bol to európsky šampionát v pomalom fajčení tabakovej fajky (European Championship Slow Pipe Smoking, Nitra – Slovakia 2016).¹ Vo svetovom kontexte však išlo o tradičnú súťaž, ktorej sa v nedeľu 16. októbra 2016 v Nitre zúčastnili vyše tri stovky milovníkov fajok a mnohorakých vôní fajkového tabaku nielen z Európy, ale aj z USA, Mexika a Japonska. Okrem nich boli na akcii prítomní ich rodinní príslušníci a najbližší, no tiež veľa zvedavcov, ktorí sa prišli do PKO na túto zaujímavú akciu len tak pozrieť či okúsiť arómu tabakového dymu. Všetko a všetkých, pochopiteľne, pozorne strážili nitrianski hasiči, ktorí pred PKO symbolicky pristavili historickú hasičskú striekačku.

Jedným zo sprievodných podujatí tohto šampionátu bolo medzinárodné posterové kolokvium o historických fajkách v strednej Európe. Jeho hlavnými organizátormi boli: Archeologický ústav SAV, Slovenská archeologická spoločnosť pri SAV, Pipe club Nitra a Nitrafila.²

Oficiálne otvorenie kolokvia sa uskutočnilo 15. októbra 2016 na rokovaní predsedníctva CIPS (Comité International of Pipe smokers Clubs). Predseda CIPS Cornelius C. N. Crans tam informoval o zaradení *tradicie fajčenia fajky* do inventára nehmotného kultúrneho dedičstva Holandska pod dohľadom UNESCO.

Na paneloch kolokvia sa okrem vývesiek slovenských bádateľov objavili príspevky z Česka, Poľska a Rumunska. Na prehľad tém poukazujeme v súpisе zoradenom podľa autorov: *Mário Bielich* (Archeologický ústav SAV, Nitra): Clay pipes from Lietava castle, district Žilina; *Mário Bielich* (Archeologický ústav SAV, Nitra) – *Marián Čurný* (Krajské múzeum v Prešove): Clay pipes maker Weiss from Nitra, Slovakia; *Mário Bielich* – *Jozef Ďuriš* (Archeologický ústav SAV, Nitra): Wooden pipe from the grave of cemetery in Púchov, Slovakia; *Mário Bielich* – *Adrián Nemergut* – *Marek Vojteček* (Archeologický ústav SAV, Nitra): Clay pipes from border fortress Čierne, district Čadca; *Marián Čurný* – *Jozef Kušnir* (Krajské múzeum v Prešove): Fajky zo zbierkového fondu Krajského múzea v Prešove; *Filip Glocko* (Stredoslovenské múzeum v Banskej Bystrici): Fajky a ich história v zbierkach Stredoslovenského múzea; *Ana-Maria Gruia* (National History Museum of Transylvania, Cluj-Napoca): Early Modern pipes from Transylvania; *Katarína Hallonová* (Považské múzeum v Žiline): When the pipe has gone. The use of wire-craft techniques in tobacco pipe repairs and production of smoking accessories; *Eszter Kovács* (Múzeum Jána Thaina v Nových Zámkoch): Zbierka fajok Múzea Jána Thaina v Nových Zámkoch; *Róbert Malček* – *Vladimír Mitáš* (Archeologický ústav SAV, Nitra): Keramické fajky z hradu Muráň, okres Revúca; *Vladimír Mitáš* – *Zuzana Poláková* (Archeologický ústav SAV, Nitra): Archaeological finds of clay pipes from regions of Gemer-Malohont and Novohrad; *Jakub Puziuk* (Archaeological Museum in Krakow): Modern pipes uncovered in archeological research in Cracow; *Marián Samuel* (Archeologický ústav SAV, Nitra): Nález fajky s motívom dravej ryby z Bratislavského hradu; *Martin Vyšohlíd* (Archaia Praha o.p. s.): Odras válečných konfliktů s osmanskou říší v produkci středoevropských dýmek 18. století; *Mário Žáčik* (Tribečské múzeum v Topoľčanoch): Nálezy keramických fajok v zbierkach Tribečského múzea v Topoľčanoch.

Obr. 1. Priebeh podujatia *Pipe lost, pipe found*. Foto: V. Mitáš.

Autori vymenovaných posterov prezentovali tak tradičné, ako aj netradičné pohľady na archeologický, historický a etnografický materiál z tohto okruhu novovekých pamiatok. Je prínosné, že aj táto zložka postmedieválnej kultúry

láka bádateľov uvažovať o nálezoch fajok v jednotlivých regiónoch alebo na lokalitách typu hrady, zámky, kaštiele, pohraničné pevnosti, mestá, cintoríny a pod., prípadne ich núti sledovať nadregionálne súvislosti ako napr. vojnové konflikty s Turkami a ich odraz v produkcii fajok v strednej Európe v 18. storočí. Dôležitý potenciál k štúdiu fajok predstavujú múzejné zbierky, v ktorých veľa fajok ešte len čaká na detailnejšie spracovanie. Osobitou rovinou výskumu, najmä s ohľadom na Slovensko, je využitie drotárskych techník pri opravách fajok a výrobe fajčiarskych potrieb. Sme radi, že všetky tieto témy boli v rámci posterového kolokvia zastúpené.

Správa z tohto podujatia by nebola úplná, ak by sa nepoukázalo ešte na ďalšie dve zo sprievodných podujatí, na ktorých sa počas európskeho šampionátu v pomalom fajčení tabakovej fajky prezentovali historické fajky a fajčiarske pomôcky. Ide o veľmi vhodne načasované a profesionálne nainštalované výstavy v priestoroch Ponitrianskeho múzea v Nitre. Prvou z nich je príležitostná výstava nitrianskeho fajkového klubu *Príbeh fajky* a druhou putovná výstava *Fajky a svet zo zbierkových fondov Múzea Vysočiny v Třebíči*, ktorá potrvá do konca roka 2016.

Dúfame, že podujatie *Pipe lost, pipe found / Fajka stratená, fajka nájdená* pomohlo spropagovať bohatú históriu fajok, ich variabilitu i krásu čo najširšiemu okruhu záujemcov.³

Mário Bielich – Vladimír Mitáš

Poznámky:

¹ Pozri <http://www.pipenitra2016.sk/> [24.10.2016].

² Touto cestou vyslovujeme poďakovanie predsedovi Zväzu slovenských filatelistov pánovi Miroslavovi Ňaršíkovi, ktorý nám nielenže ochotne zapožičal prezentačné panely, ale aj ochotne pomohol s ich inštaláciou.

³ Článok vznikol v Archeologickom ústave SAV v Nitre v rámci projektov VEGA č. 02/175/16 a č. 02/0091/16.

Derniéra výstavy Kelti z Bratislavy a exkurzia do Perugia (26.–30. 10. 2016)

Obr. 1. Nadšení žiaci počas workshopu.

Na záver výstavy Kelti z Bratislavy v Národnom archeologickom múzeu v Perugii (Umbria) sme spolu s talianskymi hosťami dňa 29. 10. 2016 usporiadali pracovný seminár na tému výstavy. Zúčastnili sa ho žiaci a študenti z miestnych škôl. Seminár a výstavu poctil svojou návštevou aj náš veľvyslanec v Talianskej republike J. E. Ján Šoth s manželkou a zástupcom ZÚ I. Mánikom. Posilniť naše rady prišli aj účastníci exkurzie, ktorú sme zorganizovali práve za účelom derniéry. Celkovo 22 ľudí navštívilo za 5 dní Aquileiu, Florenciu, Perugiu, Assisi a Città di Castello. Najväčší úspech medzi účastníkmi mal člen našej spoločnosti páter Štefan Mordel, ktorý dodal navštíveným miestam duchovný rozmer

a rozveselil spoločnosť svojím spevom a vtipmi. Naši členovia mali vybavený prednostný bezplatný vstup do Galerie Uffizzi vo Florencii. V MANU (Národné archeologické múzeum) v Perugii, ich osobne privítala riaditeľka múzea pani Dr. Luana Cenciarioli. V sprievode Mgr. P. Bartu, riaditeľa SNM-Historického múzea si pozreli etruské hradby, etruskú cisternu a iné pamiatky v Perugii. No hlavne si mali možnosť pozrieť našu slovenskú výstavu v historických priestoroch bývalého dominikánskeho kláštora. Ničivé zemetrasenia, ktoré postihli v tých dňoch Umbriu, sme mali možnosť pocítiť na vlastnej koži. Nebol to síce príjemný pocit zobudiť sa v trasúcej sa budove, ale našťastie sa nikomu nič nestalo a hlavne múzeum, kde boli vystavené naše

Obr. 2. Účastníci exkurzie na výstave Celti di Bratislava.

vzácné predmety, neutrpelo vážnej ujmy. Museli sme síce počkať s demontážou výstavy, pokým nám požiarnici nedali zelenú, pretože starobylé múry múzea utrpeli zopár prasklín. Predmetom sa našťastie nič nestalo, iba dve kostené ihlice sa skotúlali zo svojich pozícií. Po prvýkrát vôbec boli vystavované predmety a depoty vzácných keltských mincí z Bratislavy v zahraničí, bol by to býval paradox, keby sme ich boli museli z múzea kvôli zemetraseniu zachraňovať. Epicentrum zemetrasenia bolo iba 60 km od nás v Norcii, kde sa žiaľ zrútil románsky kostol a iné stavby. Mnohí ľudia zostali bez prístrešia a potrebovali pomoc. Čo sme mohli v danej situácii urobiť, sme urobili: finančne sme podporili nešťastných ľudí odovzdaním vyzbieraných prostriedkov pracovníkom múzea, ktorí mali medzi postihnutými rodiny.

Margaréta Musilová

Poznámka redakcie: O výstave Celti di Bratislava si môžete prečítať aj na <http://www.sas.sav.sk/vystava-kelti-z-bratislavy-v-perugii-do-31-10-2016/>

Paestum – XIX. ročník mediteránneho veľtrhu pre archeologický turizmus. Borsa Mediterranea del Turismo Archeologico 27.–30. 10. 2016

V septembri sa na mňa obrátila pani Monika Carta zo slovenského veľvyslanectva v Ríme, či by sme sa ako autori výstavy Kelti z Bratislavy v Perugii, nezúčastnili XIX. ročníka medzinárodného archeologického veľtrhu v Paeste v Kampánii. O účasti na tomto významnom podujatí som už dávno snívala, ešte počas môjho pobytu v Taliansku, ale predtým som nemala tú správnu motiváciu, zázemie, podklady, informačné materiály. To všetko sa naskytlo práve vďaka spomínanej výstave, zaujala riaditeľa veľtrhu pána Uga Picarelliho, ktorý oslovil našu ambasádu v Ríme a ponúkol nám bezplatnú účasť na tomto veľtrhu. Na veľtrhu sa samozrejme okrem množstva talianskych archeologických inštitúcií – múzeí, archeologických parkov, vydavateľstiev, archeologických spoločností a touroperátorov zúčastnili aj zástupcovia 20 krajín (medzi nimi vďaka nám aj Slovensko), celkovo 100 vystavovateľov. Okrem Slovenskej archeologickej spoločnosti pri SAV boli na veľtrhu zastúpení organizátori výstavy v Perugii – Mestský ústav ochrany pamiatok v Bratislave a Slovenské národné múzeum, Múzeum mesta Bratislavy, Hlavné mesto SR Bratislava, Bratislava Tourist Board (obr. 1). Propagačnými materiálmi a odbornými publikáciami prispeli Archeologický ústav SAV v Nitre a Katedra archeológie FiF UK v Bratislave. O náš stánok bol veľký záujem, hlavne pokým sme mali čo rozdávať a vymieňať (obr. 2). Veľkým ťahákom pre študentov a žiakov boli pečiatky s motívami našich keltských mincí z výstavy. Dávali si ich pečiatkovať skoro všade, je to výborný námet aj pre budúcnosť.

Obr. 1. Slovenský stánok na veľtrhu v zastúpení riaditeľa SNM-Historického múzea Petra Bartu a Maximiliána Musila.

sa okrem množstva gréckych, rímskych a etruských artefaktov nachádzajú aj nástenné maľby z hrobov, medzi nimi aj slávny „Il Tuffatore“ skokan (480/70 pred Kr.), so scénami z posmrtnej hostiny-banketu. Organizátori aj s pomocou inštitúcie ArchoVirtual pôsobivo osvetlili v noci antické chrámy.

Tento ročník navštívilo veľtrh asi najviac návštevníkov vôbec okolo 10 000. Punc výnimočnosti dodal veľtrhu minister kultúry Talianskej republiky Dario Franceschini s tromi námestníkmi, Zahi Hawass – slávny egyptský archeológ, ale predovšetkým Fayrouz Asaad, dcéra Khaleda - al-Asaada, bývalého riaditeľa Múzea pre sýrske staroveké pamiatky v Palmýre, ktorého zavraždili teroristi ISIS 18. 8. 2015, pretože nechcel prezradiť ukryté artefakty. Obetoval sa pre archeológiu, pamiatky a históriu svojej krajiny. Následne po jeho poprave vyhodili do

#BMTA 2016 si dáva aj prívlastok najväčší „il più grande Salone espositivo al mondo del patrimonio archeologico“, teda najväčší výstavný salón pre archeologické dedičstvo. A asi právom. Usporadúva sa už tradične v priestore v blízkosti Archeologického parku Paestum, kde sa nachádzajú tri grécke dórske chrámy. Z nich najstarší je Herin, nazývaný aj bazilika (560 pred Kr.), Aténin (500 pred Kr.) a Poseidonov (polovica 5. stor. pred Kr.). Paestum (antické Poseidonium), sa nachádzalo na území tzv. Veľkého Grécka, na hranici s Etrúriou. Dodnes sú zachované jeho obvodové múry, Rimania grécke chrámy zachovali a prestavali mesto na rímske. Pre naše dejiny sú významné analogické dlažby s dlažbou na bratislavskom hrade – typu opus signinum (opus caementitium). Za návštevu stojí s určitosťou Archeologické múzeum, kde

vzduchu slávny Baalov chrám. Tento rok bola udelená cena Khaled-al-Assada za objav roka 2015 keltskej kniežacej hrobky z Lavau (Francúzsko-Champagne) a INRAP, Francúzskemu národnému inštitútu pre preventívnu archeológiu. Prestížna cena „PaestumArcheologia“ bola udelená Silvii Costa, predsedníčke Komisie pre kultúru a vzdelávanie Európskeho parlamentu a Stefanovi De Caro, riaditeľovi ICCROM. Bola udelená ešte aj ďalšia špeciálna cena a síce za najviac pozretí na facebooku BMTA – za objav etruskej hrobky v Pieve. Ďalšie nominácie boli za: 4500 ročné monolity objavené pri Stonehenge-Durrington Walls (Anglicko), objav 22 lodí potopených pri súostroví Fourni – cintorín antických lodí (Grécko) a nekropolu z doby bronzovej a železnej v Palestíne Khaletal-Jam'a.

Obr. 2. Stánok v obklopení návštevníkov.

Apropos, na záver bola podpísaná družba medzi Palmýrou a Paestom – „Palmira vive a Paestum“, ktorej hlavným cieľom bude získať finančné prostriedky na rekonštrukciu vojnou zničených pamiatok v Sýrii aj za pomoci ICCROMu. No a Zahi Hawass oznámil svetu, že v júni 2018 vystavia v Ríme Tutanchamónovu posmrtnú masku. Najväčší aplauz si získal geológ Mario Tozzi, ktorý skvelou prezentáciou o katastrofách, od Big Bangu po Potopu, poukázal na fakt, že ľudstvo sa vždy vráti na miesta spojené s nebezpečenstvom alebo katastrofou, pretože ako poznamenal: „ak je človek zrodený z katastrofy, je mu súdené vrátiť sa na miesto, kde sa všetko začalo“.

Veľtrh v Paeste bol určite inšpiratívny a prospieva k medzinárodnému networkingu medzi archeológmi, pamiatkármi a turizmom, ale predovšetkým poslal svetu veľký signál, že archeologické pamiatky a svetové kultúrne dedičstvo sú v ohrození a že nesmieme byť pasívni, musíme začať sami od seba, doma, v krajine odkiaľ pochádzame.

Margaréta Musilová

ZO ŽIVOTA UNIVERZÍT

Konferencia o dejinách Filozofickej fakulty Univerzity Komenského v Bratislave

Pri príležitosti 95. výročia založenia Filozofickej fakulty na najstaršej univerzite na Slovensku sa v dňoch 24.–25. októbra 2016 uskutočnila medzinárodná konferencia. Dátum konania je taktiež symbolický, nakoľko to je práve 24. október 1921, kedy sa na Filozofickej fakulte začala výučba. Vďaka tomuto historickému medzníku bolo možné systematicky formovať slovenskú intelektuálnu elitu v období prvej Československej republiky. Cieľom tejto vedeckej konferencie bolo zmapovať vybrané udalosti z dejín fakulty v kontexte politických, spoločenských a intelektuálnych dejín Československa a Slovenska v 20. storočí. Nakoľko Univerzita Komenského zohrávala kľúčovú úlohu aj vo formovaní slovenskej archeológie a dokonca až traja jej archeológovia zastávali funkciu dekana (Jan Eisner, Ján Dekan, Jozef Vladár), konferencia nešla pozornosťou poslucháčov aj absolventov Katedry archeológie FiF UK. Jedným z prezentujúcich bol aj autor príspevku. Zameral sa na zakladateľa profesionálnej slovenskej archeológie Jana Eisnera: „Jan Eisner ako človek, archeológ, dekan“ s cieľom zmapovať jeho pôsobenie na Slovensku. Jan Eisner ako prvý promován doktor archeológie v Československu prišiel na Slovensko z prostredia progresívnej Niederleho školy (známa aj ako „univerzitná škola“), čo výrazným spôsobom ovplyvnilo trajektóriu tejto vedy na Slovensku. Na osobnosť prof. Lubora Niederleho nemôžeme pri skúmaní počiatkov archeológie na Slovensku zabúdať. Taktiež je dôležité vyzdvihnúť založenie archeologického seminára v školskom roku 1929/1930 ako samostatnej entity v rámci fakulty, a že bol vôbec druhý najstarší seminár v Československu. Následne autor priblížil doposiaľ neznáme informácie z Eisnerovho života, získané univerzitného archívu, týkajúce sa rôznych, občas úsmevných strastí, ktoré počas svojho pôsobenia v Bratislave musel zažívať. Azda najnáročnejším okamihom akademického života J. Eisnera boli udalosti súvisiace so vznikom tzv. Slovenského štátu (a celkovo vojnového obdobia). Ten ho zastihol v školskom roku 1938/1939. Už vo funkcii dekana musel povinne podpísať odchod českých profesorov z univerzity. Možno práve vďaka jeho diplomatickej povahe prebehol tento odchod bez vážnej-

Obr. 1. Pohľad do Moyzesovej siene počas konferencie.
Foto: E. Mateášiková.

losti počas letného semestra roku 1956“. Prvým impulzom na kritické vystúpenie študentov sa stal rozkaz ministra národnej obrany Alexeja Čepičku, ktorým sa nariaďovala povinná 2-ročná vojenská služba aj pre absolventov vysokých škôl. Veľké starosti im však spôsoboval aj katastrofálny stav ubytovania na internátoch ako aj stravovacích zariadení s poetickým názvom „RAJ“. Študenti sa spočiatku organizovali najmä na internáte na Suvorovej ulici v Bratislave a ich významnú časť tvorili práve študenti Filozofickej fakulty. Vyvrcholením protestov bol o štyri mesiace neskôr alegorický sprievod na študentskom karnevalovom majálese a následne študentská rezolúcia na internáte Mladá Garda. Aj vzhľadom na revolučné udalosti v susednom Maďarsku však napokon študentská revolta stratila na sile. Je určite zaujímavé podotknúť, že dôležitú úlohu medzi organizátormi týchto študentských protestov zohrával aj vtedajší študent a neskorší profesor archeológie a dekan Filozofickej fakulty Jozef Vladár. Na konferencii odznelo celovo až 36 bádateľských príspevkov od medzinárodného autorského kolektívu. Do diskusie k jednotlivým príspevkom sa zapojili aj iné osobnosti slovenskej archeológie, ako prof. Mária Novotná, ktorá poskytla dodatočné informácie o prof. Janovi Eisnerovi a prof. Eduard Krekovič, ktorý si zaspomínal na udalosti v školskom roku 1968/1969, či doc. Michal Slivka, ktorý sa vyjadril k niektorým menej známym okolnostiam nežnej revolúcie. Organizačne vydarené a obsahovo podnetné podujatie zanechalo medzi účastníkmi veľmi dobrý ohlas, pričom možno prvý krát v histórii tejto inštitúcie sa zdôrazňovali aj jej kritické, či kontroverzné momenty.

Podujatie sa konalo pod záštitou rektora UK prof. RNDr. Karola Mičietu, PhD., a dekana FiF UK prof. PhDr. Jaroslava Šušola, PhD. Organizačný výbor konferencie tvorili prof. PhDr. Roman Holec, CSc; doc. Mgr. Vincent Múcska, PhD., doc. Martin Slobodník, prof. PhDr. Leon Sokolovský, CSc., doc. PhDr. Juraj Sedivý, MAS, PhD.

Martin Bača

ších incidentov. Nemôžeme opomenúť ani meno Vojtecha Budinského-Kričku, Eisnerovho študenta a jeho nástupcu na univerzite. Dôkladnejšie sa však týmto ďalším nestorom slovenskej archeológie zaoberal v rámci konferencie ďalší prednášajúci Mgr. Juraj Kalina, pôsobiaci tohto času na Historickom ústave SAV. V príspevku s názvom „Okolnosti uväznenia a odsúdenia prof. Vojtecha Budinského-Kričku“ sa zaoberal jeho nepriamym zapojením do III. (protikomunistického) odboja. To pozostávalo z poskytnutia ubytovania jeho dlhoročnému známemu a bývalému technikovi na jeho archeologických výskumoch. Ten však bol zároveň aj rekrútom americkej tajnej služby, a na Slovensku sa okrem iného pokúšal o zabezpečenie prístavacej plochy pre dodávku zbraní na protikomunistický odboj. Akcia však bola odhalená Štátnou bezpečnosťou a samotný Budinský-Krička bol odsúdený na osem rokov odňatia slobody. Z nich si našťastie aj vzhľadom na jeho zlý zdravotný stav odsedel len štyri. Tento zaujímavý príspevok priblížil obdobie studenej vojny a špiónážne schémy v pochmúrnych 50. rokoch 20. storočia. Práve v roku 1953 nastúpil do funkcie dekana Filozofickej fakulty archeológ Ján Dekan, ktorý na svojom poste zotrval až do roku 1957. Počas jeho pôsobenia sa začali v súvislosti so zlou situáciou na univerzitných zariadeniach a v školstve ako takom organizovať nespokojní študenti. K týmto udalostiam sa vyjadril Mgr. Martin Neumann, tohto času doktorand na Katedre archeológie FiF UK, v príspevku s názvom „Od pyžama k maskám: Študentské uda-

Obr. 2 Prednáška M. Baču o Janovi Eisnerovi. Foto: E. Mateášiková.

Klasickí archeológovia z Trnavy na stretnutí EAA

Súčasťou stretnutia európskych archeológov vo Vilniuse (Litva) boli v termíne 31. 8.–4. 9. 2016 aj členovia Katedry klasickej archeológie, Filozofickej fakulty. Miroslava Daňová prezentovala poster „Jewelry from Germanic graves in Krakovany-Stráže“, kde predstavila akvizíciu Balneologického múzea v Piešťanoch (spoluautorom bol Vladimír Krupa). Časopis Pamatky a múzeá označil získanie prsteňa ako akvizíciu roka 2015 (viac v Pamatky a múzeá 3/2016, s. 13–17). Prsteň je mimoriadne dôležitým článkom pre datovanie germánskych prsteňov v stredoeurópskom priestore, pretože je autormi považovaný za aktuálne najstarší známy zlatý exemplár z autentickej produkcie Germánov. Z radov študentov sa konferencie (vďaka podpore spoločnosti Via Magna s.r.o.) zúčastnil aj David Šálka.

Budúcoročné stretnutie EAA (European Association of Archaeologists) sa uskutoční opäť na prelome augusta a septembra 2017 v Maastrichte (Holandsko).

Miroslava Daňová

Obr. 1. Vilnius. Foto: autorka.

Prvý rok existencie Diskusného klubu teoretickej archeológie FiF UK Sova na Univerzite Komenského v Bratislave

Minulý rok sme aj na stránkach Informátora zmienili založenie diskusného klubu, ktorého cieľom bolo venovať sa systematicky šíreniu osvetu o teoretickej archeológii na Slovensku. Presne po roku od jeho založenia môžeme skonštatovať mimoriadne veľký záujem o jeho fungovanie, čo plne korešponduje s potrebou nových archeologických paradigiem pre slovenskú archeológiu. Po prvej prednáške v Sove 16. 10. 2015, ktorú mal autor príspevku na tému „Paradigma a post-paradigma v súčasnej archeológii“ nasledovali pravidelne s výnimkou mesiacov júl, august a september nové diskusie na vybrané témy, vždy s úvodnou prednáškou. Diskusie sa venovali rôznym témam od nacionalizmu v archeológii (viedol prof. Eduard Krekovič) cez aplikovanie teoretických modelov do záverečných prác (voľná diskusia) až po logiku a argumentáciu v archeológii (viedol Dr. Lukáš Bielik z Katedry logiky a metodológie vied). Už počas prvého roku fungovania diskusného klubu sa ukázala potreba priebežne organizovať aj metodické workshopy zamerané na aplikovanie vybraných metód (pomocou inovatívnych softvérových riešení) do výskumného procesu (viedol Dr. Peter Demján). Diskusný klub sa hrdlo hlási k tradíciám Filozofickej fakulty UK a je teda voľnou súčasťou Katedry archeológie. Ako však dokazuje študentská, či pracovná afiliácia účastníkov diskusií, miesto v ňom je otvorené širokej verejnosti. Podujatí sa pravidelne zúčastňujú študenti a doktorandi katedier archeológie z UKF v Nitre, TU v Trnave, či doktorandi AÚ SAV v Nitre. Okrem nich sa do diskusií osobne zapájajú doktorandi z katedier filozofie, religionistiky, či logiky a metodológie vied. Podnetné pripomienky prinášajú aj pracovníci Slovenskej technickej univerzity (STU) v Bratislave. Vývrcholením aktivít diskusného klubu boli dve mimoriadne podnetné konferencie priamo venované teórii a metodológii archeológie ako: CEA TAG 2016 – 3rd. Meeting a Method, Evidence and Archaeology, ktoré sa uskutočnili v novembri roku 2016 (viac informácií v tomto čísle Informátora). V školskom roku 2016/2017 plánujeme ešte viac rozšíriť interdisciplinárny charakter diskusií a už teraz sú v harmonograme pripravené diskusné príspevky z oblasti filozofie, logiky, religionistiky či sociológie ale aj histórie, či prírodných vied. Informácie o nich sa dozviete na webovej stránke Katedry archeológie FiF UK, či na našej facebookovej stránke. Tešíme sa na všetkých nových účastníkov!

Martin Bača

Konferencia 3rd Central European Theoretical Archaeology Group Meeting

V dňoch 8.–9. novembra 2016 sa na pôde Katedry archeológie Filozofickej fakulty Univerzity Komenského v Bratislave konalo už v poradí tretie stredoeurópske stretnutie teoretických archeológov. Vôbec prvýkrát sa ohnisko diskusie o teoretických základoch nášho vedného odboru presunulo na Slovensko, a to aj vďaka jeho organizátorom – prof. PhDr. E. Krekovičovi, CSc., Mgr. Martinovi Bačovi, PhD. a Mgr. Petrovi Demjánovi, PhD. Slovenská archeologická obec tak dostala príležitosť zoznámiť sa s dianím u našich najbližších susedov. Treba podotknúť, že oproti predchádzajúcemu stretnutiu stredoeurópskych teoretických archeológov v roku 2015 v Prahe bola účasť viac než dvojnásobná. S veľkým potešením, ba až prekvapením, vnímala bohatú účasť nielen prednášajúcich, ale aj divákov jedna z organizátoriek posledného pražského stretnutia Monika Baumanová. Záujem zahraničných inštitúcií o účasť na konferencii bol naozaj hojný – zo stredoeurópskych inštitúcií treba spomenúť napríklad Centrum

pro teoretická studia, Regionální muzeum v Mikulově, Muzeum města Brna, Jihočeskou univerzitu v Českých Budějovicích, Západočeskou univerzitu v Plzni, Botanický ústav AV ČR, Archeologický ústav AV ČR, Instytut archeologii UAM w Poznaniu, Régészettudományi Intézet ELTE, MTA BTK Régészeti Intézet, Hansági Múzeum Mosonmagyaróvár, Institut für klassische Archäologie Wien alebo Österreichische Akademie der Wissenschaften. Viacerí hostia si našli cestu do Bratislavy aj zo vzdialenejších krajín – spomeňme napríklad Veľkú Britániu (University College London), Švajčiarsko (Zentrum für Afrikastudien Basel), Švédsko (Stockholms Universitet) či Kanadu (University of Calgary). Z tohto pohľadu zamrzí, že z domácich archeologických pracovísk sa konferencie aktívne zúčastnila len Katedra archeológie FF UK v Bratislave a Katedra archeológie FF UKF v Nitre. Svedčí to len o veľmi pomalom a pozvoľnom prebúdzaní potreby slovenských archeológov venovať sa aj teoretickým základom ich vlastného vedného odboru. Súdiate podľa vekového zloženia účastníkov konferencie, budú mať na Slovensku v budúcnosti hlavné slovo pri presadzovaní nových teoretických prístupov predovšetkým mladšie generácie. Zatiaľ sa zdá, že najvhodnejšie prostredie na rozvíjanie teórie v archeológii je spojené s univerzitnou pôdou.

Patronom bratislavského stretnutia bol prof. S. Shennan z University College London, ktorý predniesol úvodnú prednášku týkajúcu sa konceptu „neo-kultúrnej histórie“. ňou bol zahájený prvý blok, ktorého spojovacím prvkom bol koncept archeologickej kultúry a jeho významové ohraničenie. Množstvo prednášajúcich, ktorí nezávisle na sebe postrehli potrebu náležitého zadefinovania archeologickej kultúry, len potvrdilo, že tento pojem vyžaduje ďalšie spresnenie či jeho nahradenie príliehavejším termínom. Či však stredoeurópska (či aspoň česko-slovenská) archeologická obec dospela do štádia, kedy bude schopná vytvoriť vhodnú definíciu archeologickej kultúry (ak vôbec bude nutná), však nie je isté. Ako správne podotkol F. Trampota, posledná štúdia reflektujúca ponímanie archeologickej kultúry z pera P. Květiny z roku 2010 zostala takmer bez odzvy. Čulý záujem o túto tému však potvrdila následná živá debata, kde svoje rozdielne názory obhajovali najmä českí a moravskí archeológovia. Práve podobné stretnutia medzinárodnej obce archeológov spojené so širokou diskusiou sú vhodným fórom na predstavenie odlišných predstáv a na hľadanie uspokojivých kompromisov.

Prestávky medzi jednotlivými prednáškovými blokmi boli sprevádzané plodnými diskusiami pri malom občerstvení. Prvý deň stretnutia bol zakončený spoločenským večerom, na ktorom sa zúčastnila väčšina účastníkov konferencie.

Druhý deň konferencie otvoril blok analytickej archeológie. Niektoré z príspevkov si stanovili za cieľ poodhaliť pomyselnú oponu, za ktorou sa skrýva spôsob vedeckej argumentácie a formulovanie hypotéz. Popri osvedčených myšlienkových postupoch používaných v exaktných vedách bol dôraz kladený najmä na abduktívne usudzovanie, ktoré celá archeologická obec podvedome používa, no nie vždy sa k nemu vedome priznáva. Na rozdiel od indukcie dovoľuje abdukcia so zmenou kontextu korigovať svoje závery, ktoré nadobúdajú vždy len istú (hoci vysokú) pravdepodobnostnú hodnotu. To po všetkých stránkach vyhovuje spoločensko-humanitným disciplinám, ktoré na rozdiel od prírodných vied nemajú svoje pevné zákonitosti. Aj vďaka tomu je neustále možné prichádzať s novými (re-)interpretáciami tých istých fenoménov.

Posledný blok konferencie bol zameraný na nové perspektívy v stredoeurópskej archeológii. Možno konštatovať, že tento blok patril jednoznačne k najzaujímavejším. Príspevok L. Chroustovského o emóciách spájaných s artefaktmi, osudy kostrových pozostatkov afrických kmeňových príslušníkov uložených v múzejných zbierkach od L. Šmejdu a E. Weiss-Krejci či sledovanie správania archeológov a nearcheológov pri práci v teréne od K. Pauknerovej a M. Wallsa tvorili z nich len malú reprezentatívnu vzorku.

Po diskusiách k jednotlivým príspevkom bolo stretnutie ukončené príhovormi M. Baču, M. Kunu, M. Baumanovej a S. Shennana. Všetci privítali prekvapivo hojnú účasť, a to aj z radov zúčastnených divákov. Na tomto mieste by nebolo vhodné reprodukovat' hlavné myšlienky jednotlivých záverečných rečí. Za všetky spomeniem len jednu – a to predovšetkým víziu a zároveň prorockú výzvu S. Shennana ku vzájomnej „cross-fertilisation“ medzi jednotlivými skupinami teoretických archeológov po celom svete. Hoci konanie stretnutí teoretických archeológov v strednej Európe môže oslavovať už svoje tretie výročie, v ostatnom svete majú takéto stretnutia už dlhšiu tradíciu (britský, severoamerický, škandinávsky TAG). Niet pochýb, že inšpirácia či priamo účasť na zahraničných stretnutiach by výrazne obohatila a rozšírila nielen úroveň teoretickej archeológie u nás. Globalizačný trend preto v tomto ohľade určite nemôže byť na škodu.

Dúfame, že tretie stredoeurópske stretnutie teoretických archeológov bude s odstupom času hodnotené ako úspešné. Organizátorom tohto stretnutia treba poďakovať, že sa im podarilo usporiadať na pôde Univerzity Komenského takéto výnimočné stretnutie. Nech sa aj to ďalšie teší najmenej takému záujmu a účasti, aká bola vidieť v Bratislave.

Martin Neumann

Interdisciplinárna konferencia „Method, Evidence and Archaeology“

Na pôde Univerzity Komenského v Bratislave sa vo štvrtok 24. 11. 2016 uskutočnila konferencia „Method, Evidence and Archaeology“. Podujatie bolo realizované v rámci projektu APVV – Analytické metódy v spoločensko-humanitných disciplinách (AMESH) a organizátorom bola Katedra logiky a metodológie vied FiF UK, za participácie členov Katedry archeológie FiF UK. Išlo zároveň o vyústenie už takmer rok trvajúcej voľnej spolupráce medzi týmito dvomi katedrami, ktorá je úzko prepojená s pôsobením Klubu teoretickej archeológie FiF UK – Sova.

Samotná konferencia sa konala v priestoroch Právnickej fakulty UK. Vzhľadom na komorný charakter konferencie panovala po celý čas uvoľnená a priateľská atmosféra. Vyzdvihnúť treba živú diskusiu, ktorá nasledovala bez výnimky po každom z prednesených príspevkov, a svojím obsahom bola prinajmenšom rovnako podnetná, ako príspevky, ku ktorým sa vzťahovala. Celkovo odznelo päť príspevkov.

Prvý prednášajúci, Martin Bača z Katedry archeológie, vo svojom príspevku „*Archeológia a konceptuálne systémy*“ načrtnol problematiku rozdielných pojmových sústav využívaných archeológmi rôznych paradigiem ale aj v rámci nich. Opieral sa pritom o logickú sémantiku (F. Gahér, P. Materna, P. Cmorej) a historickú filozofiu vedy (T. Kuhn). Upozorňoval pri tom na potrebu pochopenia vzťahov medzi jednotlivými pojmovými sústavami ako aj na to, či je náš konceptuálny systém vôbec kompatibilný s konceptuálnym systémom prehistorických kultúr.

Nasledoval príspevok s názvom „*Klasifikácia a ďalšie spôsoby usporiadania údajov*“, v ktorom Vladimír Marko z Katedry logiky a metodológie vied poukázal na potrebu rozlišovania jednotlivých foriem klasifikácie (metóda, proces, výsledok) a predstavil viaceré ďalšie druhy hierarchických aj nehierarchických metód organizácie.

Peter Demján, absolvent Katedry archeológie, sa taktiež venoval klasifikácii. Jeho príspevok „*Za hranicami archeologickej klasifikácie*“ ponúkol náhľad na problematiku klasifikácie z pohľadu informačných systémov. Autor popísal „tradičný“ spôsob usporiadania údajov do sústavy tabuliek a porovnal ho s modelom, ktorého vývoju sa v súčasnosti venuje, tzv. „sémantickou sieťou“. V tomto systéme je dôraz kladený na vzťahy medzi jednotlivými objektmi.

Príspevok „*Archeológia a usudzovanie na najlepšie vysvetlenie*“ od autorského kolektívu Peter Apiar – Martin Bača – Martin Neumann – Roman Vávra z Katedry archeológie sa zaoberal využitím abduktívneho usudzovania pri riešení archeologických otázok. Na konkrétnych prípadoch demonštrovali užitočnosť až nutnosť takéhoto postupu pri argumentácii a overovaní hypotéz v archeológii.

Konferenciu uzatvoril príspevok „*Abduktívna analógia a archeológia*“ od Lukáša Bielika z Katedry logiky a metodológie vied, v ktorom odznel návrh modelu usudzovania vychádzajúceho z analogického a abduktívneho usudzovania. Dôraz pri takomto postupe má byť kladený na vzájomné vzťahy medzi vlastnosťami porovnávaných objektov, na základe ktorých môžeme potom usudzovať na hypotetickú analógiu.

Po skončení diskusie organizátori poďakovali prednášajúcim za ich príspevky, ako aj ostatným účastníkom za pozornosť a aktívnu diskusiu. Konferencia bola jednoznačne veľmi vydarená a prínosná pre zástupcov oboch zúčastnených disciplín, ktorí vyjadrili záujem v tejto spolupráci pokračovať aj naďalej.

Roman Vávra

JUBILEÁ

PhDr. Susanne Stegmann-Rajtár, CSc. k jej životnému jubileu

PhDr. Susanne Stegmann-Rajtár, CSc., samostatná vedecká pracovníčka, oslavuje v tomto roku životné jubileum. Narodila sa v Bratislave (27. 2. 1956) odkiaľ sa po maturite v roku 1976 s rodičmi vysťahovala do Nemecka. Archeológiu študovala (1977–1987) na univerzitách v Mníchove, Mainzi a v Kiele (Vor-und Frühgeschichte, Provinzialrömische Archäologie, Slavische Philologie). Magisterské štúdium ukončila v roku 1984 a v roku 1987 získala doktorát na Ludwig-Maximilians-Universität v Mníchove. Počas štúdia sa zúčastnila na výskume mykénskeho hradu v Tiryne v Grécku, pohrebiska v Fuente Álamo v Španielsku a na viacerých archeologických lokalitách v Nemecku. Skúsenosti v teréne získané počas štúdia neskôr využila pri výskumoch a prieskumoch na Slovensku. Od roku 1987 pracuje v Archeologickom ústave SAV v Nitre, kde v roku 1995 obhájila kandidátsku dizertáciu. Vedecké bádanie zameriava na neskorú dobu bronzovú a staršiu dobu halštatskú v stredoeurópskom kontexte s dôrazom na sídliskové štruktúry. Okrem to sa venuje problematike prejavov religiozity a rozsahu kontaktov obyvateľov juhozápadného Slovenska s juhovýchodoalpským a východokarpatským kultúrnym prostredím v dobe halštatskej. S jej menom sa spája pokračovanie spracovania materiálu z hradiska Molpír v Smoleniciach zo starších výskumov M. Duška a iniciovanie nových výskumov. Ich cieľom je získanie ďalších informácií o tomto významnom mocenskom a hospodárskom centre severovýchodoalštatskej oblasti. Z väčších výskumov na juhozápadnom Slovensku je potrebné spomenúť výskum polykultúrneho sídliska v Bratislave - Dúbravke (1988–1989). Rovnakú pozornosť jubilantka venuje výskumu hradísk v Tribečskom pohorí (Žibrica, Veľký Lysec) a problematike kultúrneho vývoja populácií, žijúcich v kontaktnej zóne stredodunajských popolnicových polí, lužickej kultúry a jazdeckých nomádskych skupín. Rozsah jej poznatkov odráža aj publikačná činnosť. Pozostáva zo samostatných publikácií, rozsiahlych štúdií, odborných príspevkov v domácich a zahraničných vedeckých časopisoch, hesiel do

encyklopédie Beliana a Encyklopédie archeológie Slovenska. Podieľa sa na príprave zborníkov z konferencií. Ako zostavovateľka a jedna z hlavných autoriek v súčasnosti pracuje na publikácii *Staré Slovensko 5, Doba halštatská*. S. Stegmann-Rajtárová bola hlavnou riešiteľkou alebo spoluriešiteľkou viacerých domácich projektov realizovaných samostatne na Archeologickom ústave SAV alebo v spolupráci s Univerzitou Konštantína Filozofa v Nitre a medzinárodných projektov s univerzitami v Bonne a Jene (podrobnejšie: http://archeol.sav.sk/files/Stegmann-Rajtar_zivotopis_AU). Svoje znalosti odovzdáva ako školiteľka doktorandov a v cykle prednášok študentom na zahraničných univerzitách v Berlíne (Freie Universität), Jene (Friedrich Schiller Universität), Mníchove (Ludwig Maximilians Universität), Brne (Masarykova univerzita) a na domácej Univerzite Komenského v Bratislave.

Jubilantka je členka korešpondentka „Römisch-Germanische Kommission des Deutschen Archäologischen Instituts, Frankfurt am Main.“

Od roku 1994 je členkou Slovenskej archeologickej spoločnosti pri SAV a počas dvoch volebných období v rokoch 2007–2015 bola jej podpredsedníčkou. Napriek pracovnej vyťaženia a širokým aktivitám venuje veľa času svojej rodine, pre ktorú vytvára príjemný domov.

Milá Zuzka, za priateľov, kolegov, členov SAS pri SAV a za seba, dovoľujem si Ti do ďalších rokov úprimne zaželať v súkromí zdravie, spokojnosť a veľa radosti. Do pracovného života Ti prajem úspešné roky a ešte mnoho pozoruhodných objavov a riešení pre dobu halštatskú.

Elena Miroššayová

Životné jubileum PhDr. Etely Studeníkovej, CSc.

V roku 2016 sa dožila významného životného jubilea PhDr. Etela Studeníková, CSc. Archeológiu vyštudovala v Brne a po štúdiách pracovala v Slovenskom národnom múzeu v Bratislave takmer 25 rokov. Uchovala si však väzby na materskú univerzitu aj vďaka tamajšiemu pôsobeniu spolužiaka zo štúdií Pavla Košťúřka. Medzi jej najvýznamnejšie terénne aktivity v SNM patrili výskumy halštatských mohýl v Janíkoch či Novej Dedinke. Spolu s J. Paulíkom monograficky spracovala sídliskové nálezy z doby bronzovej v Pobedime. V roku 1995 nastúpila na Katedru archeológie FiFUK v Bratislave, kde ju čakala náročná úloha prednášať dobu bronzovú i železnú. Mala povest' prísnej pedagogičky, ale svojím láskavým prístupom si vedela získať študentov. Až do jej nedobrovoľného odchodu z fakulty v roku 2007 som mal možnosť zdieľať s jubilantkou spoločnú pracovňu, kde mi bola príjemnou spoločníčkou.

Mnoho zdravia a pohody do ďalších rokov žela

Eduard Krekovič

Životné jubileum prof. PhDr. Alexandra Ruttkaya, DrSc.

V roku 2016 sa dožíva svojho významného životného jubilea prof. PhDr. Alexander Ruttkay, DrSc. významný bádateľ a dlhoročný riaditeľ Archeologického ústavu SAV (ďalej AÚ SAV). Narodil sa 24. apríla 1941. Po úspešnom absolvovaní gymnaziálneho štúdia v Piešťanoch vyštudoval s vyznamenaním archeológiu na Filozofickej fakulte UK v Bratislave. V roku 1963 začal pracovať vo vtedajšom Krajskom vlastivednom múzeu v Bojniciach. V roku 1965 ho na základe konkurzného pokračovania prijali do zamestnania v AÚ SAV, kde pracuje podnes. Od r. 1979 do 1990 vykonával funkciu zástupcu riaditeľa a od roku 1991 do roku 2008 riaditeľa. Už v roku 1968 získal akademický titul doktora filozofie a v roku 1975 hodnosť kandidáta historických vied. V roku 1988 úspešne obhájil vedeckú hodnosť doktora historických vied, v roku 1994 sa na Filozofickej fakulte UK habilitoval na docenta a v roku 1999 bol po úspešnej inaugurácii prezidentom Slovenskej republiky menovaný za profesora v odbore archeológia.

Jeho vedecký záujem sa v prvom rade koncentroval na výskum včasného a vrcholného stredoveku – vojenstvo, feudálne sídla, sakrálna architektúra, dejiny kresťanstva, elity, pochovávanie a pod. Jubilant viedol desiatky významných výskumov a domácich i medzinárodných projektov, napríklad Kultúra každodenného života vo včasnom a vrcholnom stredoveku, Vojenstvo, výzbroj a fortifikačné systémy v stredoveku, Hradiská, hrady a dvorce vo včasnom a vrcholnom stredoveku v stredodunajskom priestore, Kostol a prikostolný cintorín v kultúre včasného a vrcholného stredoveku, Staré Slovensko – vrcholný stredovek, Moravia Magna, Stred Európy okolo roku 1000, Castum Bene, Hrady medzi Rýnom a Dunajom. Je autorom viac ako 350 vedeckých štúdií (publikačná činnosť: http://www.sav.sk/index.php?lang=sk&doc=user-org-user&user_no=2738&action=publications). O vysokej vedeckej hodnote jeho publikácií svedčí aj ich vysoká citovanosť – viac ako 1650 citácií doma i v zahraničí.

V organizačnej oblasti je nutné vyzdvihnúť najmä jeho zásluhu o stabilizáciu pracoviska po výrazných reštrikčných opatreniach v r. 1990–1991. Ak by sa vtedy nepodarilo zastaviť neustále znižovanie rozpočtu, ústav by bol zásadne

zdecimovaný a možno by ostal pracoviskom s pár zamestnancami. V ďalšom období podporou realizácie záchranných archeologických výskumov sa dokonca podarilo oživiť nábor mladých bádateľov, z ktorých veľká časť sa iniciatívne zapojila do vedeckovýskumnej činnosti a dnes sú z nich aktívni vedeckí pracovníci nielen v AÚ SAV, ale aj na iných významných pracoviskách.

Je členom Učenej spoločnosti SAV, Slovenského komitétu slavistov, Vedeckého kolégia SAV pre kultúrno-historické vedy. Aktívne pôsobí v mnohých medzinárodných vedeckých organizáciách – Európska akadémia vied a umení, Výkonný výbor Medzinárodnej únie vied prehistorických a protohistorických pri UNESCO, Nemecký archeologický ústav (člen korešpondent), Spoločnosť pre vedy o umení a archeológiu Maďarskej akadémie vied (čestný člen). V rokoch 2004–2015 vykonával náročnú prácu vo funkcii predsedu Komisie na overovanie osobitnej odbornej spôsobilosti pri Ministerstve kultúry SR.

Významnú prácu vykonal a vykonáva v pedagogickej oblasti. Vychoval 29 aspirantov a doktorandov v odbore archeológia a história. Od roku 1997 bol členom Odborovej komisie pre doktorandské (PhD.) štúdium, od roku 2000 členom komisie pre historické vedy pri Akreditačnej komisii SR a v tom istom roku sa stal garantom odboru slovenských dejín Univerzity Konštantína Filozofa v Nitre. V roku 2002 sa stáva členom Rady pre Štátne programy výskumu a vývoja (ŠPVV) pre mladých vedcov a doktorandov a predsedom podprogramu pre projekty v tejto kategórii. V rokoch 1994–2000 bol členom Vedeckej rady Filozofickej fakulty Univerzity Komenského v Bratislave a od roku 1996 členom Vedeckej rady Univerzity Konštantína Filozofa v Nitre.

Rozsiahla vedeckovýskumná a organizačná činnosť A. Ruttkay sa logicky odrazila aj v množstve ocenení na mnohých úrovniach. K najvýznamnejším patria: Zlatá čestná plaketa Slovenskej akadémie vied za zásluhy v spoločenských vedách (2001), Cena Slovenského literárneho fondu za publikáciu Slovensko vo včasnom stredoveku, ktorej bol spoluautorom a editorom (2004), Cena mesta Nitry (2011). Je čestným občanom mesta Piešťany a Nitrianskej Blatnice. Zaradený je v základných encyklopedických prácach. V roku 2011 mu bola udelená Cena Ministra školstva Slovenskej republiky v kategórii Celoživotné zásluhy v oblasti vedy a techniky, za unikátne archeologické objavy a teoretický výskum v oblasti najstarších dejín Slovenska.

Na tomto mieste je potrebné upozorniť aj na vysoký morálny kredit oslávenca, jeho zmysel pre priateľstvo, ale aj slušnosť a otvorenosť. Za výraznými úspechmi tohto popredného bádateľa celoeurópskeho významu možno nájsť aj jeho skvelé rodinné zázemie, podporu od manželky Evy, ale aj dcéry Evky a synov Alexandra a Gregora s rodinami.

V mene širokej obce kolegov a početných priateľov prajem jubilujúcemu profesorovi Alexandrovi Ruttkayovi do ďalších rokov života dobré zdravie, rodinnú, osobnú i pracovnú pohodu a ešte veľa úspechov v ďalšej tvorivej práci!

Ad multos annos!

Matej Ruttkay

K životnému jubileu numizmatičky PhDr. Eleny Minarovičovej

PhDr. Elena Minarovičová sa narodila 9. 6. 1936 v Prahe (ČR). Po štúdiu klasickej archeológie na FiF UK v Bratislave (1954–1956) sa rozhodla špecializovať sa na numizmatické bádanie. Už od roku 1960 pôsobila v Slovenskom národnom múzeu v Bratislave ako lektorka a od roku 1969 ako vedecká sila v Numizmatickom oddelení SNM. Po odchode Jozefa Hlinku, vedúceho tohto oddelenia do dôchodku (1991) a jeho nečakanom skone (1992) sa stala od roku 1991 novou vedúcou Numizmatického oddelenia. Využívajúc poznatky svojho štúdia sa orientovala predovšetkým na zhodnotenie slovenských nálezov antických mincí, teda gréckych, keltských, rímskych a byzantských mincí. Pretože v roku 1964 bol publikovaný základný prehľad našich nálezov takýchto platidiel od V. Ondroucha, E. Minarovičová sa prednostne

zamerala na výskum väčších zbierok antických mincí v numizmatických fondoch viacerých slovenských múzeí (predovšetkým v SNM, ale aj v Mestskom múzeu v Bratislave, múzeách v Poprade, Komárne, Trnave). Prínosné bolo predovšetkým vyhodnotenie tzv. Korbulyho a Mohaplovej zbierky antických mincí získaných v okolí rímskeho tábora v Iži, ktoré spolu s ostatnými archeologickými prameňmi priniesli poznanie základného chronologického vývoja tohto vojenského tábora. Zhodnotila aj časť vzácneho hromadného nálezu rímskych z Prešova ukrytého v 2. storočí. Popritom sa venovala aj nálezom mincí z obdobia stredoveku a novoveku, prinášajúcimi rôznymi nálezmi na určenie do Numizmatického oddelenia SNM. Výrazne tým rozšírila počet nových nálezov rôznych mincí na Slovensku. Časť z nich bola prezentovaná v súpisových prácach *Nálezy mincí na Slovensku 3 a 4*. V rámci sledovania ikonografie numizmatických pamiatok sa venovala aj medailérstvu.

Je autorkou početných monografií: *Portrét na starovekých minciach* (Bratislava 1979), *Portrét na minciach od stredoveku po súčasnosť* (Bratislava 1982), *Numizmatická príručka* (s Milanom Bystrickým, Bratislava 1984), *Portrét na minciach od staroveku po súčasnosť* (Bratislava 1986), *Rímske mince v zbierke Slovenského národného múzea I* (Martin 1990), *Medaily a plakety Slovenskej numizmatickej spoločnosti* (Bratislava 1995). Dôležitým

prínosom k poznaniu základných druhov numizmatických pamiatok bolo publikovanie Malej numizmatickej encyklopédie. Sice určenej hlavne pre členov Slovenskej numizmatickej spoločnosti (SNS), ale s možnosťou využitia aj pre všetkých ostatných záujemcov o peňažnú históriu. Encyklopedické heslá boli postupne sprístupňované vo viacerých číslach Spravodaja SNS v rokoch 1979, 1982–1984. Viaceré numizmatické heslá boli zaradené aj do čísiel časopisu Pyramída (1984). Z mladších prehľadových prác je nutné spomenúť výraznú účasť na tvorbe textov do publikácie *Kronika peňazí na Slovensku* (v spolupráci s E. Kolníkovou, J. Hunkom a Z. Šustekom, Bratislava 2009) a do monografie *Platidlá na Slovensku* vydanej pre potreby členov SNS Národnou bankou Slovenska (so širším kolektívom spoluautorov, Bratislava 2010). Jej personálna bibliografia obsahuje skoro 300 položiek. Ich základný prehľad poskytuje článok Ľ. Kraskovskej: K životnému jubileu PhDr. Eleny Minarovičovej, Slovenská numizmatika 14, 1996, 239–247. Informácie o ďalších článkoch sú publikované v Bibliografiách slovenskej numizmatiky (Slovenská numizmatika č. 15–20, 1998–2015).

Je možné taktiež zvýrazniť početné redakčné a korektorské práce jubilančky na textoch zborníkov z medzinárodných konferencií a domácich podujatí organizovaných SNS, článkov odovzdávaných do časopisu Zberateľ, organizovanie prednášok pre členov Bratislavskej pobočky SNS. Jubilantka je členkou Národného numizmatického komitétu SR, Komisie pre heraldiku, Komisie pre posudzovanie návrhov na nové platidlá.

Znalkyňou pre numizmatiku pri Mestskom súde v Bratislave, čo sa v praxi odzrkadľuje v tom, že pre členov Policajných zborov dokladá pravosť alebo falošnosť posudzovaných mincí. Táto činnosť má mnohé úskalia, lebo vyspelosť falšovania mincí sa za posledných 20 rokov výrazne zvýšila. Takže sú mnohokrát značne podobné originálom. Elena Minarovičová z funkcie súdnej znalkyne posudzuje pre Pamiatkový úrad SR aj väčšinu pokladov mincí nájdených v poslednom období, včítanie stanovenia novej sumy, ktorá bude vyplatená nálezcom. Dalo by sa spomenúť aj množstvo ďalších aktivít, výstavy v SNM a iných múzeách, početné prednášky na konferenciách, že v školskom roku 1994/1995 prednášala predmet všeobecná numizmatika pre poslucháčov archeológie FiF UK v Bratislave...

Našej milej jubilantke želám to najlepšie, predovšetkým však zdravie a pohodu nevyhnutnú na dosiahnutie svojich osobných a pracovných zámerov

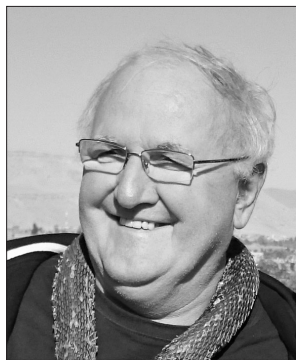
Ad multos annos !

Literatúra:

Ondrouch, Vojtech: Nálezy keltských, antických a byzantských mincí na Slovensku. Bratislava 1964.

Ján Hunka

Doc. PhDr. Dušan Čaplovič, DrSc.

V tomto roku sa významného životného jubilea dožíva vedec, bádateľ, archeológ i historik doc. PhDr. Dušan Čaplovič, DrSc. Narodil sa 18. septembra 1946 v Bratislave. V r. 1969 absolvoval štúdium archeológie na Filozofickej fakulte Univerzity Komenského. Hneď v r. 1970 získal titul PhDr. V roku 1982 obhájil kandidátsku dizertáciu (CSc.) a v r. 1999 sa stáva doktorom vied (DrSc.). V r. 2003 sa habilitoval na UKF v Nitre (doc.).

Svoju aktívnu vedeckovýskumnú činnosť začal na východnom Slovensku vo Východoslovenskom múzeu v Košiciach, kde pôsobil aj ako vedúci historického odboru. Od r. 1980 do r. 1986 pracoval na vysunutom pracovisku Archeologického ústavu SAV v Košiciach ako jeho vedúci. Práve vtedy sa zaslúžil aj o rekonštrukciu budov, v ktorých aktuálne toto pracovisko sídli. V r. 1986 sa stal vedeckým tajomníkom AÚ SAV a svoje pôsobisko presunul do Nitry. V období 1990–1991 bol zástupcom riaditeľa AÚ SAV. Následne (1992) bol zvolený za člena Predsedníctva SAV, kde v rokoch 1996–2001 vykonával funkciu podpredsedu pre III. oddelenie vied. Od r. 2002 sa intenzívne začal venovať aktuálnej politike, avšak jeho kontakty s vedeckou sférou ostali naďalej intenzívne. Od r. 2002 bol pravidelne zvolený za poslanca NR SR, kde systematicky pracoval vo Výbore NR SR pre vzdelávanie, vedu, mládež a šport, v rokoch 2010–2012 bol jeho predsedom a v rokoch 2015–2016 jeho podpredsedom. V r. 2006–2010 vykonával funkciu podpredsedu vlády pre vedomostnú spoločnosť, európske záležitosti, ľudské práva a menšiny SR a v r. 2012–2014 funkciu ministra školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky. Pôsobil aj v komunálnej politike, v rokoch 2010–2012 bol poslancom Mestského zastupiteľstva hl. mesta Bratislavy. Aktuálne je poslancom NR SR.

Od počiatku jeho výskumných aktivít sa jeho zameranie koncentrovalo na riešenie otázok včasného a vrcholného stredoveku. Viedol celý rad výskumov, spomedzi ktorých treba uviesť najmä výskum stredovekej dediny vrátane feudálneho sídla vo Svinici, výskum kartuziánskeho akamadulského kláštora v Červenom kláštore, výskumy na hrade Ľubovňa, v Trebišove a MPR v centre Košíc. Posledný výskum realizoval v spolupráci s Branislavom Lesákom na Hlavnom námestí v Bratislave, aj v spojitosti s XII. Medzinárodným archeologickým kongresom v Bratislave. Zameriaval sa na riešenie ekonomického fungovania stredovekého Uhorska, zákonitostiam vzniku, vývoja a zániku stredovekej dediny, ale aj štúdiu materiálnej kultúry, vývoju osídlenia a etnickým i kultúrnym otázkam.

Výsledky výskumov publikoval v desiatkach vedeckých štúdií doma i v zahraničí a v 5 vedeckých, odborných a populárno-vedných monografiách a publikáciách, resp. štúdiách v rozsahu monografie: napr. *Najnovšie poznatky o vývoji stredovekého domu na Spiši*. In: Nové obzory 31. Prešov 1990, 69–122; *Stredoveké zaniknuté dedinské osídlenie na východnom Slovensku*. Slov. Arch. XXXI, 1983, 357–413; *Včasnostredoveké osídlenie Slovenska*. Bratislava 1998. *V spore s dejinami*. Bratislava 1998, *Osmičky v našich dejinách*. Bratislava 1999; *Dejiny Slovenska* (spoluautor). Bratislava 2000; *Storočie intolerancie*. Bratislava 2000.

Aktívne sa podieľal na činnosti Slovenskej archeologickej spoločnosti pri SAV, v rokoch 1996–1999 bol jej predsedom, ako aj v Slovenskej historickej spoločnosti pri SAV a v zahraničných vedeckých komisiách a spoločnostiach (napr. Arbeitskreis für genetische Siedlungsforschung in Mitteleuropa, Bonn, Medieval Settlement Research Group, Durham, Permanent Committee Rurality, Komisia pre slovanskú archeológiu pri Medzinárodnom komitáte slavistov). Pracoval a pracuje v mnohých redakčných radách domácich a zahraničných časopisov (Slovenská archeológia, Zborník SNM – Archeológia, Human Affairs, Archeologia Historica, Historica Carpatica, Historický zborník), ale aj v redakčnej rade Literárneho týždenníka či až do súčasnosti Historického revue. Od počiatkov je členom redakčnej rady Encyklopédie Beliana.

Aktívne sa venoval i vedeckej výchove a prednášal v rokoch 1995–1998 na FF UK Bratislava a v rokoch 2010–2012 na FF UPJŠ v Košiciach. Je pravidelným členom rôznych grémii na udeľovanie akademických titulov, či oponentom vedeckých prác. Od roku 2008 je členom Academia Scientiarum et Artium Europaea v Salzburgu.

Za svoju vedeckovýskumnú a vedecko-organizačnú činnosť získal mnohé ocenenia. Z nich vyberáme: **1996** Pocta ministra kultúry Slovenskej republiky za významný prínos do rozvoja spoločenských vied a kultúry; **1996** Strieborná Čestná plaketa Ľudovíta Štúra za zásluhy v spoločenských vedách SAV; **2006** Medaila SAV – Nummum Academiae Memorialien Tribuit, za vedecko-výskumnú a organizačnú činnosť, Strieborná medaila Archeologického ústavu SAV **2009**, Zlatá medaila SAV **2016**).

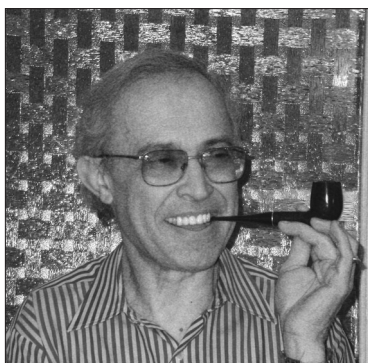
Dušan Čaplovič patrí k bádateľom so širokým doslova polyhistorickým rozsahom vedomostí a aktivít. Patrí k bádateľom, ktorí boli vždy ochotní pomôcť a podeliť sa o dosiahnuté poznatky so všetkými generáciami vedcov. Okrem toho vždy z pozície funkcií, ktoré zastával a zastáva podporoval spoločenské a humanitné vedy, ktoré to na Slovensku mali a majú vždy ťažké.

Váženému bádateľovi a priateľovi želáme veľa zdravia, radosti, životného optimizmu a aj v naplňaní jeho cestovateľskej vášne, pri ďalšom poznávaní svetového kultúrneho, a najmä archeologického dedičstva, ako aj tradícií a života národov.

Ad multos annos!

Matej Ruttkay

Pozdrav Karolovi Pietovi k 75. narodeninám

Milý Karol,

musím konštatovať, že si tohto roku na Deň boja za slobodu a demokraciu oslávil svoje „polokrúhle“ jubileum. Ako vieme, na niekoľkokrát, s rôznorodými skupinami Tvojich priateľov a kolegov. Dovolím si v mene mladšej (len či ozač ešte) generácie napísať Ti zdravicu a zaspomínať na predchádzajúcich päť rokov, ktoré uplynuli od Tvojho posledného výročia.

Za tých päť rokov si stihol veľa – dokonca toľko, že by sa za to dvaja, ba dokonca možno ani traja nemuseli hanbiť. Ako profesijne, tak osobne...

S nezlomnou vôľou a energiou si zintenzívnil a zextenzívnil aktivity v regióne dnes už i celoeurópsky známej včasnostredovekej Bojnnej, kde si nielenže odhalil zákutia a ďalšie tajomstvá „pôvodného“ hradiska, ale „pridal si“ aj ďalšie pozoruhodné lokality v jeho zázemí. Na výskume sa vymenilo niekoľko mladých perspektívnych bádateľov, ku ktorých vedeckej profilácii si tiež významnou mierou prispel. Výsledky tohto segmentu Tvojich aktivít sa najnovšie zverejnili v nie celkom útlej knižke K. Pieta/Z. Robak (eds.): *Bojná 2: Nové výsledky výskumov včasnostredovekých hradísk. Archaeologica Slovaca Monographiae – Fontes XX*, Nitra 2015 (tam aj bibliografia k staršiemu bádaniu tejto témy a lokality).

S ďalším tímom kolegov pokračuješ vo vedeckom spracovaní unikátnej hrobky germánskeho kniežaťa z Popradu, na ktorej sa okrem slovenských inštitúcií (predovšetkým Archeologický ústav SAV, Nitra) a osobností významnou mierou podieľajú nemeckí kolegovia a nemecké inštitúcie (predovšetkým Zentrum für Baltische und Skandinavische Archäologie, Schleswig). V Nemecku sa najmä vďaka Tebe kvalitne konzervovali a konzervujú organické materiály, ktoré tvoria podstatnú súčasť nálezového fondu tohto celku. Vedecké výstupy projektu sa pravidelne objavujú na stránkach prestížnych publikácií v zahraničí (napr. K. Pieta: *The Fourth-Fifth Century Chamber Grave from Poprad and Its Surroundings*. In: *Inter Ambo Maria : Northern Barbarians from Scandinavia towards the Black Sea. Simferopol 2012*, 231–235; N. Lau/K. Pieta: *Das Grab von Poprad-Matejovce in der Slowakei – Anlage, Konstruktion und Ausstattung eines frühvölkerwanderungszeitlichen Kammergrabes*. In:

Kammergräber im Barbaricum : Zu Einflüssen und Übergangsphänomenen von der vorrömischen Eisenzeit bis in die Völkerwanderungszeit. Neumünster 2014, 343–364).

Nezanevrel si, prirodzene, ani na svoju „srdcovku“ – dobu laténsku a včasnú dobu dejinnú, ako vidno z ďalších publikačných (napr. *K. Pieta: Hradiská vo Folkušovej – Necpaloch a Blatnici : Juhovýchodné prvky v púchovskej kultúre Slovenská archeológia* 62/1, 2014, 125–165; *K. Pieta: Rituálne sekery z včasnolátenského hradiska Horné Orešany* In: J. Čížmárová/N. Venclová/G. Březinová /eds./: *Moravské křižovatky: Střední Podunají mezi pravěkem a historií. Brno 2014, 717–727*; *K. Pieta: The Early LaTène Hill-fort in Horné Orešany. In: L. Campbell /ed./: 21st Annual Meeting of the European Association of Archaeologists: 2-5 September 2015. Abstracts of the Oral and Poster Presentations. Glasgow 2015, 522*) a organizačných aktivít (napr. organizačné zabezpečenie konferencií *Kelti/Kelten/Celts 2012* v Smoleniciach, *Kelti/Kelten/Celts 2016* v Trenčianskych Tepliciach, *Grundprobleme der frühgeschichtlichen Entwicklung im mittleren Donauraum 2012* v Smoleniciach, *Grundprobleme der frühgeschichtlichen Entwicklung im mittleren Donauraum 2016* v Nitre).

Nevynechávaš však ani iné obdobia dejín, a aj do tejto časti slovenského archeologického bádania prispievaš podstatnými a s obľubou citovanými prácami (*K. Pieta: Bronzové náramky s vývalkami z konca doby halštatskej a začiatku doby laténskej na severnom Slovensku* In: R. Kujovský/V. Mitáš /eds./: *Václav Furmánek a doba bronzová: Zborník k sedemdesiatym narodeninám. Nitra 2012, 315–324*; *K. Pieta/L. Veliačik: Pozoruhodné depoty zo Sklabinského Podzámku. In: Studia Archaeologica Brunensia: Sborník Prací Filozofické Fakulty Brněnské univerzity* 19/2, 2014, 5–26).

Nedajú sa opomenúť ani bohaté príspevky do encyklopedických diel (*Lexikon zur keltischen Archäologie. A–K, L–Z. Wien 2012*; *Encyclopaedia Beliana. Bratislava 2013*) či ďalšie terénne aktivity, systematicky sa venujúce ďalším regiónom Slovenska (horné Ponitrie, Turiec a ď.). Nedávny objav keltského obetného miesta v Slatine nad Bebravou (http://www.sav.sk/index.php?lang=sk&doc=services-news&source_no=20&news_no=6536; <http://historyweb.dennikn.sk/clanky/detail/keltske-ritualy-na-smradlavom-vrchu#.WEaMptThDs0>) rozšíril počet lokalít tohto typu, známych na Slovensku práve vďaka Tvojej práci.

Dôkazom Tvojej produktivity i ohlasov na ňu sú ostatne i viaceré ocenenia, ktorých sa Ti v posledných piatich rokoch dostalo – spomeniem *Uznanie za celoživotné dielo v SR 2011*, udelené v roku 2012 zástupcami Učenej spoločnosti Slovenskej akadémie vied a Slovenskej akademickej spoločnosti (<http://www.cvvz.sk/pdf/brozura-vr-2011.pdf>), Prémia za trojročný vedecký ohlas za rok 2014 – I. miesto, udelenú Literárnym fondom (http://litfond.sk/subory/Ceny_a_pr%C3%A9mie_Liter%C3%A1rneho_fondu_udelen%C3%A9_v_roku_2013.pdf), a aktuálnu *Cenu za vedu a techniku* v kategórii *Celoživotné zásluhy v oblasti vedy a techniky* v roku 2016 (<http://vedanado-sah.cvtisr.sk/dr-karol-pieta-vedec-musi-byt-autoritou-azaroven-aj-osobnostou>).

Musím vyzdvihnúť aj Tvoje rôznorodé aktivity v zahraničí, ktorých súčasťou je i významný projekt kuvajtsko-slovenskej spolupráce na ostrove Failaka, obnovený po niekoľkoročnej prestávke v práve v tomto roku, pričom už má za sebou prvý verejný i publikačný výstup v podobe konferencie a príslušajúcej knihy abstraktov (*S. A. H. Shehab/K. Pieta/M. Ruttkay/B. Kovár /eds./: Archaeology of Failaka and Kuwaiti coast – current research : Abstract Book. Nitra – Kuwait 2016*).

Popularizácia archeológie a sprístupňovanie výsledkov nášho bádania verejnosti patrí medzi ďalšie silné stránky Tvojej práce, ako dokazuje Tvoja spolupráca pri zakladaní a prevádzkovaní múzeí a archeoparkov (Bojná, Liptovská Sielnica), organizovaní výstav a expozícií (projekt expozície o germánskom kniežati z Popradu v Podtatranskom múzeu a ď.), účasť na debatách v rozhlase a televízii, rozhovory pre tlačové i internetové médiá a mnoho ďalších aktivít.

V neposlednom rade treba spomenúť Tvoj podiel na vedeckom formovaní mladej generácie archeológov, ktorých mnohým si bol a stále si školiteľom magisterských a doktorandských prác.

Nuž, milý Karol, ako vravím, Tvoja energia a šírka záberu Tvojich aktivít sú pozoruhodné. V mene Tvojich kolegov a priateľov Ti želim ich poriadnu dávku aj do ďalších rokov plných zdravia, radosti a činorodosti.

Ad multos annos!

Lucia Benediková

K životnému jubileu Kristiána Elscheka

Kristián si vďaka svojmu triednemu pôvodu musel štúdium archeológie „zaslúžiť“ a najskôr odpracovať v iných inštitúciách. Nakoniec ho ale ako externý študent v Bratislave úspešne absolvoval. Po štúdiách mu ale šťastie prišlo viac. Najskôr sa zamestnal v Slovenskom ústave pamiatkovej starostlivosti a v roku 1988 na Archeologickom ústave v Nitre. Ako jeho čerstvý pracovník sa dostal na výskum rímsko-germánskej usadlosti v Bratislave-Dúbravke. A aby to šťastie bolo ešte väčšie, mal možnosť pracovať pod vedením a priúčať sa skúsenostiam seniora archeológie doby rímskej na Slovensku – Dr. Titusa Kolníka. V tých časoch – osemdesiate roky minulého storočia – som ich oboch ako vtedajší študent archeológie spoznal aj ja. Pod Titusovým vedením tam vtedy pracovalo viacej mladých absolventov z Prahy

a z Bratislavy (J. Lomenová/Schmidtová, Z. Stegmann-Rajtárová, L. Kulichová/Ondráčková, J. Hromada, P. Roth), Kristián bol však najvytrvalejší a nakoniec aj výsledky výskumu tohto v germánskom barbariku výnimočného náleziska „zdedil“. Stali sa základom jeho dizertačnej práce, ktorú predložil v nemeckom jazyku (*Das Bratislavaer Tor im 1.-5. Jahrhundert. Die römischezeitliche und frühvölkerwanderungszeitliche Besiedlung von Bratislava und der Westslowakei*) a v roku 1998 aj úspešne obhájil. V súčasnosti ich v komplexnej podobe pripravuje do tlače.

Asi to bol výskum v Bratislave-Dúbravke a možno aj jeho vtedajšie bydlisko v Devínskej Novej Vsi, ktoré Kristiána priviedli k hlbokému záujmu o región dolného Pomoravia, či južného Záhoria. Doslova si zamiloval tento kraj a má ho prechodený krížom-krážom. Venoval sa systematickej prospekcii známych nálezísk, vyhľadávaniu nových lokalít (više 110 nových prevažne polykultúrnych sídlisk), systematickým výskumom a najmä početným záchranným výskumom. Za všetky spomeniem aspoň lokalitu v Zohore. Nachádza sa tu rozsiahle germánske sídlisko s intenzívnou železiarskou produkciou, ale aj početným výskytom rímskeho stavebného materiálu, veľké žiarové pohrebisko a na jeho okraji skupinka bohatých kniežacích hrobov. V roku 2010 sa pri realizácii výskumu Kristiánovi podarilo objaviť ďalší kniežací hrob z 2. storočia bohato vybavený rímskym bronzovým a skleneným riadom. Objav bol ovenčený výročnou cenou časopisu Pamiatky a múzeá Nález roka.

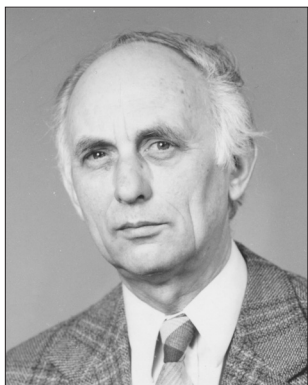
Kristián je jazykovo veľmi nadaný, nemčina mu je druhým rodným jazykom z prešporského detstva. V roku 1998 absolvoval dva navzájom nadväzujúce štipendijné pobyty v Holandsku a v Belgicku. Je príjemným spoločníkom a účastníkom veľkého množstva domácich a najmä zahraničných konferencií. Dlhodobo udržiava kontakty s akademickým prostredím najmä v blízkej Viedni, čoho výsledkom je aj nedávna publikácia sídliska v Stupave-Máste v Slovenskej archeológii.

Milému Kristiánovi k šesťdesiatke prajeme, aby absolvoval ešte veľa cyklo-kilometrov po jeho milovanom Záhori. A aby mu neschádzal úsmev z tváre – to sa mu potom určite podarí zavŕšiť aj jeho archeologické dielo.

Vladimír Varsík

OPUSTILI NAŠE RADY

Posledná rozlúčka s Cyrilom Ambrosom

V chladný novembrový štvrtok bola na Chrenovskom cintoríne v Nitre posledná rozlúčka s archeozoológom Cyrilom Ambrosom, ktorý skončil 8. novembra 2016 vo veku 87 rokov. RNDr. Cyril Ambros, CSc. sa narodil 20. mája 1929 v Prostějove. V rokoch 1949–1953 študoval na Prírodovedeckej fakulte Masarykovej univerzity v Brne zoológiu a antropológiu, kde v roku 1967 získal aj titul RNDr., keď rok predtým obhájil dizertáciu kandidáta biologických vied.

Od skončenia štúdia v roku 1953 až do roku 1991 pôsobil ako archeozoológ v Archeologickom ústave SAV v Nitre, kde sa stal zakladateľom archeozoológie, hovorilo sa vtedy o osteológii, na Slovensku lebo pred nim sa tejto disciplíny kvalifikovane nik nevenoval. Cyril Ambros, človek tichý a dosť uzavretej povahy, postupne organizoval a budoval osteologické laboratórium ako i oddelenie technických a prírodných vied, ktoré do roku 1991 aj nepretržite viedol. V rokoch etablovania Archeologického ústavu SAV na Nitrianskom hrade začal systematicky a veľmi produktívne spracovávať zvyšky zvieracích kostí z vtedajších aktuálnych výskumov sídlisk a pohrebísk. Prvý príspevok uverejnil roku 1955 a ďalšie svoje výsledky publikoval v samostatných štúdiách, najmä v Slovenskej archeológii, alebo ako príspevky v monografiách iných autorov či aj ako spoluautor knižnej publikácií (*B. Benadik/E. Vlček/C. Ambros: Keltské pohrebiská na juhozápadnom Slovensku. Bratislava 1957*). Výsledky analýz zvieracích zvyškov z pohrebísk (Barca, Trnovec, Dvory nad Žitavou, Komárno, Malé Kosihy a i.) a sídlisk boli rovnocennou súčasťou príslušných publikácií a obohacovali interpretáciu skúmaných objektov a nálezísk. Pravidelne sa zúčastňoval na konferenciách a sympóziách a prednesené prednášky publikoval v domácich i v zahraničných zborníkoch. Ako uznávaný expert pôsobil vo švajčiarskych a nemeckých inštitúciách. V roku 1984 vydal podrobný katalóg zvierat alebo ich častí ako prídavkov v hroboch od doby halštatskej po stredovek, ktorý je dôležitým prameňom.

Cyril Ambros vychádzajúc z častého výskytu koní v hroboch sa dlhodobo zaoberal analýzami kostí koňa a teoreticky sa venoval viacerým otázkam prehistorickej fauny. V tejto oblasti nadviazal aj úzku spoluprácu s kolegom a priateľom Hans-Hermannom Müllerom (zvaným „Pferde-Müller“) z Berlína. Po analýze početných hrobov s deponovanými koňmi alebo ich časťami z obdobia avarského kaganátu, hlavne na Slovensku, napísali hodnotnú monografiu *Frühgeschichtliche Pferdeskelettfunde aus dem Gebiet der Tschechoslowakei* (Bratislava 1980), jedinu svojho druhu.

V roku 1991 sa Cyril Ambros týždeň po narodeninách rozhodol odísť na dôchodok, ktorý si štvrt'istoročie v pohode užíval, než ho toho roku jeho srdce nezhodilo. Posledná vedecká práca „Tierbeigaben in den Gräbern von Komárno-Schiffswerft II. (Grabung 1987–1989)“, už ako dôchodcovi, mu vyšla v Slovenskej Archeológii roku 1993.

Z dejín Slovenskej archeologickej spoločnosti podľa zápisník vyplýva, že Cyril Ambros patril k zakladajúcim členom SAS a s poľutovaním možno konštatovať, že po jeho skone ostali už len dvaja zo zakladajúcich členov našej spoločnosti (Mária Novotná a Títus Kolník).

Dovoliť si osobnú spomienku na Cyrila. Prvýkrát sme sa stretli krátko v čase môjho štúdia na Filozofickej fakulte v Bratislave, keď pri návšteve v Archeologickom ústave v Nitre ma dnes už dávnejšie nebohý Laco Bánesz zoznámil s Cyrilom Ambrosom vo vojenskej uniforme, z ktorej som si zapamätal hlavne čierne výložky – symbol PTP (prápor technických prác), ktoré si podľa vedúcej úlohy strany zrejme „zaslúžil“ za nejakú nepriateľskú činnosť voči vtedajšiemu socialistickému zriadeniu. Do pracovného práporu nastúpil ako jediný z našich kolegov už z Archeologického ústavu a prvý odborný príspevok napísal snáď ešte v prápore, lebo ho uverejnil už roku 1955. Podľa mojich kontaktov a debát s ním ho služba u „čiernych barónov“ nejakým druhom pocitu ohrozenia poznamenala po zvyšok pôsobenia na pracovisku i vo svete archeológie. Pamätáme si ho ako disciplíny oddaného kolegu a nezištného priateľa.

Rád by som pripomenul doposiaľ nezverejnenú informáciu. Ako archeozoológ bol Cyril aj zoológom a poľovníkom. Jeden z priateľov poľovníkov mu v roku 1964 povedal, že pri stavbe zemiakových krechtov v Horných Krškanoch za kasárňami sa nachádzajú ľudské kostry. Spolu sme tam išli a zistili, že sa výkopmi veľkokapacitných pivníc na zemiaky porušuje dnes vo svete známe pohrebisko ľudu kultúry s lineárnou keramikou – najväčšie na Slovensku a v Karpatskej kotline, ktoré som ihneď začal skúmať. Bez poľovníka Ambrosa by jedno z dôležitých pohrebísk európskeho neolitu ostalo doposiaľ neobjavené. Aj zato ako i za všetko čo pre archeozoológiu i archeológiu na Slovensku vôbec vykonal mu patrí úcta a veľká vďaka.

Nech odpočíva v pokoji!

Juraj Pavúk

Spomienka na Rudolfa Klamíka

Pán Rudolf Klamík sa narodil 11. 4. 1938 v Studienke ako druhorodený syn Ondrejovi a Anne Klamíkovým. Vyrastal spolu so svojimi súrodencami starším Alojzom a mladším Jozefom. Po skončení základnej školy v Studienke pokračoval v štúdiu na odbornom učilišti, kde sa vyučil za automechanika. Pracoval v Banských stavbách v Prievidzi, pôsobil v ČSAD v Senici, na montážach v Českej republike, neskôr v Pórobetónke v Šaštíne. Ako dôchodca pracoval v podniku Baňa Čáry. Svoj nesúhlas s režimom vyjadril odchodom do Spolkovej republiky Nemecko, kde žil 3 roky. V roku 1959 spečatil svoj život so životnou láskou, pani Oľgou Mešťánkovou. Postupne sa rodina rozrástla o tri dcéry Alenu, Danku a Bronku. Jeho najväčšou snahou bolo, aby všetky tri deti dosiahli čo najlepšie vzdelanie, tešil sa z ich úspechov. Keď dievčatá vyrástli, do rodiny pribudli zaťovia Jozef, Miroslav a Rado. S nimi dve vnučky Alena a Beatrica a štyria vnuci Miroslav, Andrej, Martin a Simon. Miloval svoje vnúčatá, svoju rodinu. *Stareček Rudi*, ako ho všetci nazývali, rád viedol láskavé rozhovory so svojimi deťmi i vnúčaťami. Zasväcoval ich do svojej najväčšej záľuby, ktorej sa mohol venovať po príchode na dôchodok naplno, do štúdia histórie a archeológie. K archeológii ho priviedol vdp Anton Hrebík, ktorý pôsobil ako farár v Dojči. V marci 2008 priniesol do

Záhorského múzea v Skalici kamenný kadľub. Ide o sídliskový nález z doby bronzovej. V roku 2009 vydal doplnenú kroniku obce Dojč, ktorú zostavil dôstojný pán farár Tibor Janovič. Od roku 2009 bol stálym členom Slovenskej archeologickej spoločnosti pri SAV v Nitre. Pán Rudolf Klamík sa výraznou mierou zaslúžil o postavenie kríža sv. Cyrila a Metoda na Drahách v Dojči.

Posledné mesiace svojho života bojoval so zdravotnými problémami, tu mu podali pomocnú ruku jeho deti, ktoré mu boli veľkou oporou. V sobotu 14. mája 2016 podal ruku smrti, ktorá ho previedla zo sveta živých medzi zosnulých. Odišiel pokorne a s vedomím, že žil tak ako vedel najlepšie.

*Raz každý musí odísť tam,
odkiaľ už niet cesty späť.
Raz každý vo svete živých
musí zanechať všetko, čím žil, čo mal rád.*

Dodatok k fotografii: Túto fotografiu kríža sv. Cyrila a Metoda, pri ktorom stojí pán Rudolf Klamík, ktorý vysvetľuje históriu Českej cesty, nafotil Peter Novotníček mladší. Fotografia vznikla dňa 5. júla 2012 pri posvätení kríža dekanom Ladislavom Labom, dojčanským rodákom.

Duchovným otcom myšlienky postavenia kríža sv. Cyrila a Metoda je pán Rudolf Klamík a vdp. Anton Hrebík. Myšlienka vznikla na základe tradície, podľa ktorej sv. Cyril a Metod krstili Dojčanov. V miestnom kostole Všetkých svätých je i obraz, ktorý zobrazuje túto udalosť. Kríž bol osadený vo štvrtok 21. júna 2012 severne od obce Dojč na Drahách a je orientovaný južným smerom na farský kostol v Dojči. Návrh kríža, celú prípravu i samotné postavenie kríža organizoval a zabezpečil Ing. Peter Holán. Kríž sv. Cyrila a Metoda je vyrobený z dubového dreva a bezplatne ho zhotovil Juraj Holkovič, rodák z Dojča.

Peter Holán

OCENENIA A VYZNAMENANIA

Výročná cena Revue Pamiatky a múzeá za rok 2015 v kategórii akvizícia udelená Balneologickému múzeu

Balneologickému múzeu so sídlom v Piešťanoch bola 8. septembra 2016 pri príležitosti Dní európskeho kultúrneho dedičstva udelená výročná cena Revue Pamiatky a múzeá za rok 2015 v kategórii akvizícia za akvizíciu zlatého prsteňa z kniežacieho hrobu z mladšej doby rímskej z Krakovian-Stráží.

Akvizíciou získalo Balneologické múzeum do archeologickej zbierky unikátny staroveký zlatý prsteň z mladšej doby rímskej. V centrálnej ploche je ústredný kameň – almandín-pyrop zasadený vo vyššej zlatej obrube. Má tvar oválu, pričom dlhšou stranou je otočený naležato. Okolo neho sú do kríža vo vyšších obrubách osadené priehľadné „kamene“. Výskumom bolo zistené, že ide o sklá napodobňujúce drahokamy. Sú priehľadné jemnej sivomodrej farby. Obrúčka je zdobená vruborezom a rytou výzdobou. Prizvaná znalkyňa v odbore p. Mgr. Miroslava Daňová prsteň považuje za barbarský šperk ovplyvnený Rímom. Je veľmi pravdepodobné, že prsteň bol vyrobený podľa rímskeho vzoru na území Barbarika. Prsteň je datovaný do konca 3. – začiatku 4. storočia n. l. Na základe zistených skutočností prsteň pochádza z hrobu I, objaveného v roku 1933 v Krakovanoch-Strážach. Tento druh šperku je relatívne zriedkavý.

Viac sa môžete dočítať v novej publikácii Balneologického múzea V. Krupa/M. Klčo: Bohaté hroby z doby rímskej z Krakovian-Stráží. Piešťany 2015 a na www.balneomuzeum.sk.

Podľa tlačovej správy spracovala redakcia Informátora

Poznámka redakcie: Pre ďalšie aktuality a informácie pozrite rubriku Aktuality v tomto čísle.

Výročná cena Revue Pamiatky a múzeá za rok 2015 v kategórii Objav – nález udelená AÚ SAV v Nitre a Katedre archeológie UKF v Nitre

Vo štvrtok 8. 9. 2016 bola Archeologickému ústavu SAV v Nitre spolu s Katedrou archeológie Univerzity Konštantína Filozofa v Nitre udelená výročná cena revue Pamiatky a múzeá v kategórii Objav – nález za rok 2015 za unikátny súbor vrcholnostredovekých nálezov zo stredovekej cisterny vo Zvolene na Pustom hrade.

Výročnú cenu udelila v priestoroch Slovenskej národnej galérie na Zvolenskom zámku redakčná rada revue pre kultúrne dedičstvo Pamiatky a múzeá, spoločne s jej vydavateľmi – Slovenským národným múzeom a Pamiatkovým úradom Slovenskej republiky za najvýznamnejšie aktivity v oblasti ochrany nášho kultúrneho dedičstva. AÚ SAV v Nitre (J. Beljak) pôsobí na NKP Pustý hrad vo Zvolene od roku 2009 a od roku 2010 na lokalite každoročne spolu s Katedrou archeológie UKF v Nitre (N. Beljak Pažinová) organizuje medzinárodnú letnú školu archeológie. Archeologický výskum najväčšej cisterny na stredovekom hrade zo Slovenska priniesol mimoriadne cenné nálezy a poukázal na monumentálnosť a dôležitosť tohto objektu z Pustého hradu vo Zvolene. Vďaka objavu kolekcie viac

Obr. 1. Výskumný tím na Pustom hrade s cenou. Sprava N. Beljak Pažinová a J. Beljak so spolupracovníkmi. Foto z archívu J. Beljaka.

ako 700-ročných drevených predmetov a výrobkov sa podarilo spresniť chronológiu výstavby hradu. Nálezy sú svedectvom zručnosti stredovekých majstrov, napomáhajú k rekonštrukcii každodenného života na stredovekom hrade a vypovedajú o technických riešeniach tohto obdobia.

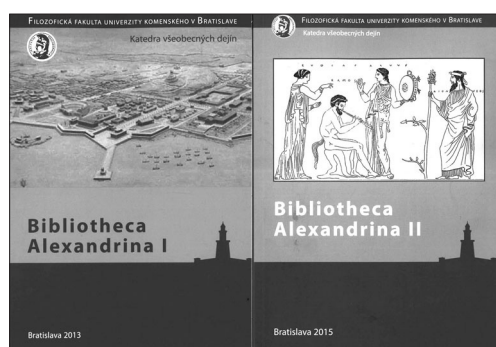
Zdroj:

N. Beljak Pažinová: Archeologický ústav získal prestížne ocenenie (online: <http://archeol.sav.sk/index.php/sk/2016/09/14/archeologicky-ustav-sav-ziskal-prestizne-ocenenie/>).

Spracovala redakcia Informátora

NOVÉ PUBLIKÁCIE

Bibliotheca Alexandrina (ed. T. Klokner). UK v Bratislave.
ISBN 978-80-8127-078-9.

Nové špecializované periodikum pre staroveké dejiny

Pomerne nenápadne začali pracovníci Katedry všeobecných dejín FF UK v Bratislave vydávať recenzované periodikum *Bibliotheca Alexandrina* (editor T. Klokner). Názov periodika je odvodený od starovekej knižnice v egyptskej Alexandrii. Cieľom novej edície, ako uvádza v úvode prvého zväzku doc. P. Valachovič, je poskytnúť publikačný priestor špecialistom na starovekú civilizáciu vrátane jej recepcie v neskorších obdobiach. Dosiaľ vyšli dva zväzky, v ktorých sa nachádza niekoľko príspevkov, dotýkajúcich sa aj archeológie.

Z obsahu I. zväzku (Bratislava 2013): T. Klokner: *Pramenná základňa k výskumu rímskeho alimentárneho programu* (s. 9–26); M. Babic: *Literárna percepcia mostov v historickom kontexte antiky* (s. 27–32); P. Balcárek: *Karneolová intaglie z Rybáren – Uherského Hradišťa. Príspevek k interpretácii* (s. 57–62); E. Juričková – P. Valachovič: *Počiatky výskumu rímskych dejín vo Veľkej Británii (Z dejín historiografie starovekého Ríma)* (s. 105–114). Z obsahu II. zväzku (Bratislava 2015): B. Lavrinčík: *Leges regiae. Kráľové, zákony a indoevropské dedičstvo v Ríme* (s. 7–22); P. Hagaňová: *Právne postavenie žien domáceho pôvodu v západnej Panónii vo svetle rímskej provinčnej politiky v 1. a 2. storočí n. l.* (s. 33–53); I. Prchlík: *Kresťanství v rímskom svete: Co proti němu měly jeho intelektuální elity?* (s. 64–77). Na záver článkov je vždy krátke anglické *Summary*. V každom zväzku nájde čitateľ aj časti Recenzie a Správy. Prvé dva zväzky naznačujú, že tvorcovia nového periodika sú na dobrej ceste a že slovenská odborná spisba bude rozšírená o zaujímavý titul.

Vladimír Turčan

V. Kotigoroško: Sakral'nyj centr verchn'ogo Potyssja epochy piz'noho latenu. / Centrul sacral al Tisei Superiore în epoca la Tène-ului târziu/ The sacred centre of the upper Tisa region of the la Tène period. Editura Muzeului Sătmărean Satu Mare 2015. 398 s. ISBN 978-973-1843-96-4.

Publikácia je súhrnným spracovaním nálezov z kultového centra Mala Kopaňa, poloha Čellenica. Jeho existencia je datovaná do stupňa LTD1 – 120–60 B.C. V 2. polovici 1. storočia B.C. stráca význam. Bohaté nálezy z neskorej doby laténskej kvalitatívne prispeli rozšíreniu poznatkov o formovaní dáckej kultúry v regióne horného Potisia. Populáciu ovplyvnilo prenikanie rôznych kultúrnych a etnických skupín z juhu. Kultové centrum Čellenica pozostáva z 24 žiarových hrobov. Spoponení jedinci sú uložení do urny, alebo nasypaní v hrobovej jame. Pozoruhodná je prítomnosť 8 komplexov so zbraňami a 1 bez zbraní. Nálezový inventár z polohy Čellenica obsahuje zbrane, súčasti konskej uzdy, súčasti opaskov, šperky (unikátny zlatý torques), mince (nominály ilýrske, rímske neskoro republikánske, keltské, dácke). Charakter nálezov je keltský (meče), trácky (hroty kopijí) a dácky (siky (falx), keramika vyrobená v ruke, na kruhu. Keramika, ktorú autor pokladá za determinant etnického pôvodu artefaktov, je porovnateľná s klasickou dáckou keramikou 1. stor. B.C.–1. stor. A.D. Publikácia vyšla trojjazyčne (ukrajinsky, rumunsky, anglicky) v programe cezhraničnej spolupráce ENPI Maďarsko-Slovensko-Rumunsko-Ukrajina.

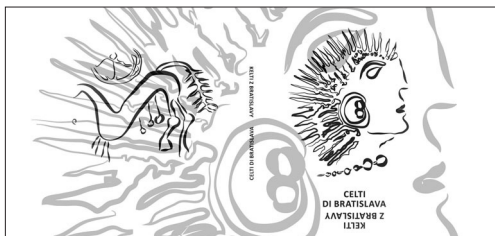
Spomienka na autora

prof. Vjačeslav Hryhorovyč Kotyhorosko (22. 7. 1947 Sambor – 10. 9. 2016 Užhorod) v rokoch 1967–1972 študoval na Fakulte histórie Užhorodskej národnej univerzity v Užhorode. Od roku 1973 až do smrti prednášal na Katedre dejín antiky a stredoveku *archeológiu* a výberové predmety „*Tráci a grécko-rímsky svet*“ a „*Keltská civilizácia a Rím*“. V roku 2004 bol vymenovaný za riaditeľa vedecko-výskumného Inštitútu karpatovedy Užhorodskej univerzity. Pod jeho vedením sa činnosť inštitútu postupne sústredila na archeológiu. Základný vedecký výskum V. H. Kotigoroška sa týkal štúdiá aktuálnych problémov obyvateľov horného Potisia v dobe laténskej, rímskej (3.

stor. pred n. l.–4. stor. n. l.) a Slovanov (6.–9. stor.). Podieľal sa na cca 300 archeologických výskumoch na území Zakarpatska. S jeho menom sa spája hlavne systematický výskum lokality Mala Kopaňa, ktorá má osobitné miesto v historickom vývoji osídlenia horného Potisia. Význam náleziska presahuje hranice regiónu. Je autorom viac ako 100 vedeckých prác. Spolupracoval na výskumných projektoch Rumunska, Maďarska, Poľska a Slovenska. Pri rôznych pracovných príležitostiach navštevoval pracovisko Archeologického ústavu SAV v Košiciach a zaujímal sa o keltsko-dácke a slovanské pamiatky východného Slovenska. Jeho odchod bude pre archeologické bádanie horného Potisia veľkou stratou. *Česť jeho pamiatke!*

E. Miroššayová

Kol. autorov: Kelti z Bratislavy / Celti di Bratislava. Katalóg výstavy. Mestský ústav ochrany pamiatok, Bratislava. Slovenské národné múzeum-Historické múzeum (Eds.). Bratislava 2016. 268 s. ISBN 978-80-972366-0-1

Pri príležitosti veľmi úspešnej výstavy Celti di Bratislava / Kelti z Bratislavy, ktorá bola od júla do októbra 2016 prezentovaná v talianskej Perugii vyšiel plnofarebný katalóg v slovenskom a talianskom jazyku s mimoriadnou grafickou úpravou. Obsahuje veľký počet kvalitných fotografií, leteckých záberov, vizualizácií a reprodukcí, taktiež jedinečné detaily nálezov, ako napríklad sklenených a kovových artefaktov a mincí. Úvod je venovaný štyrom príspevkom od talianskych autorov (F. de Angelis, L. Cencialioli, A. Naso, S. Occhilupo) o Keltoch z územia Umbrie (Perugia) a strednej Talie. Väčšia časť publikácie pozostáva z dvojjazyčných príspevkov deviatich slovenských autorov (I. Bazovský, R. Čambal, A. Fiala, K. Harmadyová, B. Lesák, M. Musilová, B. Resutík), ktorí sa venujú nosným témam spojeným s bratislavským laténskym oppidom, vrátane unikátnych nálezov rímskych dlažieb na keltskej hradnej akropole. Textová časť je ukončená bibliografiou, za ktorou nasleduje samotný katalóg s nálezmi z územia Bratislavy. Predstavená publikácia je vysoko kvalitným dielom, ktoré bude reprezentovať aj nasledujúcu rovnomennú výstavu na Bratislavskom hrade v roku 2017.

Jana Mellnerová Šuteková

Časopis Kaštieľske listy. Trebišov.

Múzeum a Kultúrne centrum južného Zemplína v Trebišove v roku 2014 začalo vydávať časopis Kaštieľske listy. Noviny vo formáte A4 na 12 stranách vychádzajú raz ročne, vždy 15. augusta pred letnými slávnosťami. Sú v nich články z histórie južného Zemplína a rozličné informácie o činnosti múzea. Aj v druhom čísle kaštieľskych listov z roku 2015 sú príspevky, ktoré sú explicitne venované archeologickej tematike, prípadne sú jej veľmi blízke: Pamätník magistra Andronika na Mariánskom námestí v Trebišove (s. 3); Mažiar na strieľanie Beschorner (s. 5); Tisícročný Hiňov sa pod zem neprepadol (s. 6–7); Lovecký tesák z čias cisára Leopolda I. (s. 8); Poklad zo Záhora. Strieborný, a či aj zlatý? (s. 8); Vidlička z kaštieľa Andrassyovcov (s. 11); Archeologické výstavy a konferencie v Trebišove (s. 11); Somotorská hora v dobe prvej olympiády (s. 12).

Ján Chovanec

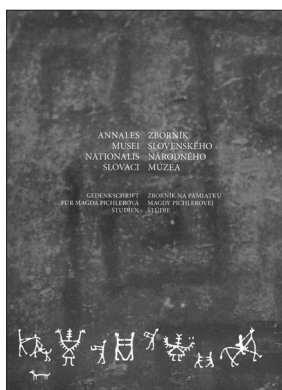
L. Nováková: Tombs and burial customs in the Hellenistic Karia. Universitätsforschungen zur prähistorischen Archäologie – Zväzok 282, Verlag Dr. Rudolf Habelt GmbH, 2016, 184 s. ISBN - 978-3-7749-4008-6

Práca je venovaná helenistickým náhrobným stavbám na území Kárie (dnešné Turecko), ktoré je možné vyhodnotiť len v značne širšom geografickom a chronologickom kontexte. Anatólia ako miesto zrodu najstarších civilizácií a križovatka kultúr, zohrala významnú úlohu pri formovaní klasickej civilizácie. Stalo sa to vďaka prítomnosti početných gréckych obcí, ktoré prekvitali najmä na západnom pobreží. Miestne etniká Kárijcov a Lýkijcov žili v úzkej symbióze s početnými gréckymi obcami nielen v Iónii, ale aj v Aiolis, Dórskej hexapolis či na Dodekanéze. Anatólski umelci, remeselníci a vedci rozvíjali intenzívnu kultúrnu a hospodársku výmenu s materským Gréckom v archaickom a ranom klasickej období. Iónska renesancia, spojená s oživením obchodu, stavebných aktivít, ale aj vedy a umenia, nastala v období, keď grécke mestské štáty bojovali za svoju nezávislosť. Pokrok, ktorý sa im podaril dosiahnuť, bol následkom kontaktov s miestnymi i prichádzajúcimi etnikami, ktoré sprostredkovali poznatky a výdobytky značne starších civilizácií. Prejavilo sa to tiež v pohrebnom rite v Anatólii, ktorý bol rovnako rôznorodý ako jej etnické zloženie. Tumulové hrobky sa stali súčasťou anatólskeho pohrebného koiné od doby bronzovej. Skalné hrobky, nadväzujúce na miestne i prijaté tradície, sa objavujú od ranej doby železnej. Nadzemné pochovávanie sa dáva do súvisu s perzskými náboženskými predstavami rovnako ako aj s miestnymi výšinnými kultovými miestami. Lokálne dynastie v Kárii a Lýkii sa v klasickej období snažili o legitimizáciu moci prostredníctvom nákladných pomníkov, ktoré boli hrobkami a svätyňami súčasne. Vytvorili stavebný typ chrámových hrobiek, ktorý kombinoval prvky blízkovýchodnej, anatólskej a gréckej architektúry. V neskorom klasickej období sa tento vzor začal objavovať v repertoári attických náhrobných stavieb. Pri náhrobných stavbách v juhozápadnej Anatólii sa udržiavali prvky značne staršej miestnej tradície, vychádzajúcej z chetitského, urartského, ale aj frýgského

a lýdskeho prostredia. Neochetitské motívy sa v modifikovanej podobe objavovali vo funerálnom umení ešte aj v období rímskeho cisárstva. Grécka spoločnosť bola nepochybne ovplyvnená miestnymi kultúrnymi zvyklosťami a jazykom. Helenistické hrobky vznikali v kontexte spolunažívania viacerých etník s rôznymi občianskymi právami a postavením. Vytvárala sa silná občianska elita, ktorá sa dostala do popredia súčasne s premenou klasických gréckych komunít. Samotný proces je možné rekonštruovať na základe archeologických a písomných prameňov. Práve z územia Anatólie pochádza veľké množstvo epigrafických dokladov, datovaných do neskorého klasickeho a helenistického obdobia. Grécke nápisy oficiálneho charakteru, ako dekréty, nariadenia a zákony, alebo súkromné náhrobné nápisy poskytujú zaujímavý pohľad na vtedajšiu rozvinutú, ale značne komplikovanú spoločnosť z tejto časti antického sveta. Práca môže čitateľovi poskytnúť viac informácií k problematike, ktorá je možno slovenskej odbornej verejnosti menej známa.

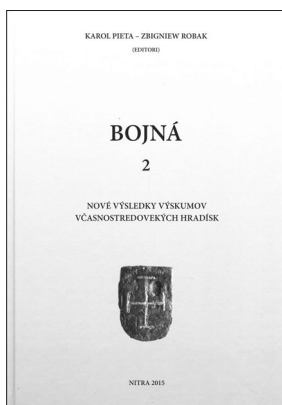
Erik Hrnčiarik

Igor Bazovský (zost.): Zborník na pamiatku Magdy Pichlerovej. Štúdie. Zborník SNM Archeológia – Supplementum 11. Bratislava 2016, 192 s. ISBN 978-80-8060-383-0

Zborník je venovaný pamiatke PhDr. Magde Pichlerovej (16. 9. 1931 – 28. 10. 2014). Dlhoročná pracovníčka Slovenského národného múzea a autorka monografií „*Nové Košariská – kniežacie mohyly zo staršej doby železnej*.“ a „*Gerulata. Rusovce. Rímske pohrebisko II.*“ sa špecializovala predovšetkým na dobu halštatskú a dobu rímsku. Za kompletnou bibliografiou a úvodným spomienkovým článkom nasleduje 14 odborných príspevkov venovaných najmä obdobiam a lokalitám, ktoré boli predmetom odborného záujmu bádateľky. Okrem autorov zo Slovenska do zborníku prispel aj maďarský bádateľ Dénes Gabler, s ktorým ju spájala dlhoročná spolupráca.

Igor Bazovský

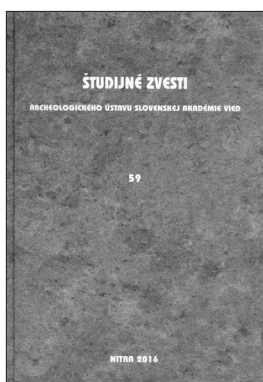

K. Pieta – Z. Robak (eds.): Bojná 2. Nové výsledky výskumov včasnostredovekých hradísk. Nitra 2015, 383 s. 978-80-89315-60-4

Dlho očakávaný zborník koncipovaný ako monografia Bojná 2 prináša 19 štúdií venovaných včasnému stredoveku. Okrem prezentácie čiastkových výsledkov výskumu z Bojne, sa v ňom nachádzajú aj príspevky zaoberajúce sa rôznymi témami. Lokality Bojná a jej okolie sa venovali články od K. Pietu, Z. Robaka, M. Jakubčinovej, T. Vangľovej, V. Turčana, J. Csütörökyho, J. Lukačku, M. Kohúta, D. Ozdina, J. Jánošíka a Z. Farkaša. Problematikou datovania nielen Bojne, ale aj ostatných hradísk Nitrianskeho kniežatstva sa zaoberal kolektív autorov v zložení J. Henning, K. U. Heussner, K. Pieta a M. Ruttkay. Okrem toho sa v zborníku nachádzajú štúdie zaoberajúce sa rôznymi témami, od výskumov iných hradísk, cez hmotnú kultúru včasného stredoveku až po dva články venované rotunde v Nitrianskej Blatnici.

Slovenská Archeológia, číslo LXIV-1, Nitra 2016, 182 s.

V Slovenskej archeológii boli zverejnené štyri štúdie a jedna recenzia publikácie, pričom štúdie sú zoradené chronologicky. Prvý príspevok od kolektívu autorov v zložení: V. Janák, K. Papáková, A. Přichystal, P. Kováčik, P. Rataj a A. Hořínková sa zaoberá neolitickým osídlením okolia Studénky a jeho úlohou v distribúcii silicítov krakovsko-čenstochovskej jury v období kultúry s mladšou lineárnou keramikou. Nasleduje analýza sídliskových objektov z neskoršej doby bronzovej a počiatku doby halštatskej od I. Chebena, P. Chebenovej a M. Chebena. M. Hanuliak sa zaoberá sídliskami z 8.–10. storočia z Chľaby. Posledná štúdia R. Baču sa venuje patrocínium Kostola sv. Margity Antiochijskej v Kopčanoch. Ako posledná sa v čísle nachádza recenzia zborníka Mensch und Umwelt – Ökoarchäologische Probleme in der Frühgeschichte od M. Švihrovej.

Študijské zvesti Archeologického ústavu SAV, číslo 59, Nitra 2016, 189 s.

V najnovšom čísle Študijských zvestí dominujú príspevky z obdobia stredoveku a novoveku. Prvý príspevok od M. Holeščáka sa zaoberá terminológiou a typológiou diaľkových zbraní z obdobia včasného stredoveku, po ňom nasleduje P. Fecko, ktorý sa venoval vymedzeniu horskej oblasti Slovenska. Tretí článok od J. Hunku sa zaoberá stredovekými mincami zo Štúrova a okolí v širokom časovom rozpätí od 6. do 16. storočia. Analýzou keramiky z obdobia vrcholného až neskorého stredoveku z Bratislavy-Kapitulskej ulice prispela L. Nezvalová. Antropologický rozbor pozostatkov z výskumu zaniknutého stredovekého kostola v Radoli priblížil autorský kolektív M. Tonková, M. Samuel a D. Majerčíková. Druhá časť aktuálneho čísla patrila publikačným výstupom pracovného seminára o fajkách: Fajka ako predmet archeologického a historického bádania. O nálezoch fajok z rôznych lokalít informujú M. Bielich, A. Botoš, P. Holub, V. Kolařík, O. Lečbychová, A. Zúbek, R. Daňo, V. Mitáš a M. Jakubčinová.

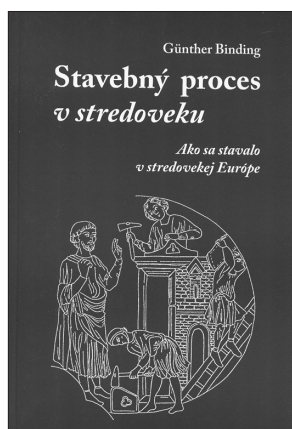
Študijné zvesti Archeologického ústavu SAV, číslo 60, Nitra 2016, 203 s.

V druhom tohtoročnom vydanom čísle Študijných zvestí sa nachádzajú tematicky rôznorodé príspevky. Zoradené sú chronologicky od neolitu až po stredovek. Prvá štúdia o kamennej industrii z Košíc-Galgovca z obdobia kultúry s východnou lineárnou keramikou pochádza z pera troch autorov: Ľ. Kaminskej, M. Kaczanowskej a J. K. Kozłowskeho. P. Bobek sa zaoberá dokladmi sekundárneho navrhovania mohýl v dobe bronzovej. Výsledky analýzy pohrebiska koštianskej kultúry v Košiciach publikoval P. Gábor. Kolektív v zložení N. Müller-Scheeßel, J. Batora, S. Reiter, K. Radloff a P. Tóth zverejnil výsledky prospekcie v povodí Žitavy. Pohrebisko v Palárikove sa venujú dva príspevky, J. Jakab analyzoval pohrebisko z antropologického hľadiska, A. Gardelková-Vrtelová sa venovala rekonštrukcii pošvy meča z hrobu 46. Záverečný príspevok od E. Fottovej, P. Smetanovej, M. Bónu a M. Matejku približuje výsledky výskumu kostola sv. Martina v Hontianskej Vrbici. Záverečnú časť čísla tvoria dve správy, prvá od S. Gogovej, E. Wiedermana a M. Žáčika informuje o novom impulze pre bádanie kostola v Krásne a J. Jílek s G. Krejčovou Zavdilovou prezentujú nálezy z Veľkého Harčáša v zbierke Múzea Vysočiny v Pelhřimove.

Lucia Nezvalová

Günther Binding: Stavebný proces v stredoveku. Ako sa stavalo v stredovekej Európe (preklad PhDr. Jana Šulcová). Prvé slovenské vydanie. AEPRESS, s. r. o., Bratislava 2016, 496 s. ISBN 978-80-89678-08-2

Dlhoročná členka našej spoločnosti kunsthistorička Jana Šulcová sa podujala na záslužný čin pre všetkých archeológov, historikov, kunsthistorikov a milovníkov stredoveku. Preložila celkom nezištne skoro 500 stranovú publikáciu od nemeckého profesora, doktora inžiniera a doktora filozofie z Kolína nad Rýnom Günthera Bindinga, ktorý ako riaditeľ oddelenia dejín architektúry na tamjšom ústave dejín umenia zhromažďoval a uverejňoval textový a obrazový materiál k stredovekému staviteľstvu.

Táto obsiahla prehliadka stredovekého stavebného procesu podáva spoľahlivú informáciu o všetkých aspektoch staviteľstva, o remeselníkoch, stavebných technikách a pracovných nástrojoch. Čitateľ sa tiež oboznámi s organizáciou stavebnej huty a cechu, činnosťou investora, zadáním práce, účtovaním stavebných prác, plánovaním stavby, stavebnými výkresmi, modelmi, vzorníkmi a šablónami. Na tento účel bolo vyhodnotené množstvo písomných a obrazových prameňov o stavebnom procese v Nemecku, Francúzsku, Taliansku, Anglicku a inde. Do knihy sú zahrnuté i preklady úryvkov významných pôvodných textov zo stredoveku. Rozsah spracovanej problematiky a veľký počet súdobých ilustrácií robí z knihy užitočnú príručku pre odborníkov i pre laikov so záujmom o stredoveké staviteľstvo. Jana Šulcová si išla za svojím cieľom, našla vydavateľa pre knihu, o ktorej si právom myslí, že ju budú čítať a používať mnohí odborníci.

Margaréta Musilová

ZMENY V ČLENSKEJ ZÁKLADNI

V druhom polroku 2016 zo SAS pri SAV vystúpila Mgr. Silvia Bodoriková, PhD.

OZNAMY VÝBORU

POZVÁNKY

Quo vadis slovenská archeológia II – čo sa zmenilo?

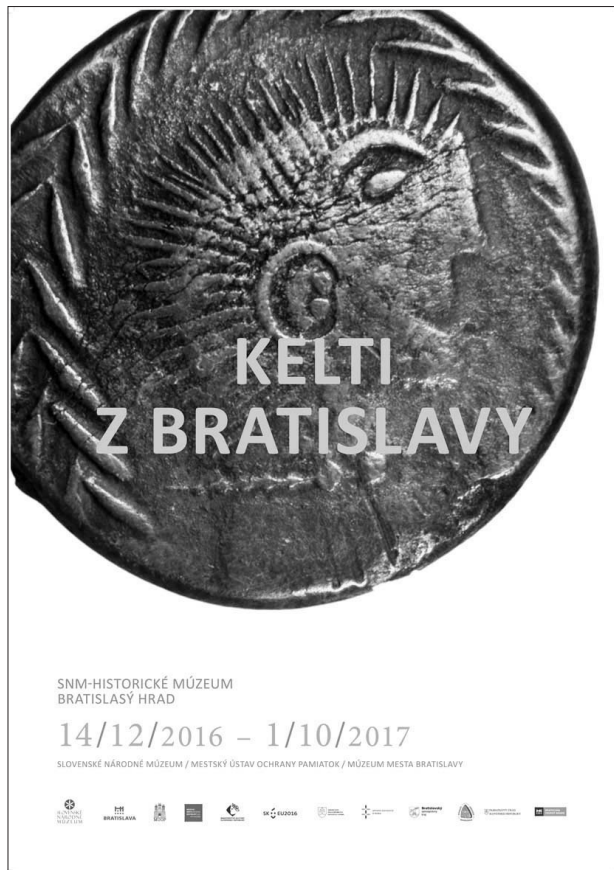
Výbor SAS organizuje ďalšiu diskusiu o aktuálnych problémoch slovenskej archeológie, ktorá sa bude konať v priestoroch **Katedry archeológie FiFUK v Bratislave vo štvrtok 16. februára 2017 od 9.30 hod.** Opäť by sme mohli prediskutovať otázky okolo pamiatkového zákona, CEANSu, deponovania materiálu, nálezových správ, súkromných spoločností, vykrádania nálezísk, situácie v múzeách, či na univerzitách a pod. Nebránime sa ani iným naliehavým a páľčivým témam. Privítali by sme reprezentatívnu účasť z rozhodujúcich inštitúcií a orgánov, vrátane

súkromných spoločností. Diskusia je otvorená aj pre nečlenov SAS. **Názvy príspevkov posielajte na adresu sas. archeologia@gmail.com do 31. januára 2017.**

Pozvánka na výstavu Kelti z Bratislavy na Hrade

SAS pri SAV a ostatní organizátori Vás srdečne pozývajú na výstavu “Kelti z Bratislavy”, ktorú si môžete od decembra pozrieť v SNM-Historickom múzeu na Bratislavskom hrade. Výstava potrvá do 1. 10. 2017.

Pozvánka na exkurziu po rímskych pamiatkach dole Dunajom

V roku 2017 (máj) plánujeme zorganizovať exkurziu do Chorvátska a Srbska a pracovný workshop vo Viminácii (Stari Kostolac). Táto rímska lokalita bola v rámci EÚ projektu Danube Limes Brand vybratá do predbežného zoznamu pamiatok navrhovaných za srbskú stranu do Zoznamu svetového dedičstva UNESCO. Po ceste pôjdeme pozdĺž dunajského limitu v Maďarsku (Intercisa), Chorvátsku (Osijek), Sremska Mitrovica (Sirmium), Beograd (Singidunum) a exkurziu ukončíme pri Železných vrátnach (Djerdap) na Dunaji pohľadom na slávnu Tabula Traiana a Pons Traiani. Milovníci doby kamennej sa určite potešia návšteve Lepenského Viru a múzea, ktoré bolo vybudované nad miestom slávnej mezolitickej lokality pri Dunaji. Ostatné informácie budú včas zverejnené na webe SAS-ky. Záujemcovia sa môžu už teraz hlásiť na e-mailovej adrese sas.archeologia@gmail.com

OZNAMY

2 % z dane

Budeme vďační, ak 2 % z dane venujete aj v ďalšom roku Slovenskej archeologickej spoločnosti pri SAV. Zároveň úprimne ďakujeme všetkým, ktorí tak v predchádzajúcom roku už urobili. Aktuálne informácie a návod ako darovať 2 % z dane nájdete na webe <http://www.sas.sav.sk/2-z-dane/>

Ďakujeme.

Výbor SAS pri SAV

Nahlasovanie plánovaných akcií na rok 2017

Výbor vyzýva členov, že do 15. januára 2017 môžu nahlasovať plánované akcie na rok 2017, ktoré by chceli realizovať v spolupráci so SAS pri SAV a AÚ SAV v Nitre. Spoločnosť môže pomôcť organizačne a taktiež finančne prostredníctvom vlastných finančných prostriedkov alebo finančnej podpory z Rady slovenských vedeckých spoločností.

*Názory a stanoviská prezentované v príspevkoch sa nemusia zhodovať s názormi a so stanoviskami redakcie.
V takomto duchu príspevky prešli základnou jazykovou úpravou bez podstatných zásahov do znenia textu.*

PF 2017

REDAKČNÁ UZÁVIERKA 1. ČÍSLA JE 31. 5. 2017.

ČASOPIS VYJDE LEN V PRÍPADE DOSTATOČNÉHO POČTU PRÍSPEVKOV!

ĎAKUJEME VŠETKÝM PRÍSPÍEVATEĽOM.

Vydáva – Slovenská archeologická spoločnosť pri SAV v Nitre (Akademická 2, 949 21 Nitra).
Hlavná redaktorka: Mgr. Jana Mellnerová Šuteková, PhD. (jana.mellnerova@uniba.sk). Redakčná rada: Mgr. Igor Bazovský, PhD.; Mgr. Rastislav Hreha, PhD.; PhDr. Ján Chovanec, PhD.; Mgr. Iveta Kaczarová; Prof. PhDr. Eduard Krekovič, CSc.; PhDr. Vladimír Mitáš, PhD.; PhDr. Vítázoslav Struhár. Počítačová sadzba: Peter Červeň.
(Na embléme pintadera zo 6. stor. pred Kr. zo Smoleníc. Návrh a grafické stvárnenie Jarmila Maretová, logo – grafické spracovanie: Miroslav Slámka). Tlač: Michel Angelo, Nitra.